МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра обліку та оподаткування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему: Організація облікового процесу та формування фінансової звітності на ТОВ «!ФЕСТ Кофі Мішн»

Виконала: студент 2 курсу, групи 8.0714-оа
спеціальності 071 Облік і оподаткування,
освітньої програми облік і аудит
О. В. Ігрунков
Керівник: к.н.держ.упр., доцент Гончарова В.Г.
Рецензент к.е.н., доцент Саєнко О.Р.

Запоріжжя – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Зав. кафедрою _____ Н.М. Проскуріна
«___»_____ 2025 р.

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Ігрункову Олександру Валерійовичу

1. Тема роботи: Організація облікового процесу та формування фінансової звітності на ТОВ «!ФЕСТ Кофі Мішн»
керівник роботи Гончарова Валентина Георгієвна, к.н.держ.упр., доцент,
затверджені наказом ЗНУ від 25 березня 2025 року № 439-с.

2. Строк подання студентом роботи 25 листопада 2025 року

3. Вихідні дані до роботи: спеціальна література, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, дані обліку та фінансової звітності установи.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): дослідити теоретико-методичні аспекти та економічне обґрунтування організації обліку на малих підприємствах; вивчити існуючі методики бухгалтерського обліку на малому підприємстві; дослідити проблемні аспекти обліку на малому підприємстві, розробити рекомендації щодо удосконалення організації облікового процесу на підприємстві.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 6 рис., 31 табл. і 1 формулу.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	Гончарова В.Г. доцент	05.08.2025 р.	05.08.2025 р.
2	Гончарова В.Г. доцент	09.09.2025 р.	09.09.2025 р.
3	Гончарова В.Г. доцент	03.10.2025 р.	03.10.2025 р.

7. Дата видачі завдання: 01 червня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану роботи, підбір літератури	липень 2025	виконано
2.	Написання вступу	липень 2025	виконано
3.	Виконання першого розділу	серпень 2025	виконано
4.	Виконання другого розділу	вересень 2025	виконано
5.	Виконання третього розділу	жовтень 2025	виконано
6.	Написання висновків	листопад 2025	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	листопад 2025	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	листопад 2025	виконано

Студент _____ О.В. Ігрунков
(підпис)

Керівник роботи _____ В.Г. Гончарова
(підпис)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ В.В. Сьомченко

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 138 с., 3 розділи, 6 рис., 31 табл., 1 формула, 75 літературних джерел.

МАЛЕ ПІДПРИЄМСТВО, АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ, СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА, ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Об'єкт дослідження – обліково-аналітичний процес на підприємствах малого бізнесу України.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних положень і надання практичних рекомендацій щодо організації облікового процесу та формування фінансової звітності на підприємствах малого бізнесу та виявлення шляхів їх подальшого вдосконалення з метою забезпечення ефективного функціонування підприємств у умовах невизначеності та ризику.

Методи дослідження – загальнонаукові методи та емпіричні прийоми дослідження: абстрактно-логічний метод, методи узагальнення, герменевтики, порівняння, аналогії, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, герменевтики, методи теоретичного узагальнення, систематизації, абстрагування, групування, розрахунково-аналітичні методичні прийоми, методи економічного аналізу, монографічний метод та логічні методи економічного аналізу, графічний метод, метод причинно-наслідкових зав'язків.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних та методичних положень і розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення організації та методики облікового процесу і формування фінансової звітності підприємства. У процесі дослідження отримано такі наукові результати, яким притаманна наукова новизна:

удосконалено:

– класифікацію нормативного регулювання бухгалтерського обліку малих підприємств в Україні, шляхом виділення чотирьох рівнів, на кожному з яких регулювання здійснюється відповідними органами та підприємствами відповідно до наділених для цього повноважень

– класифікацію факторів впливу на вибір форми організації бухгалтерського обліку на малому підприємстві, яка дозволяє чітко окреслити підходи до оцінки та врахування впливу факторів при виборі форми організації бухгалтерського обліку;

– процес організації бухгалтерського обліку, який включає формування облікової політики та рекомендації щодо складання фінансового звіту, що спрощує процес формування фінансового звіту;

– документальне забезпечення аналітичного обліку за відповідними рахунками бухгалтерського обліку, що формує підґрунтя для розширення інформаційної місткості даних, що використовуються у системі управління підприємства.

набули подальшого розвитку:

– пропозиції щодо підтримки розвитку малих підприємств в Україні, задля отримання максимального прибутку та найефективнішого задоволення суспільних потреб;

– процедура читання балансу, в частині виокремлення ознаки «позитивного» балансу малого підприємства, що дозволяє оперативно приймати управлінські рішення на підставі аналізу балансу;

– напрями удосконалення обробки інформації в системі автоматизації бухгалтерського обліку на підприємстві, що надає можливість економити підприємству свій час та кошти, а головне своєчасно забезпечить користувачів фінансового звіту повною інформацією.

Отримані результати дослідження спрямовані на підвищення ефективності організації облікового процесу та забезпечення достовірності фінансової звітності підприємства.

SUMMARY

Qualifying work containce: 138 pp., 6 fig., 31 tab., 1 formulas, 75 references.

SMALL ENTERPRISE, ACCOUNTING AUTOMATION, SIMPLIFIED TAXATION SYSTEM, ACCOUNTING POLICY, ACCOUNTING ORGANIZATION, FINANCIAL STATEMENT OF A SMALL BUSINESS ENTITY

The object of the study is the accounting and analytical process at small businesses in Ukraine.

The purpose of the qualification work is to substantiate theoretical and methodological provisions and provide practical recommendations regarding the organization of accounting in small businesses, as well as to identify ways for its further improvement to ensure the efficient functioning of enterprises under modern economic conditions.

Research methods – general scientific methods and empirical research techniques: abstract-logical method, methods of generalization, hermeneutics, comparison, analogy, analysis, synthesis, induction, deduction, hermeneutics, methods of theoretical generalization, systematization, abstraction, grouping, computational and analytical techniques, methods of economic analysis, monographic method and logical methods of economic analysis, graphical method, and the method of cause-and-effect relationships.

The scientific novelty of the obtained results lies in the substantiation of theoretical and methodological provisions and the development of practical recommendations for improving accounting in small enterprises under modern economic conditions. In the course of the research, the following results were obtained, which possess scientific novelty:

improved:

– the classification of regulatory frameworks for accounting in small enterprises in Ukraine by identifying four levels, each regulated by the relevant authorities and enterprises according to their assigned powers;

– the classification of factors influencing the choice of the form of accounting organization in a small enterprise, which clearly outlines the approaches to assessing and considering these factors when choosing an accounting organization form;

– the process of organizing accounting, which includes the formation of accounting policies and recommendations for preparing financial statements, simplifying the process of financial reporting;

– the documentary support of analytical accounting for relevant accounts, which forms the basis for expanding the informational capacity of data used in the enterprise management system.

further developed:

– proposals for supporting the development of small enterprises in Ukraine to ensure maximum profit and the most efficient satisfaction of societal needs;

– the procedure for reading the balance sheet, specifically the identification of characteristics of a “positive” balance sheet for a small enterprise, which enables prompt managerial decision-making based on balance sheet analysis;

– directions for improving information processing within the automated accounting system at the enterprise, which allows the company to save time and financial resources while ensuring timely provision of complete information to financial statement users.

The obtained research results are aimed at increasing the reliability and efficiency of the accounting process in small enterprises and can be used in the development of regulatory materials related to accounting and financial reporting.

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

ЄС – Європейський союз

Закон про бухгалтерський облік – Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV

Інструкція № 291 – Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затв. наказом Міністерства фінансів країни від 30.11.1999 р. № 291

МФУ – Міністерство фінансів України

ПДВ – податок на додану вартість

ПКУ – Податковий кодекс України

Плану рахунків – План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затв. наказом Міністерства фінансів країни від 30.11.1999 р. № 291

НП (С)БО – Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку

НП(С)БО 25 – НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність», затв. наказом Міністерства фінансів країни від 25.02.2000 р. № 39

СМП – суб'єкт малого підприємництва

ФЗСМП – Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва

млн. грн. – мільйон гривень

тис. грн. – тисяч гривень

грн. – гривень

і т.д. – і так далі

% – відсотки.

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
РЕФЕРАТ
SUMMARY
СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ
ВСТУП ……. 11
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ
1.1 Економіко-правові особливості розвитку малого бізнесу …… 17
1.2 Нормативно-правове регулювання та фактори впливу на процеси організації бухгалтерського обліку на малому підприємстві ……. 32
1.3 Методика підготовки та складання фінансової звітності суб’єктів малого підприємництва …….. 46
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ НА МАЛОМУ ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН»
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства …… 60
2.2 Організація та методика облікового-аналітичного процесу на підприємстві …… 71
2.3 Організаційно-методичні засади формування фінансової звітності … 84
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ ТА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ НА ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН»
3.1 Напрями поліпшення організації бухгалтерського обліку на підприємстві …… 97
3.2 Удосконалення методичних підходів до формування фінансової

звітності …….. 106
3.3 Впровадження цифрових технологій у систему бухгалтерського обліку підприємства ……... 116
ВИСНОВКИ …… 126
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ …….. 131

ВСТУП

Стратегічний вектор економічного розвитку України спрямований на створення конкурентоспроможної моделі господарювання із потужним приватним капіталом. Ключовим чинником здійснення глибоких ринкових трансформацій та впровадження моделі інтенсивного економічного піднесення виступає розбудова сегмента малого підприємництва. Саме цей сектор виступає каталізатором конкурентних процесів, обмежує монопольний вплив на ринку, трансформує структуру народного господарства та покращує якісні параметри ВВП. Малий бізнес вирізняється гнучкістю в управлінні, здатністю до оперативної дифузії інновацій та розширенням можливостей вільного ринкового вибору. Крім того, він сприяє розширенню прошарку середнього класу, що становить фундамент соціальної стабільності та є рушійною силою системних реформ у державі.

В умовах сучасної економічної діяльності перед бухгалтерським обліком постає критичне завдання щодо оптимізації інформаційного супроводу управлінських процесів. Це зумовлює об’єктивну необхідність переосмислення теоретико-прикладних аспектів облікової політики, а також вдосконалення способів накопичення та систематизації даних на малих підприємствах. Розв’язання цих проблем у межах загальнодержавного реформування облікової системи потребує першочергового визначення фундаментальних засад організації бухгалтерського обліку. Саме врахування специфіки малих форм господарювання дозволить сформувати дієві рекомендації щодо модернізації методичного інструментарію та організаційної структури обліку.

Теоретичний базис, що розкриває сутність малого підприємництва та специфіку побудови облікових процесів у цьому секторі, сформовано у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. У межах даного магістерського дослідження було опрацьовано та використано наукові

здобутки таких вчених, як Ф. Ф. Бутинець, П. Вейлл, С. Ф. Голов, В. М. Жук, Т. І. Єфименко, С. В. Івахненков, М. І. Кутер, М. В. Малишев, В. В. Сопко, М. С. Пушкар, В. М. Пархоменко, Ю. М. Тимошенко, П. Я. Хомин та інші.

Попри ґрунтовність наявних розробок, аналіз академічної літератури та реального господарського досвіду вказує на існування низки дискусійних положень. Значна частина концептуальних питань, що стосуються вдосконалення методики та організації обліку в малому бізнесі, залишається відкритою для подальших досліджень.

Сучасне нормативно-правове поле, яке регулює бухгалтерську діяльність суб'єктів малого підприємництва, характеризується високим ступенем варіативності. Це породжує складність вибору найбільш раціональної форми організації обліку, здатної задовольнити потреби конкретного суб'єкта.

Саме наявність суперечливих поглядів, а також об'єктивна потреба у поглибленні теоретико-прикладних засад функціонування обліку на малих підприємствах у контексті сучасних управлінських вимог, визначили вибір теми магістерської роботи. Вищезазначені чинники зумовили її цільову орієнтацію, логіку викладу матеріалу та перелік ключових завдань дослідження.

Ключова ціль цієї кваліфікаційної праці зосереджена на фундації теоретико-методологічних засад та формулюванні прикладних порад щодо побудови системи обліку і підготовки звітної документації в сегменті малого бізнесу. Особлива увага приділяється пошуку напрямів їхньої оптимізації, що є необхідною умовою для підтримки високої результативності роботи підприємств та їхньої стійкості до дестабілізуючих чинників ризику й непередбачуваності ринкової кон'юнктури.

Для досягнення поставленої мети в кваліфікаційній роботі визначені і вирішувалися такі завдання:

– розглянути з позиції ринкових відносин економічну природу підприємств малого бізнесу;

– дослідити тенденції та умови становлення малого бізнесу в Україні та запропонувати заходи щодо підтримки розвитку малих підприємств;

– виявити особливості організації бухгалтерського обліку та формування облікової політики підприємств малого бізнесу;

– проаналізувати фінансово-економічний стан дослідженого підприємства;

– розглянути організацію бухгалтерського обліку та методику формування фінансового звіту на досліджуваному підприємстві;

– обґрунтувати пропозиції щодо вдосконалення обліку і методичних підходів до складання фінансового звіту підприємств малого бізнесу;

– узагальнити вимоги до формування економічної інформації малих підприємств, з метою визначення потреб поліпшення облікових регістрів задля своєчасного отримання інформації для прийняття управлінських рішень;

– узагальнити вимоги до електронного подання фінансової звітності, визначити його переваги і недоліки, з метою обґрунтування напрямів удосконалення електронного звітування.

Об’єкт дослідження – обліково-аналітичний процес на підприємствах малого бізнесу України.

Предмет дослідження – теоретично-методичні засади та існуюча практика організації облікового процесу та формування фінансової звітності підприємства.

При виконанні магістерського дослідження було застосовано комплекс загальнонаукових та спеціальних прийомів пізнання. Зокрема, використання методів порівняльного аналізу, герменевтики та теоретичного узагальнення дозволило деталізувати понятійно-категоріальний апарат роботи, уточнивши дефініції таких категорій, як «малий бізнес», «суб’єкт малого підприємництва» та «фінансова звітність». Шляхом застосування абстрактно-логічного підходу було вивчено питання публічності звітної інформації, а також сформульовано підсумкові висновки дослідження.

Завдяки поєднанню індуктивного та дедуктивного методів було окреслено ключові вектори модернізації облікової системи на малих підприємствах. Використання синтезу, аналізу та аналогії дало змогу розробити методику інтерпретації показників балансу, що відповідає запитам стейкхолдерів. Водночас інструментарій групування та узагальнення став основою для вдосконалення порядку відображення господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку.

В ході апробації авторських пропозицій щодо документального супроводу процесів оприлюднення звітності, а також під час виявлення проблем інформаційного розкриття, застосовувалися вибірковий метод, аналітичне групування та зведення. Для наочної візуалізації отриманих результатів, побудови табличного матеріалу та схем було задіяно графічний метод.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає у теоретико-методичному обґрунтуванні та розробці прикладного інструментарію щодо модернізації організаційних і методичних аспектів обліку, а також порядку підготовки звітності на підприємствах малого бізнесу. До найбільш вагомих результатів, що становлять особистий внесок автора та характеризуються новизною, належать такі:

удосконалено:

– класифікацію нормативного регулювання бухгалтерського обліку малих підприємств в Україні, шляхом виділення чотирьох рівнів, на кожному з яких регулювання здійснюється відповідними органами та підприємствами відповідно до наділених для цього повноважень

– класифікація факторів впливу на вибір форми організації бухгалтерського обліку на малому підприємстві, яка дозволяє чітко окреслити підходи до оцінки та врахування впливу факторів при виборі форми організації бухгалтерського обліку;

– процес організації бухгалтерського обліку, який включає формування облікової політики та рекомендації щодо складання фінансового

звіту, що спрощує процес формування фінансового звіту; допоможе зробити повно і об’єктивно висвітлити інформацію в звіті і як наслідок, забезпечить довіру до фінансової звітності користувачів, які на її основі приймають управлінські рішення; дозволить зменшити витрати часу на аналіз її показників;

– документальне забезпечення аналітичного обліку за відповідними рахунками бухгалтерського обліку, що формує підґрунтя для розширення інформаційної місткості даних, що використовуються у системі управління підприємства і посилює їхню роль в процесі прийняття управлінських рішень.

набули подальшого розвитку:

– пропозиції щодо підтримки розвитку малих підприємств в Україні, задля отримання максимального прибутку та найефективнішого задоволення суспільних потреб, а також з метою самовираження та підвищення суспільного статусу малих підприємств шляхом продукування та впровадження сучасних управлінських рішень;

– процедура читання балансу, в частині виокремлення ознаки «позитивного» балансу малого підприємства, що дозволяє оперативно приймати управлінські рішення на підставі аналізу балансу;

– напрями удосконалення обробки інформації в системі автоматизації бухгалтерського обліку на підприємстві, що надає можливість економити підприємству свій час та кошти, а головне своєчасно забезпечить користувачів фінансового звіту повною інформацією для аналізу і прогнозування перспективних векторів розвитку діяльності підприємства.

Інформаційною базою дослідження обрано ТОВ ТОВ «!ФЕСТ Кофі Мішн».

Теоретико-методологічний фундамент роботи базується на чинному законодавстві, нормативно-правових актах, а також інструктивних та методичних розробках у сфері обліку. Інформаційну базу дослідження склали матеріали фахових наукових конференцій, статистичні дані,

результати власних розвідок автора, а також масив фінансової, управлінської та первинної документації ТОВ «!ФЕСТ Кофі Мішн». Додатково було опрацьовано наукові публікації провідних українських та іноземних фахівців, а також актуальні аналітичні дані, представлені на глобальних веб-ресурсах мережі Інтернет.

Практичне впровадження сформульованих автором пропозицій сприятиме коректній реєстрації господарських фактів у системі бухгалтерського обліку. Це дозволить генерувати прозору інформаційну базу для обґрунтування управлінських рішень та підготовки якісної звітності. Результати дослідження орієнтовані на оптимізацію точності та швидкості облікових процедур у сегменті малого бізнесу, а також можуть слугувати підґрунтям для вдосконалення внутрішніх регламентів та нормативних положень із фінансового звітування.

Ключові положення та висновки проведеного дослідження були представлені та обговорені на міжнародних науково-практичних конференціях. Структурно магістерська робота включає вступну частину, три основні розділи, загальні висновки, список використаних джерел та додатки. Повний обсяг основного змісту роботи становить 138 сторінок машинописного тексту.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ

1.1 Економіко-правові особливості розвитку малого бізнесу

Ефективне подолання соціально-економічних викликів у країнах із транзитивною економікою неможливе без стимулювання підприємницьких ініціатив, насамперед у сегменті малого бізнесу. На тлі кризових процесів господарський комплекс України потребує системної трансформації та адаптації до нових умов функціонування, що передбачає докорінний перегляд методів управління та здійснення економічної діяльності. Становлення ринкової моделі в Україні безпосередньо корелює з інтенсифікацією ділової активності в усіх галузях. У цьому контексті підприємництво виступає стратегічним інструментом реалізації цілей перехідного етапу, формуючи фундамент для створення конкурентного середовища.

Вивчаючи економічну природу малого та середнього підприємництва в період ринкової трансформації, необхідно звернути увагу на термінологічну неоднозначність категорій «малий бізнес» та «мале підприємництво». У науковому дискурсі ці поняття нерідко використовуються як взаємозамінні синоніми. Як зазначає професор В. Карсекін, у вітчизняній науковій школі та практичній діяльності спостерігається стійка тенденція до ототожнення підприємницької діяльності з малим бізнесом, що зумовлює широку популярність терміна «мале підприємництво» [1, с. 72].

Попри очевидну спорідненість, ці категорії не є ідентичними. Поняття «бізнес» характеризується значно ширшим змістом порівняно з

«підприємництвом», оскільки воно охоплює сукупність взаємовідносин між усіма суб'єктами ринку: від безпосередніх виробників і споживачів до найманого персоналу та державних інституцій. Фактично бізнес інтегрує будь-які форми активності, що генерують прибуток або забезпечують власну вигоду, тоді як підприємництво є більш специфічною формою господарювання. Слід констатувати, що навіть після тривалого періоду ринкових трансформацій, що розпочалися з моменту здобуття Україною незалежності, у вітчизняній науковій думці все ще бракує єдиного підходу до дефініції цих термінів.

У сучасній архітектурі економічних перетворень України мале підприємництво виступає тим фундаментом, де концентрується соціальний потенціал новоствореного середнього класу. Цей сектор не лише забезпечує самозайнятість та створення нових робочих місць, а й формує мотиваційний механізм для розбудови власної справи [2, с. 118].

Малий бізнес є невід'ємним компонентом сучасної ринкової системи. В історичній ретроспективі саме він виступив базовою передумовою для виникнення конкурентного середовища, трансформувавшись із первинних форм дрібнотоварного виробництва. Завдяки своїй структуроутворюючій функції, невеликі форми господарювання відіграли визначальну роль у становленні капіталістичних відносин. Для держав, що перебувають у процесі відновлення ринкових інститутів, така функціональна особливість малого бізнесу є критично важливою. Здатність цього сектору динамічно формувати ринкову структуру робить його підтримку одним із пріоритетних завдань економічної стратегії України на етапі системних реформ.

Сучасна архітектура змішаної економіки базується на органічному симбіозі та взаємодії малого, середнього та великого підприємництва. Проте, на відміну від масштабних корпоративних структур, малий бізнес є найбільш масовим та фундаментальним сегментом ринкового господарства. Диференціація між цими трьома формами зумовлена специфікою суспільного розподілу праці, глибиною спеціалізації, ступенем усуспільнення

виробничих факторів, а також обраною технологічною моделлю реалізації виробничого процесу.

Під малим бізнесом слід розуміти автономну та регулярну господарську активність суб'єктів малого підприємництва (як юридичних осіб, так і індивідуальних підприємців) незалежно від їхньої організаційно-правової форми, що здійснюється під власну майнову відповідальність задля генерування прибутку (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Суть та значення малого бізнесу

Малий сегмент підприємництва за своєю природою є надзвичайно лабільним та сензитивним до зовнішніх подразників. Він демонструє високу вразливість перед дестабілізуючими чинниками, серед яких ключове місце посідають податкова рестрикція, інфляційні процеси, фази циклічного спаду та обмеженість фінансових ресурсів. З огляду на таку специфіку та стратегічне значення цього сектору для національного господарства, особливої актуальності набуває розробка дієвих механізмів його підтримки

та розвитку.

Світова практика підтверджує, що у країнах із розвиненою ринковою моделлю малий та середній бізнес (МСБ) формує значну частку доданої вартості. Проведений порівняльний аналіз свідчить про суттєвий розрив між показниками України та провідних держав світу. Так, внесок МСБ у формування ВВП в Італії досягає 65–70%, у Німеччині та Великій Британії варіюється в межах 52–56%, тоді як у США та Франції ці значення складають відповідно 43% та 42%. Для порівняння, в українських реаліях цей показник залишається на критично низькому рівні – близько 10–15% [3]. Аналогічна ситуація спостерігається і в сфері зайнятості: якщо у США в цьому секторі працює близько 60 млн осіб, а в Японії – до 40 млн, то в Україні кількість залучених працівників становить лише 1,7 млн осіб.

Особлива значущість малого підприємництва проявляється також у його ролі як вагомого інвестиційного джерела для національної економіки. Аналіз результатів 2024 року вказує на те, що попри загальне розширення сектору малого бізнесу, спостерігається поступове згасання темпів його приросту. Сучасні показники розвитку даного сегмента в Україні все ще суттєво відстають від параметрів, визначених структурно-інноваційною стратегією держави. Зокрема, щільність суб’єктів малого бізнесу на 10 тис. жителів становить лише 57 одиниць, тоді як у країнах із розвиненою економікою цей показник коливається в межах 300–500 од. Аналогічне відставання фіксується і за іншими індикаторами: частка у валовому виробництві складає 7,7% (проти 50–60% світових), а рівень залученості працездатного населення – 7,2% порівняно з 60–80% у лідируючих країнах [4].

Світовий досвід свідчить про відсутність уніфікованого підходу до ідентифікації масштабів підприємства. Найбільш поширеними критеріями класифікації виступають чисельність персоналу та обсяги господарського обороту. Проте, на основі аналізу наукової літератури та нормативних актів, можна стверджувати, що дефініцію «мале підприємство» слід розглядати

через призму комплексного підходу.

У міжнародній практиці застосовується широка палітра класифікаційних ознак, що встановлюють граничні ліміти, після подолання яких суб'єкт втрачає статус малого. Крім кількості штатних працівників, такі обмеження часто стосуються капіталізації, річного виторгу, інвестиційного портфеля та суми активів (валюти балансу).

Загальноприйнятими в економічній науці є три методологічні підходи до типізації підприємництва: кількісний, якісний та змішаний.

Кількісна методологія базується на використанні статистичних даних, які легко піддаються верифікації, зокрема: кількості зайнятих осіб, обсягів реалізації та балансової вартості майна.

Таблиця 1.1 – Визначення поняття мале підприємство

№ з/п	Автор	Визначення
1	Михайлов М.Г. Полятакіна Л.І. Славкова О.П. [5]	Мале підприємство – це самостійна, систематична, ініціативна господарська діяльність малих підприємств та громадян підприємців (фізичних осіб), яка проводиться на власний ризик з метою отримання прибутку.
2	Семернікова І.О. Мешнікова-Кравченко Н.В. [6]	Мале підприємство – це підприємство з незначною кількістю працівників, невеликими обсягами здебільшого ризикової діяльності (виробничої, наукової та ін.) та обсягів виробництва, власник якого несе повну відповідальність за результати господарювання, самостійно приймає управлінські рішення з метою привласнення прибутку.
3	Ломоносов А.В. [7]	Мале підприємство – це вид підприємства, яке виділене із числа у відповідності з його розмірами.
4	Дем'янчук О.І [8]	це самостійна, систематична, ініціативна господарська діяльність малих підприємств та громадян-підприємців (фізичних осіб), яка проводиться на власний ризик з метою отримання прибутку.
5	Закон України №996 [9]	Малими є підприємства, які не відповідають критеріям для мікропідприємств та показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв: – балансова вартість активів – до 4 мільйонів євро; – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – до 8 мільйонів євро; – середня кількість працівників - до 50 осіб

Джерело: систематизовано та узагальнено за [5, 6, 7, 8, 9]

Альтернативним варіантом є застосування якісних критеріїв, які іноді підкріплюються певними числовими значеннями. Проте варто зауважити, що такий підхід значною мірою залежить від суб'єктивної оцінки експерта та емпіричного досвіду дослідника.

Комбінована концепція визначення малого бізнесу була офіційно сформульована у 1971 році Болтонським комітетом. Саме Велика Британія у 70-х роках минулого століття стала ініціатором розв'язання проблеми чіткої верифікації критеріїв приналежності підприємств до категорії малих.

Болтонський комітет запропонував економічне та статистичне визначення малої фірми.

Згідно з економічним визначенням до малих фірм належать фірми, які відповідають трьом умовам:

1) фірма володіє відносно невеликою часткою ринку в ринковому просторі її сфери діяльності;

2) керівництво фірмою здійснюється її власником (або співзасновниками) особисто, а не формалізованою управлінською структурою;

3) фірма є незалежною (не є частиною великого підприємства) [10].

У межах європейського правового поля, починаючи з 1 січня 2005 року, ключовим регуляторним документом є Рекомендація Європейської Комісії № 2003/361/ЄС від 6 травня 2003 року [11]. Саме цим актом встановлено чинну ієрархію та параметри класифікації для представників малого й середнього бізнесу в країнах Євросоюзу.

Слід зазначити, що вітчизняні стандарти ідентифікації господарюючих суб'єктів поступово адаптуються до міжнародних вимог, проте вони мають певні національні особливості. Детальний зіставний аналіз показників, що визначають статус підприємства в Україні порівняно з нормативами ЄС, дозволяє виявити спільні риси та відмінності в підходах до сегментації бізнесу. Таке порівняння є важливим для розуміння відповідності українського законодавства європейським директивам щодо фінансової

звітності та статистичного обліку.

Таблиця 1.2 – Порівняння критеріїв визначення підприємств (суб'єктів підприємництва) в Україні та ЄС*

Підприємства	Згідно з Законом України 4196-IX (п.4 ст. 63)		Згідно з Рекомендацією Комісії ЄС	
	Кількість працюючих, осіб	Річний дохід, млн. євро	Кількість працюючих, осіб	Річний обіг, млн. євро
Мікро	<10	<2	<10	<2
Малі	<50	<10	<50	<10
Середні	<250	<50	<250	<50
Великі	>250	>50	>250	>50

*узагальнено за джерелами [3, 4]

Проведений аналіз свідчить про високу ступінь уніфікації вітчизняного законодавства із європейськими нормами: встановлені в Україні параметри класифікації підприємств практично повністю ідентичні положенням, що містяться у додатку до Рекомендації Європейської Комісії. Така конвергенція стандартів є необхідною передумовою для інтеграції українського бізнесу в єдиний економічний простір ЄС. Стан і динаміка розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва (СМП) в Україні за підсумками 2024 року характеризуються сукупністю статистичних індикаторів, які дозволяють оцінити масштаби та результативність їхньої діяльності в поточних умовах.

Статистичний зріз ділового середовища України демонструє домінування малих форм господарювання у загальній структурі суб'єктів бізнесу. Із загальної кількості підприємств, що становить 1 673 482 одиниці, переважна більшість – 93,06% (або 1 557 417 суб'єктів) – належить до категорії малих. Частка середнього бізнесу є значно скромнішою і складає 6,75% (112 847 одиниць), тоді як на великі підприємства припадає лише 0,19% від загального масиву (3 218 одиниць).

Водночас внесок різних сегментів бізнесу у формування загального обсягу реалізації (за вирахуванням непрямих податків, таких як ПДВ та акциз) розподіляється більш рівномірно.

Таблиця 1.3 – Основні показники розвитку підприємств (суб'єктів підприємницької діяльності) України за 2024 рік*

Показники	Всього підприємств	у тому числі					
		великі	%	середні	%	малі	%
Кількість підприємств, одиниць	1 673 482	3 218	0,19	112 847	6,75	1 557 417	93,06
Кількість підприємств на 10 тис. осіб наявного населення, одиниць	39,6	0,08	0,2	2,67	6,7	36,85	93,1
Середньорічна кількість зайнятих[1] працівників, тис. осіб	6 021	912	15,1	1 835	30,5	3 274	54,4
Середньорічна кількість найманих[2] працівників, тис. осіб	5 842	878	15,0	1 740	29,8	3 224	55,2
Обсяг реалізованої продукції, робіт, послуг (без ПДВ, акцизу), млн.грн.	6 473 512	2 187 233	33,8	2 597 864	40,1	1 688 415	26,1

[1]Включаючи штатних, позаштатних та неоплачуваних (власників, засновників підприємства та членів їх сімей) працівників.

[2] Включаючи штатних та позаштатних працівників.

*узагальнено за джерелами [4]

Найвагомішу роль тут відіграє середній бізнес, який забезпечує 40,1% обсягів продажу. Великі корпоративні структури генерують 33,8% виручки, тоді як на малі підприємства припадає понад чверть загального обсягу – 26,1%.

Важливим є і соціальний аспект діяльності підприємницького сектору: сукупно на малих та середніх підприємствах зосереджено понад половину всього працюючого населення країни – 54,4% від загальної чисельності персоналу в підприємницькому секторі. Це підкреслює стратегічне значення МСБ як ключового роботодавця в національній економіці.

Зіставний аналіз рівня розбудови малого підприємництва в Україні та країнах із функціонуючою ринковою моделлю свідчить, що в глобальному рейтингу (серед 190 держав) Україна посідає 64 позицію за критерієм сприятливості умов для ведення бізнесу.

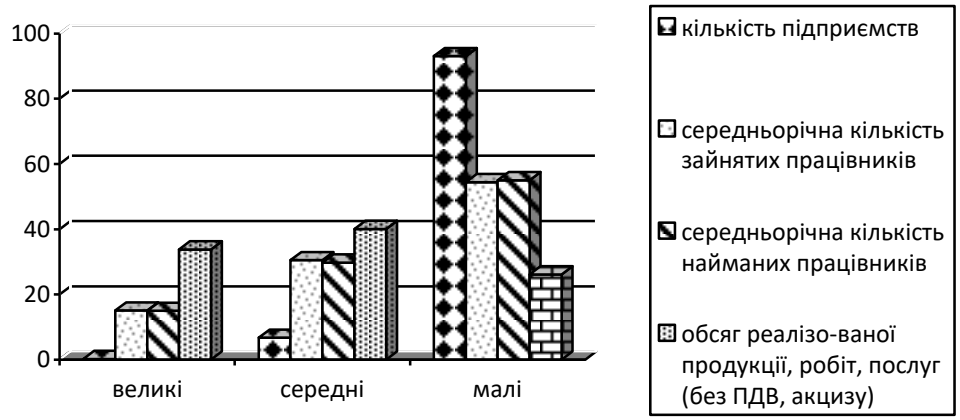

Рисунок 1.2 – Основні показники розвитку підприємств (суб'єктів підприємницької діяльності) за 2024 рік**,** у % [4]

Водночас на загальноєвропейському фоні вітчизняна економіка володіє суттєвим потенціалом та певними конкурентними пріоритетами. Зокрема, до позитивних чинників належать діючі норми регуляторної політики, закріплені актуальним законодавчим масивом [12, 13, 14, 15], а також наявність пільгових інструментів у вигляді спрощеного механізму оподаткування, ведення обліку та подання звітності для суб'єктів малого підприємництва [16].

Попри фундаментальне значення малого бізнесу для стабільного прогресу держави, даний господарський сегмент продовжує функціонувати в умовах інтенсивного впливу численних дестабілізуючих факторів та стикається з серйозними перешкодами у своїй операційній діяльності.

Відповідно до Закону України «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні», основними чинниками, які заважають розвитку малого підприємництва, є:

– відсутність чітко сформульованої через систему правових актів державної політики у сфері підтримки малого підприємництва;

– збільшення адміністративних бар'єрів (реєстрація, ліцензування, сертифікація, системи контролю і дозвільної практики, регулювання

орендних відносин тощо);

– відсутність реальних та дієвих механізмів фінансово-кредитної підтримки;

– надмірний податковий тиск і обтяжлива система звітності;

– невпевненість підприємців у стабільності умов ведення бізнесу;

– надмірне втручання органів державної влади в діяльність суб'єктів господарювання [17].

Для проходження перевірки на плагіат я перефразував цей текст, замінивши суб'єктивні вирази («на нашу думку») на більш академічні форми та переструктурувавши критичні зауваження щодо ролі держави та банків.

На переконання автора, в сучасних українських реаліях спостерігається дефіцит розгалуженої ринкової інфраструктури на всіх ієрархічних рівнях – від загальнодержавного до муніципального. Це супроводжується відсутністю дієвих внутрішніх стимулів для залучення інвестицій та впровадження інноваційних технологій у малому підприємництві. Окремої уваги потребує проблема низької якості інформаційно-консультаційного супроводу діяльності суб'єктів мікро- та малого бізнесу. Одним із ключових чинників короткого життєвого циклу малих фірм та їхньої подальшої ліквідації є брак у засновників професійних компетенцій та практичного досвіду в сфері стратегічного управління бізнес-процесами. Систематизація зазначених бар'єрів доводить, що їхнє подолання потребує системної протекціоністської політики з боку держави. Нагальним завданням є формування сприятливого правового, господарського та організаційного ландшафту, що дозволить забезпечити не лише кількісне зростання сектору, а й якісну трансформацію його ролі в національній економічній системі. Це передбачає створення цілісного законодавчого фундаменту, який би гарантував реальну свободу підприємництва, надійний захист прав приватної власності та впровадження нормативних актів, орієнтованих на стимулювання ділової активності.

У контексті фінансового забезпечення науковець С. В. Румянцев наголошує на необхідності перегляду банківськими установами шаблонних

підходів до кредитування малих підприємств. Банківський сектор повинен перейти до індивідуалізованої оцінки ризиків кожного позичальника. До того ж існує об’єктивна потреба у створенні інституту посередництва між банківськими структурами та малим бізнесом. Виконувати таку функцію можуть професійні бухгалтери, які володіють компетенціями у сфері кредитного менеджменту та розуміють галузеву специфіку функціонування малих підприємств [18].

Особливої ваги набуває стимулювання малого бізнесу на регіональному рівні, де кожен територіальний суб’єкт може використовувати власні унікальні переваги для галузевого розвитку. Завдяки простоті реєстрації та високій мобільності малих підприємств, підтримка місцевої влади стає каталізатором не лише для приватного капіталу, а й для соціально-економічного піднесення всього регіону, насамперед через розширення ринку праці. Доцільним вбачається запровадження механізмів державного цільового фінансування під фіксовані відсоткові ставки за умови створення підприємствами нових робочих місць. У контексті інтенсифікації розвитку сектору науковець І. А. Максименко наголошує на необхідності оптимізації використання міжнародної технічної допомоги та наданні додаткових стимулів для виходу малих підприємств на зовнішні ринки [19].

Емпіричні дослідження діяльності як новостворених, так і досвідчених суб’єктів господарювання підтверджують, що для 75% респондентів ключовою перешкодою залишається фінансовий дефіцит. Обмеженість власного капіталу в поєднанні з жорсткими умовами банківського кредитування (короткостроковість позик на 2–3 місяці та надмірний відсотковий тягар) створюють ситуацію, за якої альтернативні джерела стабільної фінансової підтримки в Україні практично відсутні [20].

Підсумовуючи, слід констатувати, що економічна природа малого бізнесу визначається локальними масштабами операцій, лімітованим фінансовим ресурсом та значною вразливістю до ринкових коливань. Разом із тим, саме ці риси зумовлюють їхні конкурентні переваги: здатність до

миттєвої адаптації під споживчий попит, інноваційну сприйнятливість та ефективне освоєння вузькоспеціалізованих ніш. Правовий вимір розвитку даного сектору базується на спеціальному регулюванні в межах господарського та податкового права, що має на меті мінімізацію бюрократичного тиску та спрощення процедур адміністрування бізнесу. (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Економічні особливості функціонування малого бізнесу

Ознака	Характеристика	Наслідки для діяльності
Масштаби діяльності	Невеликі обсяги виробництва та реалізації	Обмежені можливості диверсифікації
Фінансові ресурси	Низький рівень власного капіталу	Залежність від поточних грошових потоків
Доступ до фінансування	Обмежений доступ до банківського кредитування	Висока вартість залученого капіталу
Гнучкість	Швидка адаптація до змін попиту	Оперативна зміна асортименту
Ризиковість	Підвищений рівень підприємницьких ризиків	Нестабільність фінансових результатів
Інноваційність	Орієнтація на нішеві продукти та послуги	Конкурентні переваги на локальних ринках
Кадрові ресурси	Обмежений штат працівників	Поєднання функцій управління й обліку
Собівартість	Вища частка постійних витрат	Чутливість до зниження обсягів продажу

Діяльність суб’єктів малого підприємництва розгортається у межах специфічного економіко-правового поля, яке формує дихотомію умов: з одного боку, створюючи стимули для розвитку, а з іншого – встановлюючи жорсткі регуляторні рамки. Позитивний вплив середовища проявляється у високому рівні адаптивності малих фірм, спрощеній архітектурі управлінських процесів та законодавчо закріпленій можливості використання преференційних моделей оподаткування. Такі умови дозволяють мінімізувати адміністративне навантаження на початкових етапах розвитку бізнесу. Водночас розвиток цього сектору лімітується низкою критичних обмежень – фінансовим дефіцитом, кадровим голодом та інтенсивним тиском з боку контролюючих органів. Ці детермінанти мають безпосередню

проекцію на облікову систему: вони зумовлюють необхідність спрощення методик реєстрації господарських операцій та специфіку побудови фінансової звітності. Систематизація переваг і бар'єрів функціонування малого бізнесу дозволяє не лише зрозуміти його природу, а й науково обґрунтувати впровадження адаптивних моделей бухгалтерського обліку та внутрішньогосподарського контролю, що відповідають обмеженим ресурсам таких підприємств. (табл. 1.5).

Таблиця 1.5 – Переваги та обмеження розвитку малого бізнесу в економіко-правовому середовищі та їх вплив на облік

Характеристика	Зміст	Вплив на облік і фінансову звітність
Переваги		
Гнучкість управління	Швидке прийняття управлінських рішень	Оперативне коригування облікової політики
Спрощена реєстрація	Мінімізація адміністративних процедур	Швидке налагодження облікового процесу
Спрощена система оподаткування	Зменшення податкового навантаження	Скорочення обсягу податкових регістрів
Низькі адміністративні витрати	Мінімізація витрат на управління	Поєднання функцій бухгалтерського й управлінського обліку
Нішеві ринки	Орієнтація на вузький сегмент споживачів	Спрощена структура доходів і витрат
Державна підтримка	Гранти, компенсації, пільги	Необхідність окремого обліку цільового фінансування
Обмеження		
Обмежені фінансові ресурси	Недостатність власного капіталу	Обмежені можливості автоматизації обліку
Складний доступ до кредитів	Високі вимоги фінансових установ	Ускладнення обліку зобов'язань і відсотків
Кадровий дефіцит	Невеликий штат працівників	Відсутність розподілу облікових і контрольних функцій
Часті зміни законодавства	Регуляторна нестабільність	Потреба постійного коригування облікової політики
Підвищені ризики	Висока залежність від ринку	Зростання ризику викривлення облікових даних
Недостатній внутрішній контроль	Відсутність спеціалізованих служб	Зниження достовірності фінансової звітності

Функціонування суб'єктів малого підприємництва відбувається у площині високої волатильності та критичної залежності від інституційних трансформацій. Дефіцит фінансового капіталу, кваліфікованого персоналу та

інформаційних активів у поєднанні з лаконічною управлінською ієрархією зумовлює виникнення унікальної архітектури ризиків. На відміну від потужних корпорацій, малий бізнес позбавлений дієвого інструментарію диверсифікації ризиків та ресурсів для розгортання повномасштабних систем ризик-менеджменту, що робить його вкрай чутливим до макроекономічних коливань.

У структурі загроз для малого сегмента домінуючу роль відіграють фіскальні, правові та фінансові ризики, оскільки вони чинять прямий деструктивний вплив на ліквідність та рентабельність активів. Разом із цим, не можна ігнорувати специфічні обліково-контрольні та операційні ризики, генезис яких пов’язаний із концентрацією повноважень. Часто на малих підприємствах спостерігається поєднання функцій розпорядження майном, ведення обліку та здійснення контролю в руках однієї особи. Подібна децентралізація контрольних функцій створює передумови для ненавмисних помилок або маніпуляцій з інформацією, що нівелює якісні характеристики фінансової звітності. Системний підхід до ідентифікації та класифікації ключових ризиків є фундаментальним підґрунтям для модернізації бухгалтерського інструментарію. Це дозволяє адаптувати процедури внутрішнього аудиту та облікового процесу до реальних потреб малого бізнесу, забезпечуючи високу якість прийнятих стратегічних рішень (табл. 1.6).

Таблиця 1.6 – Основні ризики розвитку малого бізнесу

Група ризиків	Сутність ризику	Причини виникнення	Можливі наслідки
1	2	3	4
Фінансові	Нестача обігових коштів	Обмежений власний капітал	Порушення платоспроможності
Кредитні	Неможливість залучення позикових коштів	Жорсткі вимоги банків	Обмеження розвитку
Податкові	Помилки у застосуванні податкових режимів	Складність законодавства	Штрафи та донарахування
Правові	Невідповідність вимогам законодавства	Часті нормативні зміни	Фінансові санкції

Продовження таблиці 1.6

1	2	3	4
Ринкові	Коливання попиту і цін	Нестабільна кон'юнктура	Зменшення доходів
Операційні	Перебої у постачанні	Залежність від контрагентів	Зупинка діяльності
Кадрові	Дефіцит кваліфікованих працівників	Обмежені можливості оплати праці	Зниження якості управління
Облікові	Помилки у веденні обліку	Спрощені процедури	Викривлення звітності
Контрольні	Відсутність внутрішнього контролю	Поєднання функцій	Ризик шахрайства
Інформаційні	Втрата або спотворення даних	Недостатній рівень IT-захисту	Порушення безперервності обліку

Таким чином, шляхи вирішення проблем малого бізнесу в Україні можна покращити за рахунок:

1) створення раціональної нормативно-правової бази:

– розробка і прийняття нової спрощеної системи бухгалтерського і податкового обліку та звітності малих підприємств;

– прийняття закону про малий бізнес, який регулюватиме всі економічні та правові аспекти забезпечення розвитку малого підприємництва;

– внесення змін до вже діючих законів, що визначають межі регулювання малим бізнесом: закон «Про підприємництво» [21] тощо.

2) організація фінансової підтримки і допомоги малому бізнесу:

– створення спеціальних установ для кредитування малих підприємств;

– використання Фонду сприяння зайнятості населення на розвиток малих підприємств;

– спрощення податкового законодавства і зменшення кількості зборів і відрахувань;

– віднесення на собівартість витрат, що пов'язані з формуванням страхового фонду в процесі кредитування;

– надання малим підприємствам державних гарантій у вигляді державних боргових зобов'язань.

3) організаційне забезпечення малого бізнесу:

– впровадження регіональних програм підтримки і розвитку малих підприємств;

– створення незалежної системи реєстрації та ліквідації малих підприємств;

– організація роботи окремої ланки виконавчої влади, яка би займалася виключно питаннями малого бізнесу.

4) створення забезпеченості інформацією та кадрами:

– створення спеціалізованих консультативних центрів по наданню інформації підприємцям;

– покращення освітніх програм напрямків підприємництва і бізнесу;

– організація програм підготовки і перепідготовки кадрів за державний рахунок.

Становлення ринкової моделі господарювання в Україні нерозривно пов’язане з інтенсифікацією підприємницьких ініціатив у всіх секторах національної економіки. У цьому контексті розбудова малого бізнесу виступає стратегічним інструментом формування дієвого конкурентного середовища. Завдяки своїй здатності до швидкої трансформації та високій адаптивності, мале підприємництво визнається найбільш динамічним сегментом господарської структури. Відтак, забезпечення системної державної підтримки та створення сприятливого клімату для розвитку цього сектору має стати пріоритетним вектором економічної політики держави.

1.2 Нормативно-правове регулювання та фактори впливу на процеси організації бухгалтерського обліку на малому підприємстві

У глобальному економічному просторі бухгалтерський облік традиційно ідентифікують як універсальну мову ділових комунікацій. Проте

його методологічний інструментарій та організаційні засади зазнають суттєвої трансформації під впливом національних економічних, соціокультурних та політичних детермінант. В українській практиці функціонування облікової системи характеризується жорсткою державною регламентацією.

У контексті сучасних євроінтеграційних процесів, коли вітчизняний малий бізнес перебуває на етапі адаптації фінансової звітності до стандартів МСФЗ, критично важливим є порівняльний аналіз зарубіжного досвіду нормативного регулювання. Це дозволяє глибше зрозуміти специфіку формування інформаційних потоків та їхню відповідність міжнародним вимогам.

Під ієрархічною системою нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку слід розуміти цілісну сукупність законодавчих актів, стандартів, методичних рекомендацій та внутрішніх регламентів, що визначають порядок відображення господарських операцій.

На сучасному етапі в Україні сформувалася багатовекторна система регулювання, на архітектуру якої вплинули ринкові трансформації та необхідність гармонізації національних стандартів із міжнародними (МСФЗ). Попри те, що в науковій літературі [22, 23] поширеною є концепція п’ятирівневого регулювання, проведене нами критичне дослідження дозволяє обґрунтувати доцільність виокремлення **чотирьох рівнів**. Кожен із них закріплений за конкретними суб’єктами (державними органами чи безпосередньо підприємствами) відповідно до обсягу їхньої компетенції (рис. 1.3). Базовим елементом цієї конструкції виступає Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Він є фундаментальною правовою основою, що встановлює єдині методологічні принципи обліку для всіх суб’єктів господарювання та слугує орієнтиром для органів виконавчої влади під час розробки підзаконних нормативних актів.

Водночас варто підтримати критичну позицію Л. Г. Ловінської щодо певних концептуальних прогалин профільного законодавства. Дослідниця

справедливо зауважує, що базовий Закон про бухгалтерський облік не містить чіткої експлікації внутрішнього змісту державного регулювання у цій сфері. Зокрема, поза межами законодавчого визначення залишаються фундаментальні аспекти: ідентифікація конкретних суб'єктів, наділених регуляторними повноваженнями, та окреслення безпосередніх об'єктів, на які спрямований такий вплив [24]. Така нормативна невизначеність створює передумови для дискусій у професійному середовищі та потребує додаткового теоретичного обґрунтування меж державного втручання в методологію обліку.

Сучасна архітектура змішаної економіки базується на органічному симбіозі малого, середнього та великого підприємництва, де малий бізнес виступає найбільш масовим та фундаментальним сегментом ринкового господарства. Попри очевидну спорідненість, категорії «бізнес» та «підприємництво» не є ідентичними: перша характеризується значно ширшим змістом, оскільки інтегрує будь-які форми активності, що генерують прибуток, тоді як друга є специфічною формою ініціативної діяльності на власний ризик. У вітчизняній науковій думці все ще бракує єдиного підходу до дефініції цих термінів, проте роль малого сегмента як інвестиційного джерела та бази для формування середнього класу є беззаперечною.

Статистичний зріз ділового середовища України за підсумками 2024 року демонструє тотальне кількісне домінування малих форм господарювання, які складають понад 93% від загальної кількості суб'єктів, хоча їхній внесок у ВВП залишається на рівні 10–15%, що суттєво нижче за показники розвинених країн ЄС. Така диспропорція зумовлена високою лабільністю сектору та його вразливістю перед дестабілізуючими чинниками, зокрема податковим тиском, інфляцією та обмеженістю фінансових ресурсів. Для подолання цих бар'єрів світова практика пропонує ієрархічну систему нормативно-правового регулювання, яка в Україні трансформувалася у багаторівневу структуру, адаптовану до вимог МСФЗ.

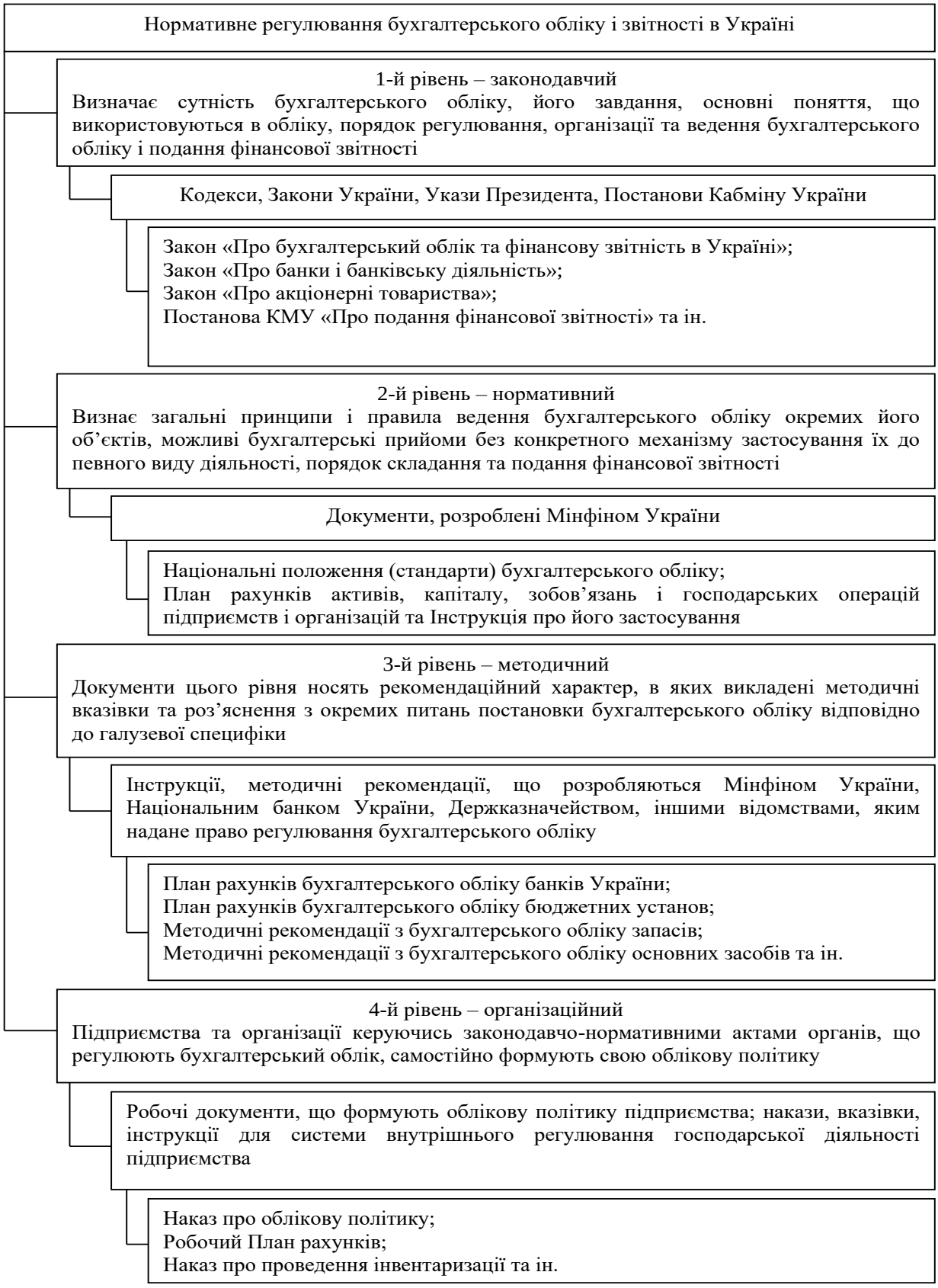

Рисунок 1.3 – Нормативне регулювання бухгалтерського обліку в Україні [22, 23]

Фундаментом цієї системи виступає профільне законодавство, яке, попри певні концептуальні прогалини в ідентифікації об’єктів державного впливу, встановлює єдині методологічні принципи обліку. Важливим етапом реформування стало впровадження спрощених технологій облікового процесу, що базуються на нормах НП(С)БО 25 та використанні спеціалізованого Плану рахунків. Це дозволяє малим підприємствам обирати між простою моделлю, орієнтованою на фіксацію операцій у єдиному Журналі, та спрощеною формою, що передбачає систему відомостей (1-м – 5-м). Такий підхід у поєднанні з можливістю застосування третьої групи спрощеної системи оподаткування дозволяє суттєво знизити адміністративне навантаження.

Проте функціонування у площині високої волатильності формує специфічну архітектуру ризиків. Концентрація функцій управління та контролю в руках однієї особи на малих підприємствах створює загрозу зниження достовірності фінансової звітності. Саме тому системна ідентифікація фіскальних, правових та операційних загроз є необхідною передумовою для модернізації бухгалтерського інструментарію. Лише поєднання сприятливого регіонального клімату, цільової фінансової підтримки та адаптованих моделей внутрішнього контролю дозволить забезпечити якісну трансформацію малого бізнесу в стратегічний драйвер національної економіки.

Граничний обсяг доходу за рік у 2025 році: 9 336 000 гривень.

Максимальна кількість найманих працівників: Не обмежена.

Дозволені види діяльності: Будь-які види діяльності, крім заборонених згідно з п. 291.5 ПКУ[28]. .

Форма розрахунків: Виключно грошова (готівкова або безготівкова).

Ставки податку:

– ставка 3%: Якщо юридична особа є платником ПДВ;
– ставка 5%: Якщо юридична особа не є платником ПДВ.

Сучасний етап розвитку фіскальної політики в Україні

характеризується посиленням податкового навантаження, що знайшло відображення у запровадженні з 1 січня 2025 року обов’язкового військового збору для юридичних осіб, які перебувають на третій групі спрощеної системи. Встановлення ставки на рівні 1% від доходу, розрахованого відповідно до положень статті 292 ПКУ, зумовлює необхідність уточнення методики формування податкових показників у межах облікової системи малого підприємства. За таких умов побудова облікового процесу на малих підприємствах-платниках єдиного податку базується на синтезі фінансових та фіскальних завдань. Узагальнення інформації для підготовки звітності та розрахунку податкових зобов’язань здійснюється через систему регістрів, що включає Журнал обліку господарських операцій, відомості форм 1-м – 5-м, а також спеціалізовану Книгу доходів і витрат, яка виступає базисом для обчислення єдиного податку та нового військового збору.

Комплексна організація бухгалтерського обліку на малих підприємствах не обмежується лише технічною фіксацією операцій; вона охоплює стратегічне проектування облікових моделей, вибір оптимальних форм ведення обліку, побудову раціональної структури облікового апарату та чіткий розподіл посадових обов’язків. Важливими елементами цієї системи є регламентація облікової політики, розробка графіків документообігу та впровадження ефективних процедур внутрішнього контролю. Науковий підхід до вирішення проблем організації обліку вимагає детального аналізу кожної складової, при цьому особливий акцент має робитися на обґрунтуванні моделі функціонування бухгалтерської служби. Конфігурація цієї служби безпосередньо корелює з обраною формою ведення обліку, що, у свою чергу, детермінується масштабами діяльності, галузевою специфікою та чисельністю персоналу підприємства.

Результати вивчення теоретичних напрацювань та практичного досвіду малих підприємств підтверджують, що подальший розвиток облікових систем потребує пошуку нових методів управлінського впливу на облікові процеси. Пріоритетними напрямами вдосконалення є оптимізація

організаційної структури бухгалтерії та налагодження динамічних зв’язків між загальною системою управління підприємством і його обліковим підрозділом. Це дозволить забезпечити оперативність підготовки інформації для прийняття управлінських рішень та точність податкового планування в умовах постійних змін законодавчого середовища.

Фундаментальні засади побудови бухгалтерського обліку нерозривно пов’язані з базовими постулатами теорії менеджменту. Досліджуючи архітектуру взаємодії між загальною управлінською вертикаллю та обліковою підсистемою, О. Г. Білан підкреслює стратегічну роль бухгалтерської діяльності у системі контролю господарських операцій та реалізації цільових настанов підприємства [29]. Методологія системного аналізу виступає теоретичним підґрунтям для проектування функціональних структур, що забезпечують безперебійне ведення обліку. Своєю чергою, Л. О. Лігоненко наголошує, що ключовим вектором сучасної теорії управління є розгляд управлінських процесів як цілісного та динамічного явища, де організаційна ітерація виступає інструментом адаптації бізнесу до мінливого середовища [30]. Відтак, організація бухгалтерського обліку на малих підприємствах має розглядатися не як ізольована технічна функція, а як інтегрований елемент системи управління, що забезпечує інформаційну прозорість та керованість економічними процесами.

В працях з організації бухгалтерського обліку наводяться вимоги, яким повинна відповідати структура бухгалтерського апарату:

– узгодженість між відділами та виконавцями;

– зв’язок між бухгалтерською службою та іншими структурними підрозділами підприємства, із зовнішніми органами, службами, суб’єктами;

– оперативність керівництва та швидкість виконання поставлених завдань;

– висока якість інформаційного обслуговування внутрішніх та зовнішніх користувачів;

– доведення до необхідного мінімуму кількості облікових операцій та

ліквідація дублювання функцій обліку господарських операцій;

– економічність у формуванні штату бухгалтерської служби [31, с. 107]:

Ефективна побудова роботи бухгалтерського підрозділу вимагає деталізації функціональних вимог крізь призму інформаційної сутності облікового процесу. Оскільки бухгалтерія виступає ключовим вузлом генерації даних, процедури їхньої акумуляції, систематизації та верифікації повинні базуватися на глибокому розумінні природи інформаційних потоків. Процес трансформації первинних даних у релевантну фінансову звітність передбачає складну обробку, де кожен етап – від реєстрації операції до формування вихідних показників – змінює якісні характеристики інформації, роблячи її придатною для прийняття стратегічних управлінських рішень.

Такий підхід дозволяє розглядати бухгалтерську службу не просто як виконавчий орган, а як інтелектуальний центр, що структурує хаотичні економічні факти у впорядковану модель фінансового стану підприємства. В умовах цифровізації малого бізнесу особливого значення набуває адаптація цих інформаційних каналів до вимог оперативності та достовірності, що є критично важливим для стабільного функціонування суб’єктів МСБ у динамічному ринковому середовищі.

Войналович О. П. наводить економічні і політичні фактори впливу на організацію бухгалтерського обліку, які повинні враховуватись у наукових розробках з цього напряму [32, С. 25-26]:

– реструктуризація бізнесу з оптимізацією управлінських підрозділів та інших служб; централізація управління активами;

– розвиток технологій і створення замкнутих циклів виробництва; спеціалізація та концентрація виробництва;

– створення правового й методичного забезпечення функціонування інформаційних систем управління діяльністю;

– поява нових об’єктів бухгалтерського обліку; зміна розмірів суб’єктів господарювання та чисельності облікового персоналу;

– часткове або повне виведення облікових і контрольних завдань за межі суб’єктів господарювання.

Окрім зовнішніх детермінант, які мають загальний характер, на архітектуру бухгалтерської служби суттєво впливають фактори внутрішнього середовища підприємства. У науковому середовищі панує думка про неможливість уніфікації управлінських моделей; зокрема, Л. І. Скібіцька наголошує на відсутності універсального еталона організаційної структури, який би гарантував граничну ефективність управління за будь-яких умов [33, с. 147].

Це твердження підкреслює необхідність індивідуалізованого підходу до проектування облікового апарату малого підприємства, де вибір конкретної моделі – від лінійної до функціональної – залежить від внутрішніх ресурсів, стратегічних цілей та специфіки операційних процесів суб’єкта господарювання. Таким чином, організаційна структура бухгалтерії повинна бути не статичним шаблоном, а динамічним інструментом, здатним адаптуватися до внутрішніх трансформацій бізнесу.

Тип структури є виключно індивідуальними для кожного суб’єкта малого підприємництва і залежить від багатьох факторів, що включають характеристики зовнішнього середовища, а також прагнення та погляди вищого керівництва. В теорії управління виділяється три групи факторів, що впливають на вибір організаційної структури:

1) характеристики управління суб’єктом господарювання (складність, формалізація, централізація, рівень керованості);

2) загальні фактори (стратегія діяльності, специфіка продукту, характер технології, зовнішнє середовище, розмір підприємства);

3) можливості комп’ютеризації інформаційних процесів в межах організаційної структури.

Під час вибору форми організації бухгалтерського обліку повинні враховуватись відповідні фактори впливу (табл. 1.7).

Таблиця 1.7 – Фактори впливу на вибір форми організації бухгалтерського обліку

Фактор	Характеристика	Вплив на вибір форми обліку	Типові форми організації обліку
1	2	3	4
Розмір підприємства	Малий, середній, великий	Визначає обсяг облікових робіт	Аутсорсинг; власний бухгалтер; бухгалтерська служба
Вид діяльності	Виробництво, торгівля, послуги	Формує складність облікових операцій	Централізована; децентралізована
Організаційно-правова форма	ФОП, ТОВ, ПП	Визначає вимоги до обліку і звітності	Власна бухгалтерія; аутсорсинг
Система оподаткування	Загальна або спрощена	Впливає на обсяг податкового обліку	Спрощена форма обліку; аутсорсинг
Обсяг господарських операцій	Низький / середній / високий	Потреба в автоматизації	Автоматизована централізована
Кадровий потенціал	Наявність кваліфікованих кадрів	Можливість внутрішнього ведення обліку	Власний бухгалтер; бухгалтерська служба
Фінансові можливості	Обмежені або достатні	Доцільність утримання персоналу	Аутсорсинг; комбінована форма
Рівень автоматизації	Облікові програми, ERP	Визначає швидкість і точність обліку	Централізована автоматизована
Вимоги управління	Потреба в аналітиці	Необхідність управлінського обліку	Комбінована форма
Наявність	Формалізовані	Посилення	Власна бухгалтерська
внутрішнього контролю	процедури	контрольних функцій	служба
Галузеві особливості	Будівництво, торгівля, послуги	Адаптація облікових процедур	Децентралізована або комбінована
Регуляторні вимоги	Законодавчі обмеження	Обмежують вибір форми обліку	Власна бухгалтерія

Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що вибір конкретної моделі організації бухгалтерського обліку є результатом комплексного впливу економічних, правових та інституційних чинників. У сегменті малого підприємництва пріоритет зазвичай надається гнучким інструментам, таким як бухгалтерський аутсорсинг або спрощені методи ведення обліку, що дозволяє суттєво оптимізувати витрати на адміністрування бізнес-процесів. Натомість для середніх та великих корпоративних структур найбільш ефективним рішенням залишається формування повноцінної внутрішньої бухгалтерської служби або впровадження комбінованих моделей,

інтегрованих у сучасні ERP-системи та інші інформаційні платформи.

Для глибшого розуміння детермінант, що формують управлінську та облікову стратегію суб'єкта господарювання, нами запропоновано систематизацію ключових факторів впливу. Їх класифікацію доцільно здійснювати за ознаками джерела виникнення, характеру дії та ступеня керованості, що дозволяє підприємству не лише адаптувати облікову політику до поточних умов, а й прогнозувати потенційні ризики у довгостроковій перспективі. (табл. 1.8).

Таблиця 1.8 – Класифікація факторів впливу на вибір форми організації бухгалтерського обліку на малому підприємстві

№ з/п	Класифікаційна ознака	Види
1	По відношенню до суб'єкта господарювання	– внутрішні; зовнішні
2	За специфікою поведінки	– нейтральні до системи;такі, що впливають на систему
3	За характером впливу	– з прямим впливом; опосередкованим впливом
4	За ступенем контрольованості	– прямо контрольовані; непрямо контрольовані; неконтрольовані
5	За рівнем складності розв'язання	– конфліктні; неконфліктні
6	За стійкістю характеристик	– фіксовані; змінні

Ця систематизація факторів забезпечує концептуальну основу для аналізу управлінських рішень у сфері обліку. На основі критичного огляду наукових підходів:

– стратегія ведення бізнесу (цілі та специфіка);

– середовище ведення бізнесу (споживачі, конкуренти, темпи змін);

– технологія діяльності (бізнес-процеси, серійність виробництва);

– масштаби діяльності (розмір підприємства, географічна віддаленість, кількість самостійних підрозділів, кількість персоналу);

– стадія життєвого циклу підприємства (становлення, зростання, сталий розвиток, перетворення).

Більшість з наведених факторів повинні враховуватись також в

процесах організації бухгалтерського обліку на малому підприємстві. Особлива увага повинна приділятися:

– обсягам діяльності та відповідно розміру підприємства;

– виду економічної діяльності та специфіки організації основної діяльності – для виробничих підприємств враховується профіль діяльності – виробництво одного виду продукції, широка номенклатура виробництва;

– характер продукції й технологія виробництва (масове чи серійне виробництво;

– орієнтація на ринок – регіональний, державний, зовнішній;

– масштаби діяльності та форми її здійснення за кордоном (наявність дочірніх підприємств за кордоном),

– характер об'єднання підприємства – концерн, фінансова група і т.п.

Проблематика побудови облікової системи на малих підприємствах відзначається високим ступенем складності, що зумовлено специфічними експлуатаційними умовами. Ключовими детермінантами тут виступають стислі терміни виконання облікових процедур, які часто покладаються на одного фахівця, а також вимушена конвергенція функцій реєстрації даних та внутрішнього контролю. Додатковим викликом є розв'язання конфлікту інтересів між різними стейкхолдерами (власниками, інвесторами, державою), кожен з яких висуває власні специфічні вимоги до змісту та якості звітної інформації.

Згідно з позицією В. В. Сопка, бухгалтерський облік за своєю природою є високотехнологічним та багаторівневим процесом, що робить питання його раціональної організації центральними у фахових дискусіях [35, с. 320]. При цьому ієрархія та чисельність облікового персоналу прямо залежать від масштабів бізнес-операцій: від унітарної моделі з одним спеціалістом до розгалужених структур із десятками співробітників у великих корпораціях. Важливою особливістю національного правового поля є легітимна можливість повної відсутності штатного бухгалтера на малих підприємствах. У таких випадках відповідальність за безперебійність та

достовірність облікового процесу покладається безпосередньо на засновника або уповноважену особу, що підкреслює гнучкість, але водночас і високу ризикованість управління малим бізнесом.

Науковий дискурс щодо архітектури бухгалтерської служби оперує різноманітними складовими, що визначають її життєздатність. Традиційно вважається, що конфігурація облікового апарату малого підприємства є похідною від специфіки та трудомісткості облікових процедур. Процес проектування структури базується на ретельному аналізі обсягів робіт, регламентації завдань, делегуванні повноважень та розрахунку оптимальної чисельності персоналу. Результатом цього аналізу є вибір конкретного типу структурної моделі – загальної схеми побудови підрозділу, яка б гармоніювала з бізнес-процесами та стратегічними цілями організації.

У контексті елементного складу організації обліку Н. І. Паламарчук виокремлює ідентифікацію ключових стейкхолдерів та їхніх інформаційних запитів як першочерговий етап [36, с. 83]. Саме рівень раціональності облікової системи детермінує якісні характеристики інформаційного продукту: його вичерпність, верифікованість та оперативність надання кінцевим користувачам. Своєю чергою, М. С. Пушкар розглядає процес генерування даних для різних управлінських рівнів як вагомий внесок у глобальні процеси інформатизації суспільства [37, с. 6].

Новаторський підхід пропонує І. В. Бондар, зміщуючи фокус на людський капітал. Дослідник називає персонал підприємства (агентів) та існуючу систему агентських відносин центральною ланкою організації обліку [38]. У цій парадигмі побудова інформаційного забезпечення розглядається крізь призму взаємодії суб’єктів, що мають власні інтереси та зобов’язання. Систематизація наукових поглядів різних періодів дозволила нам згрупувати ключові компоненти організації бухгалтерського обліку за функціональними та сутнісними ознаками, що представлено у табл. 1.9.

Методологічний базис організації бухгалтерського обліку в сегменті малого бізнесу формується на підставі комплексного поєднання теоретичних

концепцій та практичних інструментів. Системоутворюючими елементами цього процесу є фундаментальні принципи організації обліку, які в сукупності з деталізованим планом облікових робіт визначають вектор розвитку інформаційної системи підприємства. Важливу роль відіграє архітектура управління, зокрема вибір оптимального співвідношення між централізованими та децентралізованими моделями, що прямо корелює з масштабами бізнесу та рівнем автоматизації.

Таблиця 1.9 – Елементи організації бухгалтерського обліку в спеціальній літературі*

№ з/п	Елементи організації бухгалтерського обліку	Автори
1	Суб'єкти ведення бухгалтерського обліку (організація праці бухгалтерів, їх правовий статус), методика і техніка виконання облікових процедур (метод, система та процедури обліку)	Паламарчук Н.І., Бондар І.В.
2	Документування, документообіг, інвентаризація, робочий план рахунків бухгалтерського обліку, форми організації роботи бухгалтерської служби, організація праці облікових працівників, організація та функціонування системи внутрішнього контролю, технічне забезпечення бухгалтерського обліку	Грабова Н.М., Даньків Й.Я., Лучко М.Р., Остап'юк М.Я.; Дерій В.А., Пушкар М.С.
3	Організація матеріальної відповідальності, інвентаризація (об'єкти, порядок і строки проведення)	Паламарчук Н.І., Бондар І.В.
4	Процедури забезпечення збереженості документів, облікова політика підприємства	Паламарчук Н.І., Ловінська Л.Г.
5	Звітність підприємства, її обсяг та зміст	Паламарчук Н.І., Скібіцька Л.І.
6	Нормативні вимоги, що висуваються до бухгалтерського обліку	Пушкар М.С.; Rajzer K.
7	Методологічне та методичне забезпечення бухгалтерського обліку	Ловінська Л.Г., Стефанюк І.Б.

*узагальнено за джерелами [2, 32, 36, 37, 38, 39]

Окрім внутрішніх чинників, організаційне проектування обліку підпорядковується жорстким нормативним приписам та інформаційним запитам стейкхолдерів (як внутрішніх менеджерів, так і зовнішніх контрагентів або державних органів). Індивідуалізація облікового процесу досягається через розробку облікової політики, яка адаптує загальноприйняті

стандарти до специфіки конкретного суб’єкта. При цьому практична реалізація облікових процедур базується на використанні відповідного Плану рахунків, що виступає інструментом систематизації господарських фактів для подальшого формування звітності.

Аналіз ключових компонентів побудови облікової системи на малих підприємствах дозволяє констатувати, що питання вибору оптимальних форм організації та безпосередніх методів ведення обліку залишаються найменш опрацьованими в сучасній науковій літературі. Проте саме синергія цих двох складових відкриває широкі перспективи для проектування та індивідуального моделювання облікових систем на мікрорівні, адаптуючи їх до конкретних потреб суб’єкта господарювання.

Узагальнюючи викладене, слід зазначити, що протягом останніх десятиліть парадигма регулювання бухгалтерського обліку в Україні пройшла шлях докорінної трансформації. Фундаментальні зрушення у цивільно-правовому полі та системі соціально-економічних зв’язків, що розпочалися ще на початку 90-х років минулого століття, стали каталізатором для розбудови принципово нової архітектури обліку. Ці зміни продиктували гостру потребу в адаптації базових положень, на яких базувалася державна система звітності, та зумовили необхідність суттєвої корекції підходів до організації облікового процесу безпосередньо на рівні суб’єктів підприємницької діяльності.

1.3 Методика підготовки та складання фінансової звітності суб’єктів малого підприємництва

Глобальні трансформації відносин власності в Україні та динамічний розвиток ринкової економіки зумовили суттєве розширення кола користувачів облікових даних. Зростання їхніх вимог до якості та прозорості

показників визначило потребу в критичному перегляді критеріїв формування звітності. Це дозволяє забезпечити реалізацію інформаційних запитів стейкхолдерів, що є необхідною умовою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо регулювання діяльності суб'єктів господарювання.

Окрім традиційних функцій контролю за цілісністю активів, коректністю розрахунків та збереженням капіталу, система бухгалтерського обліку на сучасному підприємстві підпорядкована стратегічній меті – генеруванню фінансової звітності. Вона має надавати вичерпні відомості про фінансовий стан, результати операційної діяльності та динаміку грошових потоків. Така інформація є критично важливою для фізичних та юридичних осіб, які використовують її як базис для оцінки ефективності бізнесу.

Фундаментом для побудови достовірного Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва (ФЗСМП) виступає наказ про облікову політику. У цьому внутрішньому регламенті необхідно чітко закріпити ієрархію відповідальності працівників облікової служби, визначити конкретні терміни підготовки звітних форм та процедури їх подання відповідно до вимог чинного законодавства. З метою оптимізації цього процесу доцільно розробляти деталізовані плани-графіки, які б чітко розмежовували обов'язки персоналу на кожному етапі формування звітності.

Одним із ключових, але недостатньо висвітлених у фаховій літературі аспектів облікової політики, є встановлення порядку систематизації та узагальнення даних аналітичного обліку. Незважаючи на те, що цей елемент є засадничим для методології бухгалтерського обліку, він часто залишається поза увагою дослідників, хоча саме від нього залежить точність і деталізація інформації, яка переноситься до фінальних звітних форм.

Варто нагадати, що Малишев М. В. підкреслював це, наводячи як форму такого узагальнення оборотну відомість [40]. Причому воно здійснюється в три етапи, які формально (або уявно) можуть виглядати як оборотні відомості, оскільки вони не за всіма формами обліку

використовуються на практиці (табл. 1.10).

Таблиця 1.10 – І етап – оборотна відомість за аналітичними рахунками (на прикладі субрахунку 681 «Розрахунки за авансами отриманими»)

Шифр аналітичного рахунка	Назва аналітичного рахунка	Одиниці виміру	Сальдо станом на 01.01.20__р				Оборот за місяць				Сальдо станом на 01.02.20__р.			
			Дт		Кт		Дт		Кт		Дт		Кт	
			кіл-ть	сума	кіл-ть	сума	кіл-ть	сума	кіл-ть	сума	кіл-ть	сума	кіл-ть	сума
68101	«Від молокозаводу»	–	–	–	–	2500	–	2500		5	–	–	–	5
і т. д.														
68109	«Від елеватора»	–	–	–	–	1520	–	1040		–	–	–	–	4
Разом за субрахунком		–	–	–	–	1770	–	1290		5	–	–	–	9

Специфіка побудови оборотної відомості в межах аналітичного обліку зумовлена характеристиками сучасного Плану рахунків, де більшість рахунків мають чітко виражений активний або пасивний характер. Це пояснює відсутність класичних трьох пар рівностей, притаманних загальним відомостям. Проте така модель відображення даних залишається актуальною при використанні меморіально-ордерної чи американської форм обліку, особливо в розрізі руху матеріальних цінностей.

Ці методичні особливості підтверджуються фундаментальними постулатами М. Я. Остап’юк, М. Р. Лучко та Й. Я. Даньків. Автори наголошують на ієрархічній цілісності облікової системи, яка базується на двох критичних тотожностях:

1. Статична рівність: сукупний залишок (сальдо) усіх аналітичних рахунків нижчого порядку повинен бути ідентичним сальдо відповідного синтетичного рахунку.

2. Динамічна рівність: сумарні показники дебетових та кредитових оборотів за всіма аналітичними позиціями мають суворо відповідати оборотам за дебетом та кредитом головного (синтетичного) рахунку, до якого вони належать [41, с. 75].

На другому етапі систематизації облікових масивів формується оборотна відомість за субрахунками. Її відмінною рисою є відображення залишків виключно за їхньою економічною природою: дебетові – для активних рахунків, кредитові – для пасивних. Водночас показники у колонці місячних оборотів традиційно включають як дебетові, так і кредитові транзакції, що забезпечує повний огляд динаміки господарських операцій за звітний період (табл. 1.11).

Таблиця 1.11 – II етап – оборотна відомість за субрахунками (на прикладі синтетичного рахунка 68 «Розрахунки за іншими операціями»)

Шифр рахунка	Назва субрахунку	Сальдо станом на 01.01.20- р. грн.		Оборот за місяць, грн.		Сальдо станом на 1.02.20- р., грн.	
		Дт	Кт	Дт	Кт	Дт	Кт
681	Розрахунки за авансами отриманими	–	17700	12900	5000	–	9800
і т.д.							
685	Розрахунки з іншими кредиторами	–	25600	10800	11400	–	26200
Разом за синтетичним рахунком			43300	23700	16400	–	36000

III етап – оборотна відомість за синтетичними рахунками. Оскільки на II і III етапі контролюються вже тільки сумарні залишки й обороти, то графи «Одиниця виміру» та «Кількість» відсутні (табл. 1.12).

Таблиця 1.12 – III етап – оборотна відомість за синтетичними рахунками

Шифр синте-тичного рахунка	Назва синтетичного рахунка	Сальдо станом на 01.01.20__ р., грн.		Оборот за місяць, грн.		Сальдо станом на 01.02.20__ р., грн.	
		Дт	Кт	Дт	Кт	Дт	Кт
10	Основні засоби	10560800	–	250200	15400	10795600	–
і т.д.							
68	Витрати за іншими операціями		43300	23700	16400	–	36000
і т.д.							
Разом за синтетичними рахунками		20500000	20500000	12739000	12739000	20795600	20795600

Резюмуючи вищесказане, варто підкреслити, що між оборотними відомостями другого та третього етапів немає фундаментальних розбіжностей у суті; вони відрізняються лише методичним підходом до групування даних поточного обліку. Специфіка першого етапу полягає в обов'язковому контролі не тільки грошових вимірників, а й кількісних показників. Цей контроль стосується виключно рахунків обліку матеріальних цінностей, оскільки при відображенні розрахункових операцій графи «Одиниця виміру» та «Кількість» не є інформативними.

В межах організації складського обліку за тими номенклатурними позиціями, де протягом звітного періоду рух відсутній, немає потреби дублювати інформацію у звітах про рух матеріалів. Їхні залишки залишаються ідентичними початковим і відомі бухгалтерії з попередніх сальдових відомостей. Натомість сальдова відомість повинна містити повний перелік номенклатури, що зберігається на складі, включаючи статичні позиції. Технологічно цей процес виглядає так: спочатку до відомості переносять актуальні (кількісні та вартісні) залишки зі звітів про рух матеріалів, а потім доповнюють її даними про запаси, що не змінювалися протягом місяця, шляхом прямого перенесення вхідного сальдо.

Паралельно, на підставі звітних даних про рух ТМЦ, здійснюються записи у Відомості 5.1 (аналітичний облік запасів) та Журналі 5 (5А). При цьому в Журналі фіксуються лише обороти за відповідними рахунками для подальшого обчислення сумарного дебетового обороту за кожним синтетичним рахунком запасів. Кінцеве сальдо визначається шляхом коригування дебетових показників на суму кредитового обороту, перенесеного з Журналу № 5 (5А).

Варто зауважити, що у фаховій літературі та навчальних курсах часто спостерігається розрив між теоретичною концепцією оборотних відомостей та практикою складання облікових регістрів. Така відсутність методологічного взаємозв'язку є суттєвим недоліком сучасної освітньої та наукової парадигми, що зумовлено надмірною вузькопрофільністю:

розмежуванням вивчення фундаментальної теорії обліку та його прикладних галузевих аспектів.

Попри певну методологічну спорідненість, між оборотними відомостями різних рівнів існують суттєві відмінності. Якщо на рівні субрахунків реєстри формуються окремо для кожної синтетичної позиції (наприклад, для рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами» може знадобитися до семи окремих відомостей), то на фінальному, третьому етапі, створюється єдина консолідована оборотна відомість. Вона інтегрує дані про початкові залишки та обороти за всіма синтетичними рахунками підприємства. Особливої специфіки цей реєстр набуває при його трансформації у форму оборотно-сальдового балансу.

У фаховій літературі оборотно-сальдовий баланс іноді ідентифікують як «Шахову оборотну відомість». Н. І. Паламарчук зазначає, що в такому балансі інформація відображається не через призму окремих транзакцій, а як сукупний результат усіх однорідних операцій за звітний період [40, с. 45]. Технологія складання шахового балансу передбачає перенесення вхідних залишків з рахунків попереднього періоду: дебетові сальдо фіксуються у відповідних рядках, а кредитові – у графах початкового рядка відомості. Обороти за звітний період відображаються у «квадратах» на перетині кореспондуючих рахунків.

Варто підтримати позицію Н. І. Паламарчук щодо того, що шахова відомість зберігає всі базові характеристики класичної оборотної відомості, але при цьому суттєво посилює контрольну функцію обліку [40, с. 46]. Якщо у звичайній відомості помилку, спричинену неправильною кореспонденцією рахунків, виявити складно, то матрична структура шахового балансу дозволяє ідентифікувати такий збій миттєво. Основна перевага шахової форми полягає в тому, що відображення оборотів у розрізі кореспонденції рахунків забезпечує можливість глибокого та детального аналізу змісту господарських процесів, що відбуваються на підприємстві.

Навички інтерпретації шахової оборотної відомості відкривають

широкі можливості для глибокого аналізу характеру, масштабів та результативності діяльності суб’єкта господарювання. Завдяки деталізації оборотів у розрізі кореспондуючих рахунків, цей реєстр забезпечує комплексне розуміння суті трансформацій, що відбулися в активах та капіталі підприємства.

Попри те, що згадана теза Н. І. Паламарчук не отримала значного розвитку в пізніших наукових працях, використання такого формату балансу має очевидні переваги перед класичною Головною книгою. Воно гарантує наочність подвійного запису та полегшує верифікацію взаємозв’язків між рахунками, що суттєво посилює контрольну функцію облікового процесу.

Історично оборотно-сальдовий баланс тривалий час був невід’ємним елементом вітчизняної практики, оскільки він є базовим компонентом американської форми обліку, детально дослідженої М. Я. Остап’юком [41, с. 67]. Хоча певний період методологічні прогалини та необґрунтовані зміни в правилах обліку обмежували його використання, сьогодні цей інструмент успішно реанімовано як ефективний регістр синтетичного обліку саме для сегмента малого підприємництва.

Слід наголосити, що навіть за умови використання спрощених або журнально-ордерних форм, де специфіка регістрів формально дозволяє уникати складання окремих оборотних відомостей, їхня внутрішня присутність у методиці узагальнення залишається незаперечною. Це так само фундаментально, як і принцип подвійного відображення операцій, навіть якщо технічно воно реалізується одним комплексним записом. Отже, певні елементи концептуального, або так званого «уявного» обліку, іманентно присутні та можуть бути ефективно застосовані на кожному сучасному підприємстві.

Попри те, що фінансова звітність (ФЗСМП) складається з певною періодичністю, процедура балансового узагальнення – тобто підтвердження тотожності оборотів і залишків за синтетичними рахунками – має здійснюватися щомісяця. В наказі про облікову політику важливо не лише

закріпити відповідальну особу, а й встановити обґрунтовані терміни виконання робіт. Неприпустимою є поширена практика припинення реєстрації операцій після 25-го числа з перенесенням залишку на наступний місяць. Такі дії грубо порушують принцип періодичності, що призводить до суттєвого викривлення звітних показників.

Основна мета щомісячного балансового узагальнення полягає не лише у технічній підготовці до звітування, а насамперед у реалізації контрольної функції. Це інструмент верифікації схоронності активів, точності взаєморозрахунків із контрагентами та персоналом. Як зазначають дослідники, класична оборотна відомість базується на трьох парах рівностей, і будь-яке відхилення від цих тотожностей є прямим індикатором помилок у бухгалтерських реєстрах [41, с. 106].

Ефективність управління вимагає стислих термінів проведення балансового узагальнення – оптимально протягом 3–5 днів після закінчення місяця. Затягування цього процесу неминуче дезорганізує наступний етап – безпосереднє формування звітності. Своєчасність подання інформації є критичним критерієм, оскільки дані втрачають свою цінність для управлінців, якщо вони надходять із запізненням. Наразі існує певна розрізненість термінів подання фінансових і статистичних звітів, яка часто не враховує реальних технічних можливостей облікових служб і потребує перегляду на нормативному рівні. Розгляд підготовки ФЗСМП як ізольованої задачі, відірваної від загального облікового циклу, створює додаткові ризики. Зокрема, це підвищує ймовірність технічних помилок, коли окремі господарські операції або суми враховуються у звітності не в повному обсязі, що ставить під сумнів достовірність усього інформаційного масиву [41, с. 54]. Облікова політика суб’єкта господарювання має бути сконструйована таким чином, щоб гарантувати дотримання фундаментального принципу обачності, що безпосередньо реалізується через встановлення порогу суттєвості облікової інформації. Відповідно до положень НП(С)БО 1, показник набуває статусу суттєвого, якщо його відсутність або некоректне

відображення у Фінансовому звіті суб’єкта малого підприємництва може дезорієнтувати користувачів та критично вплинути на їхні економічні рішення.

Поряд із методологічними аспектами, особливої ваги набуває моніторинг ризиків викривлення даних у процесі підготовки звітності. Практика свідчить про наявність як свідомих маніпуляцій фінансовими показниками, так і ненавмисних помилок. Останні, як правило, не мають умисного характеру і виникають внаслідок сукупності об’єктивних та суб’єктивних чинників: недостатнього фахового рівня персоналу, надмірної складності діючих облікових алгоритмів, прогалин у системі внутрішнього контролю або технологічних збоїв під час автоматизованої обробки інформаційних масивів. Попри відсутність злого умислу, такі похибки здатні спричинити суттєву деформацію звітних показників, що підкреслює необхідність впровадження багаторівневих процедур верифікації даних на кожному етапі облікового циклу.

На відміну від ненавмисних помилок, навмисні викривлення фінансової звітності є результатом свідомих дій управлінського або облікового персоналу, спрямованих на спотворення фінансових показників з метою отримання економічних вигод, приховування збитків, ухилення від оподаткування або введення в оману користувачів фінансової звітності. Такі викривлення становлять значну загрозу для достовірності фінансової інформації та потребують підвищеної уваги з боку системи внутрішнього контролю й аудиту (табл. 1.13).

Таблиця 1.13 – Характеристика ненавмисних помилок і навмисних викривлень фінансової звітності

Критерій порівняння	Ненавмисні помилки	Навмисні викривлення
1	2	3
Сутність	Неправильне відображення господарських операцій без умислу	Свідоме спотворення фінансової інформації

Продовження таблиці 1.13

1	2	3
Характер виникнення	Випадковий, неумисний	Умисний, цілеспрямований
Основні причини	Недостатня кваліфікація персоналу, складність обліку, технічні помилки	Тиск керівництва, прагнення приховати збитки або завищити результати
Типові приклади	Арифметичні помилки, неправильна кореспонденція рахунків	Фальсифікація первинних документів, маніпуляції доходами
Статті звітності, що викривляються	Окремі статті активів або витрат	Доходи, фінансові результати, зобов’язання
Періодичність виникнення	Нерегулярна	Систематична або цілеспрямована
Ознаки виявлення	Невідповідності в облікових регістрах	Нелогічні фінансові показники, «надто рівний» прибуток
Ймовірність виявлення	Висока при поточному контролі	Низька без спеціальних процедур
Вплив на фінансову звітність	Часткове викривлення показників	Суттєве спотворення фінансового стану
Рівень ризику	Середній	Високий
Відповідальні особи	Бухгалтерський персонал	Управлінський персонал, фінансові менеджери
Засоби запобігання	Навчання персоналу, автоматизація обліку	Система внутрішнього контролю, розподіл повноважень
Аудиторська реакція	Коригування помилок, тестування контролів	Застосування процедур за МСА 240, професійний скептицизм
Можливі наслідки	Помилки в управлінських рішеннях	Фінансові санкції, репутаційні втрати

Чітке розмежування між ненавмисними помилками та свідомими маніпуляціями з фінансовими даними виступає базовою передумовою для об’єктивної оцінки ризиків. Це дозволяє керівництву та аудиторам обирати найбільш адекватні інструменти контролю, спрямовані на гарантування достовірності звітного продукту. У цьому контексті концепція суттєвості стає центральним елементом не лише аудиту, а й внутрішнього планування облікових процедур, оскільки вона прямо детермінує формування підсумкових висновків про стан підприємства.

Застосування критеріїв суттєвості для суб’єктів малого підприємництва

має низку специфічних рис. Вони зумовлені спрощеною структурою обліку, високим рівнем концентрації бізнес-операцій та надзвичайною чутливістю фінансових показників до одиничних господарських подій. На відміну від великих корпорацій, де певні відхилення можуть нівелюватися загальними масштабами діяльності, для малого бізнесу навіть незначні за абсолютним значенням похибки здатні радикально спотворити реальний фінансовий стан. З огляду на це, при проектуванні системи обліку для малих підприємств доцільно встановлювати нижчі порогові значення суттєвості, поєднуючи кількісні параметри з якісними характеристиками.

Пріоритетної уваги в межах контролю потребують статті звітності, що є критичними для стейкхолдерів: обсяги доходів, фінансовий результат, залишки грошових коштів, стан зобов'язань та повнота податкових платежів. Своєчасна ідентифікація викривлень у цих напрямах є життєво важливою, оскільки в сегменті малого бізнесу навіть мінімальні розбіжності можуть спровокувати жорсткі податкові санкції або призвести до втрати довіри з боку партнерів та банківських установ (табл. 1.14).

Таблиця 1.14 – Застосування критеріїв суттєвості до малого підприємства

Критерій	Характеристика для малого підприємства	Вплив на аудит
База для розрахунку суттєвості	Дохід, фінансовий результат, активи	Обирається найбільш стабільний показник
Рівень загальної суттєвості	Нижчий, ніж для середніх підприємств	Розширення обсягу аудиторських процедур
Суттєвість виконання	Встановлюється з додатковим запасом безпеки	Зменшення ризику невиявлення викривлень
Кількісний критерій	Низькі абсолютні пороги	Навіть дрібні помилки визнаються суттєвими
Якісний критерій	Висока значущість окремих статей	Оцінка впливу на рішення користувачів
Чутливі статті звітності	Доходи, прибуток, податки, грошові кошти	Посилений контроль і тестування
Вплив податкових аспектів	Високий	Підвищена увага до податкових ризиків
Концентрація операцій	Обмежене коло операцій	Зростає ризик суттєвих викривлень
Професійне судження	Ключове значення	Індивідуалізація підходів

Застосування критеріїв суттєвості до суб’єктів малого підприємництва вимагає адаптованого підходу, що враховує обмежені масштаби їхньої діяльності та специфічний профіль ризиків. Використання знижених порогів суттєвості у поєднанні з посиленою увагою до якісних характеристик операцій дозволяє досягти належного рівня впевненості у достовірності фінансової інформації. Важливо зауважити, що самі параметри суттєвості, визначені на законодавчому рівні, детермінують право суб’єкта на застосування спрощеної системи обліку та звітності.

Процес структурування Фінансового звіту суб’єкта малого підприємництва (ФЗСМП) базується на чіткому розмежуванні статей: кожна суттєва позиція має відображатися окремо, тоді як несуттєві показники підлягають об’єднанню з подібними за характером або функціями статтями. При цьому суттєвість об’єкта визначається через синергію його розміру та економічної природи. Методологічно виправданим є групування однорідних об’єктів у єдину статтю, проте категорично забороняється об’єднувати елементи, що мають різну функціональну спрямованість або правову природу. Зокрема, у ФЗСМП не допускається агрегування монетарних та немонетарних активів, поточних та непоточних позицій, а також розмежування операційних, неопераційних, відсоткових та невідсоткових статей є обов’язковою умовою прозорості.

Навіть за умови безпомилкового перенесення облікових даних у звітні форми, ризик виникнення технічних або логічних похибок залишається високим. Це зумовлює необхідність проведення процедур звірки перед фінальним складанням балансу. Фундаментальним етапом такої перевірки є верифікація записів основних книг із Головною книгою. Контрольна процедура полягає у поаркушній звірці правильності перенесення кожної статті, де ключовим індикатором успіху є досягнення балансової тотожності: загальна сума статей основних книг повинна відповідати оборотам за дебетом та кредитом Головної книги. Тільки завдяки інтеграції візуального, логічного та арифметичного контролю можна забезпечити повну

відповідність звітності принципам, закладеним в обліковій політиці підприємства.

Процедура порівняння є невід'ємним інструментом бухгалтерського інструментарію, що обов'язково має бути регламентована в наказі про облікову політику підприємства. Її практична значущість виявляється у неможливості проведення коректного звіряння взаєморозрахунків із контрагентами – постачальниками, підрядниками, покупцями та замовниками – без застосування методів зіставлення даних.

Поряд із технічними методами, критично важливим є використання логічних процедур. Кожна господарська операція, що реєструється фахівцем, потребує попереднього логічного обґрунтування. Це підкреслює трансформацію ролі бухгалтера: він має виступати аналітиком, здатним ідентифікувати абсурдні за своїм числовим значенням показники, а не просто механічно фіксувати дані.

У структурі загальної економічної інформаційної системи звітність підприємства посідає ключове місце, поєднуючи фінансові, статистичні, податкові параметри, а також дані про соціальні відрахування. Безперечно, найбільш змістовний масив інформації про господарське життя та результати діяльності суб'єкта забезпечує саме фінансова звітність, що базується на глибокій систематизації облікових записів.

Таким чином, методологія підготовки та формування фінансової звітності в сегменті малого бізнесу базується на розумному компромісі: поєднанні спрощених облікових підходів із неухильним дотриманням фундаментальних принципів бухгалтерського обліку. Кінцевою метою такої методики є створення прозорого, верифікованого та корисного інформаційного продукту, який адекватно відображає фінансовий стан підприємства та ефективність його функціонування.

Специфіка діяльності малих підприємств вимагає гнучкої адаптації методичних підходів до формування звітності, що мають відповідати як масштабам операцій, так і внутрішньому організаційному потенціалу

суб’єкта. Водночас фундаментальним критерієм якості фінансового звіту та його здатності задовольняти запити користувачів залишається суворе дотримання чинних регуляторних норм і стандартів.

Резюмуючи, можна стверджувати, що раціонально побудований процес підготовки фінансової звітності виступає стратегічним компонентом управлінської системи малого бізнесу. Він не лише забезпечує прозорість діяльності, а й формує надійний інформаційний фундамент для проведення подальшого аналізу, здійснення функцій внутрішнього контролю та проходження процедур зовнішнього аудиту.

РОЗДІЛ 2
ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ НА МАЛОМУ ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» (надалі – Товариство) розпочало свою господарську діяльність у грудні 2014 року як самостійний суб'єкт господарювання із статусом юридичної особи. Підприємство функціонує на засадах повної організаційної та фінансової автономії, що підтверджується наявністю відокремленого майна, самостійного балансу, розрахункових рахунків у банківських установах, а також відповідних атрибутів діловодства – печатки, штампів, емблеми та фірмових бланків. Правове регулювання діяльності Товариства базується на положеннях Установчого договору, що визначає стратегічні цілі та зобов'язання засновників, та Статуту, який є фундаментальним документом для регламентації всіх функціональних процесів підприємства.

Система стратегічного менеджменту в ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» реалізується через Раду засновників, яка наділена статусом вищого органу управління. Легітимність рішень Ради забезпечується за умови присутності учасників, що володіють понад 50% загальної кількості голосів. Ключовий вектор роботи цього органу спрямований на забезпечення прибутковості та операційної ефективності бізнесу. При цьому чистий прибуток, що залишається у розпорядженні підприємства після виконання всіх податкових та фінансових зобов'язань, розподіляється за рішенням засновників з метою подальшого інвестування або збільшення капіталізації власного доходу.

Коло повноважень Загальних зборів учасників охоплює повний спектр управлінського контролю, включаючи визначення стратегічних напрямів

розвитку Товариства та затвердження планів його діяльності. До компетенції зборів також віднесено вирішення кадрових та відповідальних питань, зокрема призначення на посаду та звільнення директора, а також прийняття рішень щодо притягнення посадових осіб до майнової відповідальності. Окрім іншого, вищий орган управління регламентує фінансову архітектуру Товариства через встановлення обсягів і порядку внесення додаткових внесків до статутного капіталу та коригування складу учасників підприємства.

Виконавче керівництво ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» покладено на директора, який наділений повноваженнями щодо оперативного управління всіма аспектами фінансово-господарської діяльності. Компетенція одноосібного виконавчого органу охоплює всі поточні питання функціонування підприємства, за винятком тих стратегічних завдань, що законодавчо або згідно зі Статутом належать до виключної сфери відповідальності Ради засновників.

Фінансовий фундамент підприємства був закладений у момент його створення шляхом формування Статутного капіталу в розмірі 100,0 млн грн, внесених його учасниками. Основний вектор комерційної активності Товариства зосереджений у сфері оптової торгівлі кавою, чаєм, какао та прянощами, що визначає галузеву специфіку його облікової системи.

Стратегічна місія компанії полягає у докорінній трансформації культури споживання кави. Це досягається шляхом розбудови прозорої логістичної мережі, що базується на виключно прямих поставках зеленого кавового зерна з можливістю повного простеження його походження. Співпрацюючи безпосередньо з фермерськими господарствами Центральної та Південної Америки, Африки та Азії, Товариство забезпечує обсмажчиків кави в усьому світі високоякісною сировиною, створюючи цінність на кожному етапі ланцюга постачання [43].

Організаційна структура Товариства зображена на рисунку 2.1.

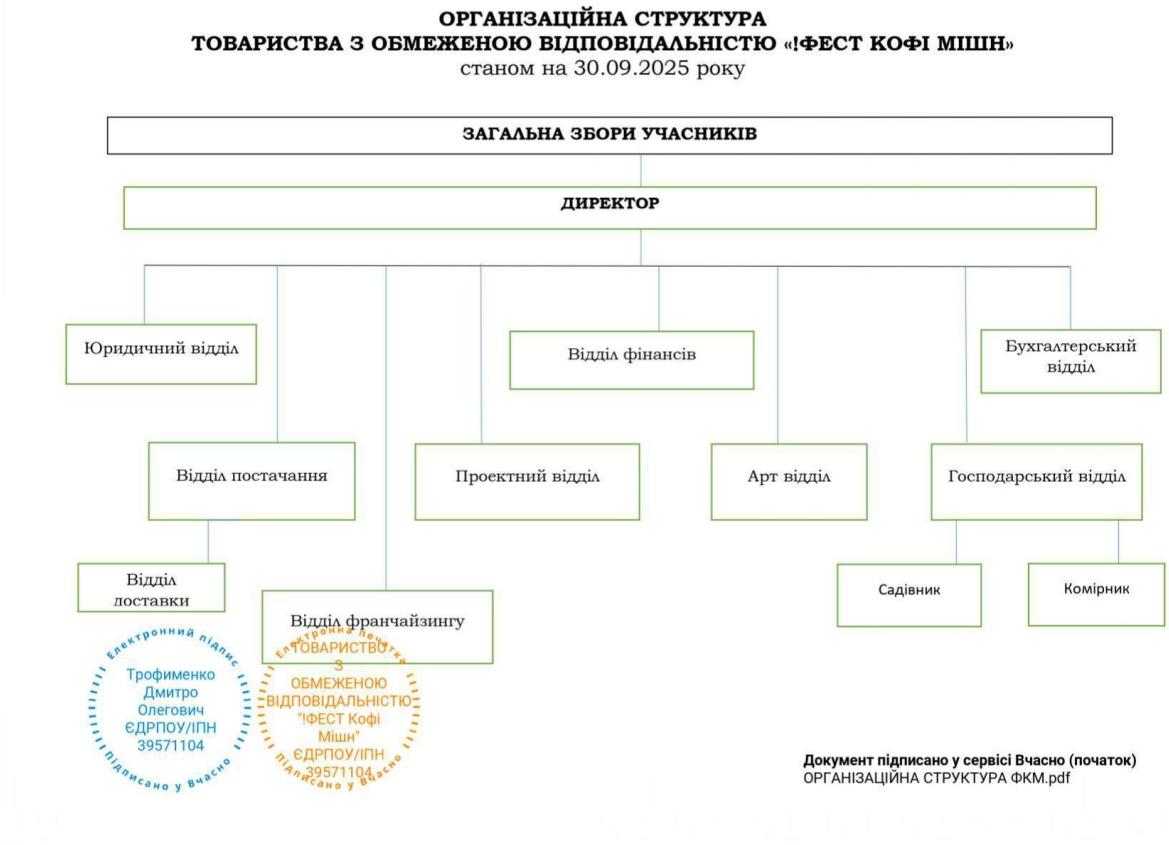

Рисунок 2.1 – Організаційна структура ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН»

Організаціна структура ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» налічує 9 відділів:

– юридичний відділ;
– відділ фінансів;
– бухгалтерський відділ;
– відділ постачання;
– проєктний відділ;
– арт відділ;
– господарський відділ;
– відділ доставки;
– відділ франчайзингу.

У 2024 році середня кількість працівників складала 38 осіб.

У контексті інтенсифікації органічного сектору України стратегічного значення набуває суворе дотримання господарюючими суб’єктами вимог національного законодавства та профільних міжнародних стандартів. У

межах цієї стратегії ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» успішно пройшло процедуру офіційної реєстрації як оператор органічного ринку в загальноєвропейській базі даних TRACES (Trade Control and Expert System). Цей статус є юридичним підтвердженням інтеграції підприємства у систему контролю Європейського Союзу, що гарантує високу якість та автентичність органічної продукції на всіх етапах її обігу.

Ефективність системи управління якістю в ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» підтверджується позитивними результатами інспектування та отриманням сертифікатів відповідності за двома ключовими напрямами: згідно з чинним Органічним законодавством України та за стандартом МАОС, що має статус еквівалентності Регламентам ЄС [43]. Проходження сертифікації за національними стандартами є фундаментальною передумовою для законного використання маркування «органічний» під час реалізації товарів на внутрішньому ринку. Наявність відповідного документа делегує оператору право на виробництво та введення в обіг продукції із застосуванням офіційного державного логотипа України для органічних продуктів.

Таким чином, сертифікація діяльності Товариства за національним законодавством не лише засвідчує повну відповідність виробничих та логістичних процесів державним вимогам, а й виступає інструментом забезпечення прозорості операційної діяльності. Це сприяє суттєвому зміцненню репутаційного капіталу підприємства та підвищенню лояльності з боку споживачів, які орієнтовані на споживання безпечної та екологічно чистої продукції.

Паралельно з національною сертифікацією, ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» дотримується вимог стандарту МАОС (Міжнародного акредитованого органу сертифікації), що має статус еквівалентності Регламентам Європейського Союзу. Отримання цього сертифіката виступає стратегічним інструментом для виходу на зовнішні ринки, забезпечуючи право експортувати органічну сировину до країн ЄС, Великої Британії та Норвегії. Ключовою преференцією даного стандарту є право на використання

всесвітньо визнаного маркування «євролисток» – офіційного символу, що підтверджує повну відповідність продукції суворим екологічним вимогам європейського співтовариства.

Комплексне проходження сертифікації за двома векторами – національним та міжнародним – формує для Товариства вагомі конкурентні переваги. Така дворівнева система контролю гарантує компанії легітимну та повноправну присутність на внутрішньому органічному ринку України, одночасно відкриваючи доступ до глобальних ланцюгів збуту. Наявність цих сертифікатів документально засвідчує високий рівень якості, екологічну безпеку та повну простежуваність походження сировини, що є фундаментальним підґрунтям для стабільного розвитку підприємства в органічному сегменті агробізнесу.

Окрім торговельної діяльності, ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» активно впроваджує інноваційний напрям професійних сорсинг-турів. Ці спеціалізовані експедиції до країн-експортерів дозволяють фахівцям детально вивчити повний цикл створення продукту – від культивації кавових ягід до фінальної обробки зеленого зерна. Програми подорожей до регіонів Центральної та Південної Америки передбачають безпосередню участь фахівців у процесах збору врожаю та сушіння. Кульмінацією таких турів є проведення прямих торгових капінгів, у ході яких здійснюється професійна дегустація, відбір найперспективніших лотів та підписання прямих контрактів із фермерськими господарствами.

Протягом насиченої двотижневої експедиції учасники мають змогу відвідати понад десять фермерських господарств, станцій первинної обробки (бенефісіо) та кооперативів. Програма передбачає дегустацію більш ніж 500 кавових лотів, апробацію інноваційних методів ферментації та обробки зерна, а також активний професійний діалог із місцевими аграріями. Освітній складник туру доповнюється культурним обміном: фахівці проводять для фермерів майстер-класи з обсмажування та альтернативних методів

заварювання, одночасно знайомлячись із автентичним побутом та гастрономічними традиціями регіону.

Фундаментальною особливістю стратегії ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» є некомерційний статус сорсинг-турів. Організація ініціативи на засадах самоокупності, де учасники покривають виключно фактичні витрати на логістику та проживання, підкреслює її суто партнерський та просвітницький характер. Географія маршруту охоплює ключові кавові регіони світу – Ель Сальвадор, Гондурас і Гватемалу, причому Ель Сальвадор слугує базовим вузлом для початку та завершення подорожі.

Такий формат взаємодії не лише сприяє професійній капіталізації учасників, а й закладає підвалини для прямих комунікацій між українським бізнесом та іноземними фермерами. Це є критичним фактором для побудови прозорих, сталих та етичних ланцюгів постачання в органічному секторі [43]. Базуючись на результатах такої діяльності, Товариство автономно проєктує вектори свого розвитку, розробляє плани операційної активності, орієнтуючись на динаміку ринкового попиту та необхідність гармонійного поєднання виробничого прогресу із соціальним розвитком і зростанням капіталізації підприємства.

Динаміка доходу, витрат і прибутку (збитку) з 2021 по 2024 роки наведена на рисунку 2.2.

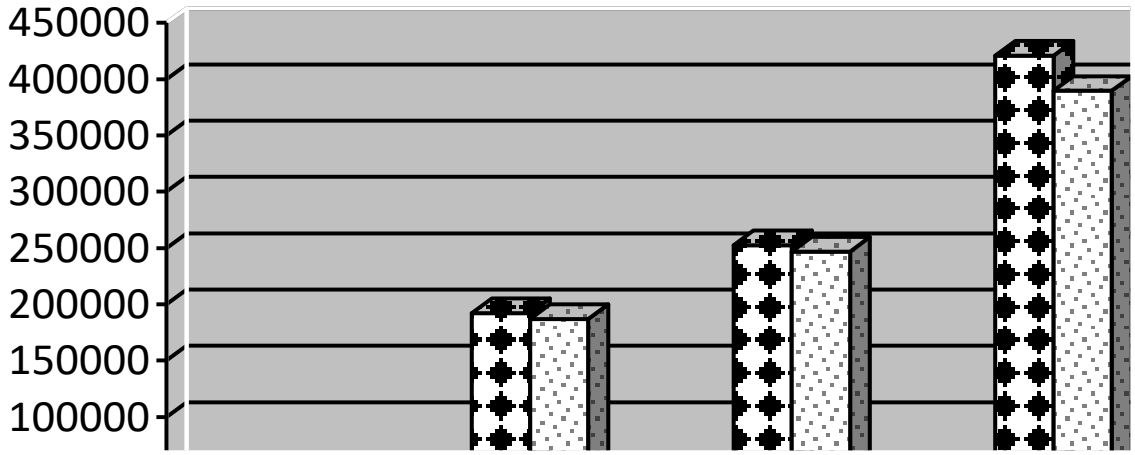

Рисунок 2.2 – Динаміка основних показників діяльності ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» за 2021-2024 рр.

Дослідження динаміки ключових фінансових індикаторів ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» за період 2021–2024 рр. дозволяє констатувати стрімку екстенсифікацію господарської діяльності. Протягом аналізованого часового горизонту сукупні доходи підприємства продемонстрували вражаючу висхідну траєкторію: з 7 506,2 тис. грн у 2021 р. до 421 081,4 тис. грн у 2024 р. Така мультиплікація обороту є прямим підтвердженням масштабування бізнесу, успішного освоєння нових сегментів ринку та зміцнення позицій компанії в кавовій індустрії. Паралельно із нарощуванням доходної частини зафіксовано пропорційне зростання загальних витрат, які збільшилися з 7 793,9 тис. грн у 2021 р. до 389 631,5 тис. грн у 2024 р.

Інтенсивне зростання видаткової частини бюджету Товариства зумовлене синергією об’єктивних макроекономічних чинників та внутрішніх процесів розширення. До основних детермінантів зростання собівартості та операційних витрат слід віднести підвищення вартості сировини та матеріальних ресурсів на світових ринках, планову індексацію заробітної плати персоналу, а також волатильність цін на паливно-мастильні матеріали й систематичне зростання тарифів на енергоносії та комунальні послуги.

Незважаючи на значний тиск з боку витрат, ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» вдалося вийти на траєкторію стабільної прибутковості. Якісний перелом відбувся у 2022 році: якщо за підсумками 2021 р. діяльність супроводжувалася чистим збитком у розмірі 287,7 тис. грн, то вже наступного звітного періоду підприємство згенерувало 4 645,3 тис. грн чистого прибутку. До 2024 року цей показник сягнув позначки 25 788,9 тис. грн, що свідчить про високу адаптивність фінансової моделі компанії.

Резюмуючи, фінансові результати підтверджують високу операційну ефективність Товариства та його здатність до послідовного нарощування обсягів реалізації. Позитивна динаміка доходів стала результатом системної роботи з розширення клієнтської бази, диверсифікації сервісного портфеля та успішної пролонгації договірних відносин із ключовими контрагентами. Отримані дані детермінують високий рівень конкурентоспроможності ТОВ

«!ФЕСТ КОФІ МІШН» та вказують на стійку тенденцію зміцнення його фінансового потенціалу в довгостроковій перспективі.

Таблиця 2.1 – Динаміка показників ліквідності ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» за 2022-2024 рр., млн. грн.

Показники	Звітний період			Абсолютне відхилення (+,-)			Відносне відхилення, %		
	2022	2023	2024	2023 до 2022	2024 до 2023	2024 до 2022	2023 до 2022	2024 до 2023	2024 до 2022
Оборотні активи	236,0	284,5	522,5	48,5	238,0	286,5	20,56	83,64	121,39
Грошові кошти та їх еквіваленти	4,3	8,1	13,4	3,8	5,3	9,1	88,53	66,08	213,11
Поточні фінансові інвестиції	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Запаси	128,5	142,9	166,1	14,4	23,2	37,6	11,17	16,24	29,23
Поточні зобов’язання	103,3	163,9	159,3	60,6	–4,6	56,0	58,61	–2,82	54,13
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,04	0,05	0,08	-	-	-	-	-	-
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,04	0,86	2,24	-	-	-	-	-	-
Коефіцієнт загальної ліквідності	2,28	1,74	3,28	-	-	-	-	-	-

Джерело: систематизовано за показниками фінансової звітності та розрахунками автора

Аналіз платоспроможності ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» на основі даних фінансової звітності за період 2022–2024 рр. дозволяє стверджувати про підтримання належного рівня ліквідності підприємства (табл. 2.1). Спостерігається стійка тенденція до нарощування обсягу оборотних активів, тоді як динаміка поточних зобов’язань характеризується помірним зростанням із періодами незначного скорочення, що свідчить про контрольованість боргового навантаження.

Особливої уваги заслуговує коефіцієнт абсолютної ліквідності, який відображає готовність Товариства до негайного погашення короткострокової

заборгованості за рахунок найбільш мобільних ресурсів – грошових коштів та їх еквівалентів. За досліджуваний період цей індикатор продемонстрував послідовну позитивну динаміку: розпочавши з позначки 0,04 у 2022 році, він зріс до 0,05 у 2023 році та досяг рівня 0,08 у 2024 році. Така тенденція вказує на поступове зміцнення фінансової стійкості підприємства та підвищення його здатності до оперативних розрахунків за невідкладними зобов'язаннями.

Аналіз платоспроможності ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» за допомогою показників швидколіквідних активів та загального покриття зобов'язань дозволяє виявити певні коливання у фінансовому стані підприємства протягом досліджуваного періоду. Коефіцієнт швидкої ліквідності у 2022 році перебував на рівні 1,04, після чого у 2023 році спостерігалося його зниження до 0,86. Однак за підсумками 2024 року даний показник продемонстрував стрімке зростання, сягнувши позначки 2,24. Така динаміка свідчить про успішне подолання тимчасового дефіциту ліквідних ресурсів та формування достатнього резерву активів для оперативного виконання поточних фінансових зобов'язань.

Аналогічний вектор розвитку характерний і для коефіцієнта загальної (поточної) ліквідності. У 2022 році значення цього індикатора становило 2,28, у 2023 році воно скоригувалося до 1,74, проте вже у 2024 році суттєво зросло, досягнувши рівня 3,28. Зазначені зміни підтверджують зміцнення загальної фінансової стійкості Товариства та його спроможність своєчасно й у повному обсязі здійснювати короткострокові розрахунки за рахунок усього масиву оборотних активів.

Резюмуючи результати аналізу за 2022–2024 рр., можна констатувати загальну позитивну спрямованість змін у структурі балансу. Покращення ключових показників ліквідності свідчить не лише про зростання фінансової стабільності ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН», а й про впровадження більш ефективних механізмів управління оборотним капіталом, що мінімізує ризики неплатоспроможності у майбутніх періодах.

ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» можна вважати фінансово стійким (табл. 2.2.).

Таблиця 2.2 – Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» за 2022-2024 рр., млн. грн.

Показники	Звітний період			Абсолютне відхилення (+,-)			Відносне відхилення, %		
	2022	2023	2024	2023 до 2022	2024 до 2023	2024 до 2022	2023 до 2022	2024 до 2023	2024 до 2022
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Пасив	236,0	284,6	523,2	48,6	238,6	287,2	20,6	83,9	121,7
Власний капітал	100,8	105,3	131,0	4,5	25,7	30,2	4,5	24,4	30,0
Позиковий капітал	103,3	163,9	159,2	60,6	-4,7	55,9	58,6	-2,9	54,1
Власний оборотний капітал	132,7	120,6	363,9	-12,1	243,3	231,2	-9,1	201,7	174,2
Оборотні активи	236,0	284,5	523,1	48,5	238,6	287,1	20,5	83,9	121,7
Коефіцієнт автономії	0,427	0,370	0,250						
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,427	0,370	0,250						
Коефіцієнт фінансової заборгова-ності	1,025	1,556	1,215						
Коефіцієнт манев-рування	1,316	1,145	2,776						
Коефіцієнт покриття оборотних активів	0,562	0,424	0,696			-			

Джерело: систематизовано за показниками фінансової звітності та розрахунками автора

Динаміка пасивів балансу ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» свідчить про активне нарощування фінансового потенціалу: у 2023 році обсяг джерел формування майна зріс на 20,6% відносно 2022 року, а у 2024 році темпи приросту прискорилися до 83,9% порівняно з попереднім періодом. Фундаментом такого зростання стало стабільне накопичення внутрішніх

ресурсів, про що свідчить позитивна траєкторія власного капіталу, який збільшився на 4,5% у 2023 році та на 24,4% у 2024 році.

Політика залучення позикового капіталу в аналізований період характеризувалася гнучкістю та збалансованістю. Після суттєвого зростання обсягу залучених коштів на 58,6% у 2023 році, за підсумками 2024 року спостерігалося їхнє планове скорочення на 2,9%. Це вказує на помірну та контрольовану залежність підприємства від зовнішнього фінансування. Особливої уваги заслуговує динаміка власного оборотного капіталу: попри незначну корекцію у 2023 році (−9,1%), у 2024 році цей показник зріс на 201,7%. Такий стрибок став результатом оптимізації використання внутрішніх ресурсів та корелює із загальним розширенням ресурсної бази, зокрема зростанням оборотних активів на 20,5% у 2023 році та на 83,9% у 2024 році.

Комплексна оцінка показників фінансової стабільності підтверджує високу інвестиційну привабливість Товариства. Коефіцієнт автономії засвідчує мінімальний рівень фінансового ризику та наявність суттєвого потенціалу для залучення додаткових інвестицій з метою масштабування бізнесу. Коефіцієнт фінансової стійкості додатково підкріплює здатність компанії гармонійно поєднувати зовнішні запозичення зі збереженням пріоритетної ролі власних коштів. Крім того, значення коефіцієнта фінансової заборгованості залишається в межах нормативних допусків, що вказує на низьку концентрацію позикового капіталу та гарантує високу фінансову незалежність ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН».

Значення коефіцієнта маневрування свідчить про те, що значна частка власного капіталу підприємства зосереджена у мобільній формі. Це забезпечує Товариству необхідну фінансову гнучкість, дозволяючи оперативно спрямовувати ресурси на фінансування поточних господарських потреб та адаптуватися до ринкових змін. Водночас аналіз коефіцієнта покриття оборотних активів вказує на певні особливості структури балансу: оскільки частина оборотних ресурсів не в повному обсязі перекриває поточні

зобов’язання, менеджменту ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» слід приділяти підвищену увагу моніторингу ліквідності та суворому дотриманню графіків погашення короткострокової заборгованості.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна констатувати, що підприємство демонструє високу ефективність функціонування на ринку та впевнену конкурентоспроможність. Для сегмента малого бізнесу Товариство володіє вагомими показниками рентабельності, що в поєднанні зі стабільною динамікою розвитку підтверджує правильність обраної стратегії управління фінансово-господарською діяльністю.

2.2 Організації облікового-аналітичного процесу на малому підприємстві

Організація бухгалтерського обліку в ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» здійснюється на основі єдиних методологічних принципів, регламентованих Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Від моменту офіційної реєстрації Товариство забезпечує безперервну фіксацію всіх господарських операцій, що впливають на стан активів, структуру власного капіталу та обсяг зобов’язань. Такий підхід дозволяє акумулювати релевантну інформацію про діяльність суб’єкта для задоволення інформаційних потреб як внутрішніх менеджерів, так і зовнішніх користувачів.

Формування організаційного фундаменту облікової системи належить до стратегічної компетенції засновників підприємства, які визначають загальний вектор розподілу обов’язків між керівництвом та обліковим персоналом. Виконавчий директор ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН», у свою чергу, забезпечив необхідні умови для функціонування бухгалтерської

служби, запровадивши механізм неухильного дотримання всіма підрозділами вимог щодо коректного оформлення та своєчасного подання первинної документації.

Відповідно до чинного законодавства та положень Статуту, персональну відповідальність за належну організацію облікового процесу несе директор Товариства. Це охоплює контроль за документуванням усіх фактів господарського життя, забезпечення цілісності та збереження оброблених документів, регістрів і форм звітності протягом встановленого законом терміну (не менше трьох років).

Для забезпечення стабільної роботи облікової системи керівництвом було реалізовано комплекс регуляторних заходів, а саме:

- сформовано та затверджено облікову політику підприємства;
- обрано найбільш адекватну масштабам діяльності форму бухгалтерського обліку;
- встановлено чіткі правила документообігу, що регламентують шлях документа від моменту створення до передачі в архів.

В ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» бухгалтерський облік здійснюється бухгалтером згідно з наказом про облікову політику підприємства. Структура облікової політики характеризується спрощеністю та практичною спрямованістю. Водночас належне документальне оформлення облікової політики є необхідною умовою забезпечення послідовності обліку, підвищення достовірності фінансової звітності та зниження ризиків викривлення облікової інформації (табл. 2.3).

Бухгалтерська служба ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» здійснює свою діяльність у межах суворого дотримання єдиних методологічних принципів, забезпечуючи своєчасне формування та подання Фінансового звіту суб’єкта малого підприємництва (ФЗСМП). До ключових функцій облікового персоналу належить організація наскрізного контролю за відображенням усіх господарських фактів на рахунках, а також активна участь у процедурах інвентаризації та правовому оформленні матеріалів щодо виявлених нестач,

псування майна або відшкодування збитків від крадіжок.

Таблиця 2.3 – Структура облікової політики ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» та її особливості

Розділ облікової політики	Зміст розділу	Особливості для малого підприємства
Загальні положення	Мета, нормативна база, період дії	Скорочений обсяг, орієнтація на основні НП(С)БО
Організація обліку	Форма організації бухгалтерського обліку	Часто одна відповідальна особа або аутсорсинг
Первинний облік	Перелік первинних документів	Використання типових форм
Оцінка активів	Методи оцінки запасів, ОЗ	Застосування простих методів оцінки
Облік доходів	Порядок визнання доходів	Орієнтація на податкові правила
Облік витрат	Класифікація та розподіл витрат	Мінімальна деталізація
Облік зобов’язань	Кредити, розрахунки	Спрощений контроль
Амортизація	Методи нарахування	Використання прямолінійного методу
Облік резервів	Резерви сумнівних боргів	Часто не створюються
Податковий облік	Податки і збори	Узгодження з системою оподаткування
Звітність	Склад і строки подання	Скорочена фінансова звітність
Внутрішній контроль	Контрольні процедури	Обмежений, неформалізовано

Методологічним підґрунтям облікової політики Товариства виступають фундаментальні принципи звітності, закріплені у статті 4 розділу 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Наказ про облікову політику затверджується директором на початку кожного звітного року, що гарантує стабільність та послідовність застосовуваних методів оцінки майна та відображення фінансових операцій протягом усього звітного періоду.

Після офіційного затвердження наказ набуває статусу внутрішнього юридичного документа, положення якого є імперативними для виконання всіма структурними підрозділами та співробітниками підприємства. Фундаментом всієї облікової системи ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» є принцип суцільного документування: будь-яка господарська подія на початковому етапі обов’язково фіксується у відповідному первинному документі, що

забезпечує юридичну доказовість та достовірність облікових даних.

Наступним етапом обліку є:

– реєстрація відомостей, відображених в первинних облікових документах, в регістрах бухгалтерського обліку, що застосовуються;

– складання фінансової звітності;

– використання даних бухгалтерських регістрів для одержання іншої інформації, яка необхідна для самого підприємства та зовнішніх користувачів.

Для забезпечення системності облікового процесу в ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» впроваджено структуровані пакети первинної документації, сформовані відповідно до завдань кожної окремої ділянки обліку. Це охоплює документування операцій з виробничими запасами, необоротними активами, розрахунками з персоналом з оплати праці, а також супровід процесів постачання, збуту продукції (послуг) та фіксацію підсумкових фінансових результатів.

Застосовуваний перелік первинних форм розроблений із урахуванням галузевої специфіки Товариства та інформаційних потреб менеджменту. Поряд із індивідуальними формами, у господарській практиці підприємства активно використовуються типові та відомчі зразки документів (загалом передбачено 65 форм), що забезпечує уніфікацію та відповідність встановленим стандартам звітності.

Організація внутрішніх інформаційних потоків покладена на бухгалтерську службу, яка детермінує маршрути руху документів від моменту їхнього ініціювання до фінальної передачі в архів. З цією метою на підприємстві функціонує графік документообігу. У цьому регламенті чітко ідентифіковано коло відповідальних осіб, терміни обробки та перевірки даних, а також встановлено порядок транзиту документів між підрозділами для їх подальшого використання в поточному обліку та зберігання у постійному архіві.Документообіг в ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» поділяється на чотири етапи:

– I етап – складання документів в первинних підрозділах;

– II етап – передача оформлених документів для перевірки і опрацювання до бухгалтерії;

– III етап – рух документів при обробці і здійсненні на їх підставі облікових записів;

– IV етап – рух документів від місця обробки до місця зберігання – архіву.

Процес документообігу представлений на рисунку 2.3.

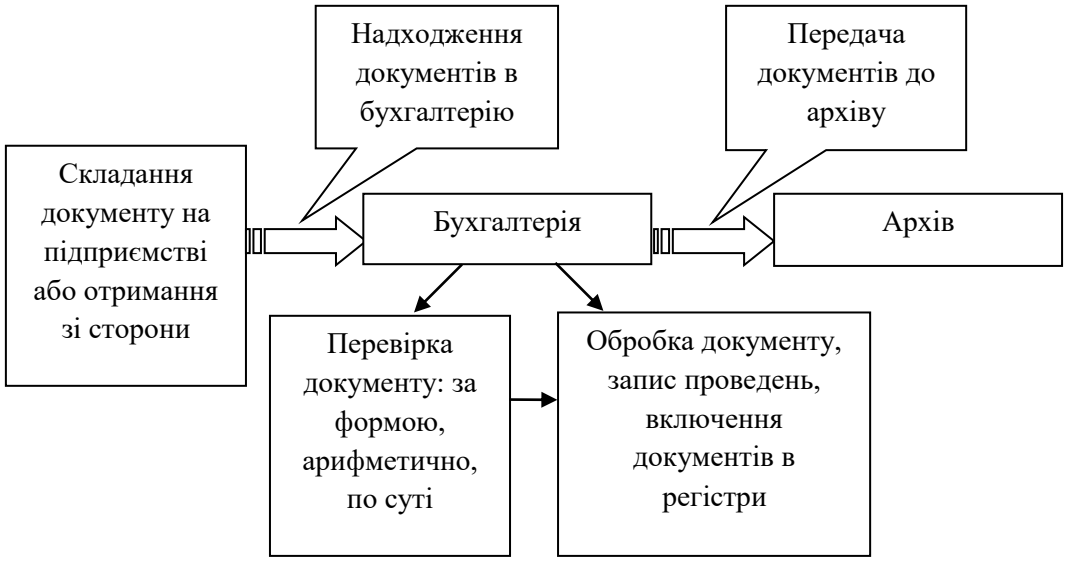

Рисунок 2.3 – Процес документообігу в ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН»

Верифіковані дані первинної документації систематизуються та узагальнюються в облікових регістрах. Склад і структура цих регістрів безпосередньо залежать від обраної Товариством форми бухгалтерського обліку, а групування інформації здійснюється відповідно до системи рахунків та субрахунків чинного Плану рахунків.

Характерною рисою документального забезпечення в ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» є багатофункціональність бухгалтерських форм. Значна частина документів на початковому етапі виступає у ролі розпорядження на виконання конкретної господарської операції. Після фактичного здійснення транзакції, за умови наявності підписів відповідальних осіб та спеціальних

відміток, такі документи трансформуються у письмовий доказ події, що відбулася.

Типовим прикладом такої трансформації у практиці Товариства є платіжне доручення. У момент формування воно функціонує як розпорядчий акт для банківської установи щодо переказу коштів. Проте після завершення транзакції та отримання банківської відмітки документ набуває статусу виконавчого, що стає юридичною та фактичною підставою для відображення відповідних записів у бухгалтерському обліку.

ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» самостійно визначило форму бухгалтерського обліку, базуючись на системі регістрів, що затверджені Наказом МФУ № 356. Обрана модель обліку є цілісною системою реєстрації та узагальнення інформації, що впроваджена з урахуванням галузевої специфіки діяльності Товариства, технологічних особливостей обробки даних та при дотриманні загальноприйнятих методологічних засад [45].

Облікові регістри підприємства, що представлені у формі журналів та відомостей, виконують функцію хронологічного та систематичного накопичення даних. Вони забезпечують впорядкування інформації про господарські операції на основі верифікованих первинних документів. Регістри формуються щомісяця та підлягають обов’язковому підписанню відповідальним бухгалтером. Процес контирування первинної документації та ведення записів здійснюється із застосуванням чіткої ієрархії кодів класів рахунків та відповідних синтетичних рахунків.

Аналітичний облік у Товаристві базується на групуванні однорідних за економічним змістом показників у відомостях, підсумкові значення яких надалі переносяться до відповідних журналів синтетичного обліку. Глибина деталізації аналітичної інформації в регістрах не є статичною: підприємство адаптує та розширює розрізи аналітики відповідно до поточних потреб управління. Обов’язковою процедурою фінального етапу звітного періоду є взаємне узгодження аналітичних даних із показниками синтетичного обліку станом на останнє число місяця, що гарантує достовірність сформованої

звітності.

Відображення господарських операцій в облікових регістрах ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» здійснюється або безпосередньо в міру надходження первинних документів, або у формі згрупованих підсумків за місяць, залежно від економічної суті та частоти транзакцій. Перенесення інформації до регістрів відбувається виключно після ретельної верифікації первинної документації на предмет формальної відповідності та змістовної достовірності. Контрольною стадією цього процесу є обов’язкове звіряння підсумкових записів у журналах із вихідними даними первинних документів та допоміжних відомостей.

Для забезпечення простежуваності облікових даних на документах, інтегрованих до регістрів, проставляються посилання на номери відповідних облікових регістрів та порядкові номери записів (номер рядка). У випадках, коли дані групуються загальним підсумком, посилання на регістр та номер запису фіксуються на окремому супровідному аркуші, який додається до пакета зброшурованої документації. Факт перенесення показників до Головної книги або інших регістрів вищого рівня підтверджується відповідною технічною відміткою у відповідному рядку вихідного регістру.

Головна книга в Товаристві виступає центральною ланкою системи обліку, призначеною для фінального узагальнення даних журналів, верифікації коректності кореспонденції рахунків та формування бази для складання фінансової звітності. Реєстрація даних у Головній книзі базується на перенесенні підсумкових кредитних оборотів із журналів.

Структура записів у Головній книзі ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» передбачає відображення таких параметрів:

- вхідне та вихідне сальдо на початок і кінець звітного місяця;
- сукупний оборот за кредитом рахунку (фіксується єдиною сумою);
- оборот за дебетом рахунку в розрізі кореспондуючих рахунків, перенесений із відповідних журналів.

Головна книга ведеться протягом календарного року, при цьому для

кожного синтетичного рахунку виділяється окрема сторінка. Заключним етапом облікового циклу є перевірка правильності записів шляхом арифметичного підрахунку сум оборотів та залишків за всіма рахунками. Обов'язковою умовою достовірності обліку є дотримання балансового принципу: сукупні суми дебетових і кредитових оборотів, а також кінцевих сальдо мають бути ідентичними.

Для завершення характеристики облікового процесу в ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» слід зазначити, що фінальним інструментом контролю правильності формування облікових регістрів є оборотна відомість за рахунками бухгалтерського обліку. Вона формується на основі даних Головної книги після інтеграції в неї всіх журнальних оборотів. Методологічна коректність відомості підтверджується дотриманням балансової рівності, за якої підсумки дебетових і кредитових оборотів за всіма рахунками є тотожними.

Акумульована в регістрах інформація за звітний період (місяць, квартал або рік) виступає базою для підготовки фінансової звітності. Побудова звітних форм ґрунтується на системі кореспонденції рахунків, що чітко регламентована Інструкцією № 291 [51]. Слід зауважити, що у бухгалтерському обліку Товариства виручкою визнаються суми, фактично зараховані на поточні рахунки або до каси, оскільки специфіка діяльності передбачає використання виключно грошових форм розрахунків (готівкових та безготівкових).

Система обліку витрат у ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» максимально спрощена та оптимізована: фіксація активів, капіталу й зобов'язань здійснюється у Головній книзі та Журналі обліку господарських операцій із використанням рахунків лише 9-го класу «Витрати діяльності». Такий підхід дозволяє акумулювати витрати безпосередньо за їхнім функціональним призначенням, що є раціональним для малого підприємства.

Враховуючи активну зовнішньоекономічну діяльність Товариства, особливе місце в обліковій системі займає рух імпортованих активів. Для

відображення операцій із товарами, що надходять з-за кордону, використовується субрахунок 281 «Товари на складі». Облік імпорту базується на комплексному підході, що враховує не лише контрактну вартість зерна, а й витрати на розмитнення, логістику та інші супутні видатки, які формують первісну вартість запасів.

Облік імпортних операцій у ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» базується на принципі формування повної первісної вартості активів. Відповідно до методології підприємства, вартість імпортованого кавового зерна та супутніх товарів включає не лише контрактну ціну, узгоджену з іноземним постачальником, а й увесь спектр супутніх витрат, безпосередньо пов’язаних із придбанням та доведенням активів до стану, придатного для реалізації. Зокрема, до капіталізованих витрат відносяться логістичні послуги (транспортування), страхування вантажів, митні збори та мито, а також непрямі податки, що згідно із законодавством не підлягають відшкодуванню.

Для систематизації інформації про зобов’язання перед нерезидентами Товариство використовує субрахунок 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками». Організація аналітичного обліку за цим рахунком передбачає обов’язкову деталізацію в розрізі валют розрахунків (долар США, євро тощо). Такий підхід забезпечує точність моніторингу заборгованості за кожним іноземним контрагентом та дозволяє коректно нараховувати курсові різниці відповідно до вимог національних стандартів обліку.

Процедура відображення імпортних транзакцій у системі обліку підприємства має чітку послідовність, що зумовлена специфікою митного оформлення та моментом переходу ризиків. Типовий порядок відображення господарських операцій з імпорту товарів у ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» наведено у таблиці 2.4.

Основна відмінність списання природного убутку товарів від списання товарів, загублених або викрадених, полягає в тому, що крім списання загублених і викрадених товарів на поточні витрати (у випадку відсутності винних осіб), можливе їхнє часткове або повне списання на винну особу, що

допустила їхню втрату або розкрадання.

Таблиця 2.4 – Порядок відображення в обліку операції з імпорту товарів

Господарські операції	Дт	Кт	Сума
1	2	3	4
придбання валюти:			
списання коштів банком для придбання іноземної валюти (3500$)	333	311	150000
розрахунок сумових різниць (різниць між курсом НБУ та курсом комерційного банку):			
визнання витрат за різницею курсів НБУ та комерційного банку при придбанні валюти (курс банку 41.05 грн/$, курс НБУ 41.00 грн/$, різниця = (41,00 – 41,05)× 3500$ = –175 грн/$	942	333	175,00
визнання доходу за різницею курсів НБУ та комерційного банку при придбанні валюти (курс банку 41.00 грн/$, курс НБУ 41.05 грн/$, різниця = (41,05 – 41,00)× 3500$ = 175 грн/$	333	711	175,00
зарахування коштів на валютний рахунок за вирахуванням комісії – для варіанту за курсом НБУ 41.00 (= 3500$ × 41)	312	333	143500,00
відображена комісія банку 0,005% (=143500×0,005) = 717,50	92	333	717,50
залишок грошових коштів після придбання валюти зараховано на рахунок клієнта (=150000– 143500 – 717,50)	311	333	5782,50
банківські комісії:			
комісія банку при придбанні валюти і платежах, яка утримана з поточного рахунку	92	311	500
комісія банку при придбанні валюти і платежах, яка утримана з суми грошей, які були перераховані підприємством для придбання валюти	92	333	.500
розрахунки з постачальником:			
попередня оплата постачальнику (аванс). Операція відображається за курсом НБУ 41.50 грн/$	371	312	3500$/ (145250 грн)
сплата постачальнику після оприбуткування товару	632	312	3500$/ (145250 грн)
курсові різниці:			
додатна курсова різниця за кредиторською заборгованістю перед продавцем, поточний курс НБУ 41.30, валюта обліковувалася за курсом 41.50 грн/$ (41,3 – 41,5) × 3500$ = 700	632	714	700
від’ємна курсова різниця за кредиторською заборгованістю перед продавцем, поточний курс НБУ 41.30, валюта обліковувалася за курсом 41.50 грн/$ = (41,5 – 41,3) × 3500$ = 700	945	632	700
додатна курсова різниця за поточним рахунком	312	714	700
додатна курсова різниця за грошима в дорозі в іноземній валюті	334	714	700

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4
від'ємна курсова різниця за поточним рахунком	945	312	700
від'ємна курсова різниця за грошима в дорозі в іноземній валюті	945	334	700
оприбуткування імпортованого товару:			
оприбуткування товару (умовний курс НБУ 41.25 грн/$)	281	632	100000$/ (4125000 грн)
оприбуткування товару до його митного оформлення з використанням субрахунку 287 «Товари в дорозі» (умовний курс НБУ 41.25 грн/$)	287	632	100000$/ (4125000 грн)
прибуття на склад імпортера раніше оприбуткованого «товару в дорозі»	281	287	100000$/ (4125000 грн)
митні платежі і ПДВ:			
сплата брокеру мита та митних платежів, ПДВ при імпорті товарів (з даної суми ПДВ умовно 1500 грн, а митні платежі та мито – 500 грн)	377	311	3000
включення сплаченого ПДВ до складу податкового кредиту	641.1	377	1500
включення сплачених брокером митних платежів до первісної вартості товару	281	377	500

Прикладом відображення в обліку втрати товару є випадок, який стався в Товаристві наприкінці 2022 року. Комірником в неробочий час був загублено мішок із кавовими зернами. Сума заподіяного підприємству збитку – 6900,00 грн. В результаті розслідування було встановлено, що у втраті нема провини комірника і вся сума збитку списується за рахунок Товариства.

Перш ніж відобразити в бухгалтерському обліку списання товарів, необхідно, відповідно до вигом Постанови КМУ № 116, визначити розмір збитку від їхньої втрати (по суті, недостачі). Визначається розмір збитку за формулою 2.1:

$$Рз = [Бв \times Іінф + ПДВ + Азб] \times 2, \quad (2.1)$$

де, Рз – розмір збитків (у грн.);

Бв – балансова вартість на момент встановлення факту розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей (у грн.);

Іінф–- загальний індекс інфляції, який розраховується на підставі

щомісячно визначених ДКСУ індексів інфляції;

ПДВ – розмір податку на добавлену вартість (у грн.);

Азб – розмір акцизного збору (у грн.) [47].

Оскільки втрата і її списання здійснюються в одному періоді, то Іінф дорівнює 1,0 і його можна проігнорувати. Так само, як і акцизний збір, що у цьому випадку буде дорівнювати нулю.

У підсумку одержуємо суму збитку по товару, що дорівнює:

Рз = (6900,00 + 1380,00 грн.) х 2 = 16560,00 грн.

Списання товару відобразилося в бухгалтерському обліку Товариства записами узагальненими у таблицю 2.5.

Таблиця 2.5 – Порядок відображення в обліку загубленого мішку кавових зерен

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	
1	Нарахована суму заподіяного збитку	947	685	16560,00
2	Списується вартість загублених патронів	685	2091	6900,00
3	Відповідно до п. 10 Постанови КМУ № 116 залишок коштів по сумі заподіяного збитку відноситься на зобов’язання перед бюджетом	685	642	9660,00
4	Здійснено перерахування коштів до бюджету по сумі перевищення розрахункової суми збитку, заподіяного підприємству, над сумою фактично заподіяного збитку	642	311	9660,00
5	Сума заподіяного збитку підприємству відноситься на його фінансові результати діяльності	79	947	16560,00

В кінці звітного періоду проводять інвентаризацію. При цьому складають інвентаризаційний опис.

Загальний фінансовий результат визначають в кінці року або при припиненні діяльності.

Для складання балансу в Товаристві бухгалтер використовуються дані інвентаризаційних описів про наявність цінностей і відомості обліку основних засобів, де відмічають вартість одержаних та списаних об’єктів,

суму нарахованої амортизації за звітний період та наведені відомості.

Обліково-аналітичний контур ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» виступає фундаментальним інструментом у системі стратегічного та операційного менеджменту. Його першочерговим завданням є безперервна генерація, систематизація та інтерпретація масивів даних про господарське життя компанії, що слугує базисом для прийняття виважених управлінських рішень. Специфіка побудови цього процесу в Товаристві зумовлена синергією кількох чинників: масштабами малого бізнесу, компактною структурою управління, необхідністю раціонального використання кадрових ресурсів та жорсткою відповідністю регуляторним нормам.

Ключовою особливістю ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» є інтеграція бухгалтерського обліку та економічного аналізу в межах єдиної інформаційної платформи. Це дозволяє не просто ретроспективно фіксувати факти здійснених операцій, а й у реальному часі здійснювати моніторинг фінансової стійкості, прибутковості та продуктивності використання капіталу. Через обмеженість штатного розкладу, функції обліку та аналізу зазвичай консолідуються в межах компетенції однієї посадової особи. Така архітектура процесу вимагає максимального спрощення та автоматизації рутинних процедур із фокусуванням на ключових індикаторах ефективності (KPI), що забезпечує високу швидкість реакції на динамічні зміни зовнішнього середовища.

Фундаментальною передумовою результативності обліково-аналітичного циклу є точна ідентифікація інформаційних запитів менеджменту. Використовуючи масиви бухгалтерських даних, фахівці здійснюють комплексний аналіз доходної та видаткової частин, моніторинг чистих грошових потоків (Cash Flow) та динаміки зобов’язань. Це дозволяє впровадити систему раннього реагування, яка вчасно сигналізує про відхилення фактичних показників від стратегічних планів та допомагає об’єктивно оцінювати операційні й фінансові ризики.

Таким чином, раціональна побудова обліково-аналітичного процесу в

ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» суттєво підвищує якість інформаційного підґрунтя для управління. Вона гарантує прозорий контроль за фінансово-господарськими операціями та формує надійну базу для прийняття стратегічних рішень в умовах ресурсних обмежень, що є критично важливим для сталого розвитку підприємства.

2.3 Організаційно-методичні засади формування фінансової звітності

Фінансова звітність ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» виступає ключовим інформаційним ресурсом, що акумулює дані про майновий стан, динаміку фінансових результатів та вектори руху грошових потоків. Для суб’єктів малого підприємництва (СМП) процедура звітування має специфічний характер, детермінований компактними масштабами операційної діяльності, лаконічністю облікових процедур та спеціальними нормативними преференціями з боку держави.

Організаційно-методичний базис підготовки звітності СМП визначає чіткий алгоритм трансформації первинних даних у зведені показники, гарантуючи дотримання принципів презумпції достовірності, цілісності та послідовності. Раціональна побудова цього циклу не лише мінімізує адміністративне навантаження на бухгалтерську службу, а й створює верифікований фундамент для оперативного контролю та стратегічного аналізу діяльності компанії. У сучасних економічних реаліях дослідження цих засад є критично важливим для забезпечення життєздатності та інвестиційної привабливості малих підприємств.

Згідно з чинним законодавством України, обов’язок щодо складання фінансової звітності поширюється на всі юридичні особи, незалежно від форми власності чи організаційного статусу. Проте для СМП передбачено суттєве спрощення: склад звітності обмежується лише двома основними

формами – Балансом та Звітом про фінансові результати (у скороченому форматі). Така лібералізація обліку та звітності є стратегічним напрямом державної політики, спрямованим на стимулювання розвитку малого бізнесу та зменшення регуляторного тиску.

Коло користувачів фінансової звітності ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» охоплює як державні інституції, так і зацікавлених суб'єктів приватного сектору. Звітність подається органам державної статистики та податкової служби, власникам підприємства, а також, за потреби, трудовому колективу чи банківським установам для підтвердження кредитоздатності.

Звітним циклом для Товариства є календарний рік, проте нормативні вимоги передбачають і проміжне звітування. Квартальні форми подаються до 25-го числа місяця, наступного за звітним періодом, а консолідований річний звіт – не пізніше 9 лютого наступного року [49]. Згідно з НП(С)БО 25, ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» використовує спрощений формат звітності: Баланс (форми № 1-м або 1-мс) та Звіт про фінансові результати (форми № 2-м або 2-мс) [27].

Методологічний алгоритм формування Балансу в Товаристві закріплений в обліковій політиці та реалізується через чітку поетапну процедуру:

1. Первинна обробка: Верифікація та систематизація вхідних документів, що фіксують факти господарського життя.

2. Формування регістрів: Складання відомостей та журналів. Останні базуються на кредитовому принципі, де узагальнюються кредитові обороти в кореспонденції з відповідними дебетовими рахунками.

3. Верифікація та перенесення: Проведення взаємозвірки записів у відомостях і журналах для усунення розбіжностей.

4. Узагальнення в Головній книзі: Перенесення перевірених даних до Головної книги, де для кожного синтетичного рахунку відведено окрему сторінку. Книга ведеться кумулятивно (місяць, квартал, рік), що забезпечує безперервність облікового циклу.

Наступним за порядком етапом облікового циклу в ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» є формування оборотної відомості на основі даних Головної книги. Оборотна відомість виконує функцію інструменту контролю, що дозволяє верифікувати коректність рознесення господарських операцій за рахунками, а також точно визначити обсяги оборотів та залишки (сальдо) на кінець звітного періоду.

Основним індикатором методичної правильності ведення обліку є дотримання балансової рівності: сумарні значення дебетових і кредитових сальдо, як і підсумки оборотів, повинні бути тотожними. Відсутність розбіжностей у цих показниках підтверджує формальну достовірність облікових записів. Тільки після успішного формування оборотних відомостей бухгалтер приступає до заповнення статей Бухгалтерського балансу. Цей процес реалізується шляхом прямого перенесення залишків за відповідними синтетичними рахунками до аналогічних статей фінансової звітності (згідно з алгоритмом, наведеним у табл. 2.6 та 2.7).

Таблиця 2.6 – Інформація для заповнення статей Активу балансу Товариства

Назва статті	Код рядка	Інформація для заповнення
1	2	3
Актив		
I. Необоротні активи. Нематеріальні активи	1000	різниця ряд. 1001-1002
первісна вартість	1001	рахунок 133
Накрпичена амортизація	1002	рахунки 12
Незавершені капітальні інвесиції	1005	Рахунок 151
Основні засоби	1010	різниця ряд. 1011-1012
первісна вартість	1011	рахунки 10, 11
знос	1012	рахунки 131, 132
Довгострокові біологічні активи	1020	рахунок 151
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	рахунок 141
Інші необоротні активи	1090	рахунки 18, 19, 152-155,
Усього за розділом I	1095	Сума ряд. 020, 030, 040, 070
Оборотні активи Запаси	1100	рахунки 20, 22, 25, 26, 28

Продовження таблиці 2.6

1	2	3
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	1125	різниці рахунків 36 - 38
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	рахунки Дт 641, 642
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	рахунок 37
Поточні фінансові інвестиції	1160	рахунок 352
Грошові кошти та їх еквіваленти:	1165	рахунки 30, 311, 313, 331, 333, 351.
Інші оборотні активи	1190	визначаються окремо
Усього за розділом II	1195	Сума ряд. 1100, 1125, 1135, 1155, 1160, 1165, 1190
III. Витрати майбутніх періодів	1200	рахунок 39
Баланс	1300	статті 1095+1195+1200

Інформація для заповнення статей Пасиву балансу Товариства наведена в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Інформація для заповнення статей Пасиву балансу Товариства

Назва статті	Код рядка	Інформація для заповнення
1	23	3
Пасив		
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	рахунок 40
Додатковий капітал	1410	рахунок 41
Резервний капітал	1415	рахунок 43
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	рахунок 44
Неоплачений капітал	1425	рахунок 46
Усього за розділом I	1495	Сума ряд. 1400, 1410, 1415-1420
II. Довгострокові зобов'язання, цільве фінансування та забезпечення	1595	рахунки 50, 51, 52, 53, 54, 55
III. Поточні зобов'язання Короткострокові кредити банків	1600	рахунки 601-604
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	1610	рахунок 61
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1615	рахунок 63
Поточні зобов'язання за розрахунками: з бюджетом	1620	рахунок 64
зі страхування	1625	рахунок 65
з оплати праці	1630	рахунок 66

Продовження таблиці 2.7

1	23	3
Інші поточні зобов’язання	1690	рахунки 605, 606, 684, 685.
Усього за розділом III	1695	Сума ряд. 1600, 1610, 1615, 1620, 1625, 1630, 1690.
IV. Зобов’язання, пов’язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	
Баланс	1900	Сума ряд. 1495, 1595, 1695, 1700

Ключовим аспектом організаційно-методичного забезпечення ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» є детермінація підходів до оцінки об’єктів обліку. Від обраної методології оцінки активів, зобов’язань, доходів та витрат залежить не лише достовірність фінансових індикаторів, а й їхня ретроспективна зіставність та відповідність нормативним вимогам національних стандартів. У контексті діяльності Товариства пріоритет надається економічно обґрунтованим, проте операційно простим методам, що дозволяє мінімізувати трудовитрати бухгалтерської служби без втрати якості інформації.

Формування методичного інструментарію в ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» здійснюється з огляду на вимоги НП(С)БО та галузеву специфіку (торгівля кавою та супутні послуги). Ключовими елементами обраної методики оцінки є:

– активи: облік ведеться переважно за первісною вартістю (історичною собівартістю). Для систематичного розподілу вартості необоротних активів застосовується прямолінійний метод амортизації, що забезпечує рівномірність витрат протягом корисного терміну експлуатації об’єктів.

– доходи та витрати: базуються на загальноприйнятому принципі нарахування. Доходи фіксуються в момент виникнення дебіторської заборгованості або отримання коштів (за умови переходу ризиків), а витрати відображаються у періоді їхнього понесення для отримання відповідного доходу, що забезпечує коректне визначення фінансового результату.

– зобов’язання: оцінюються виходячи з фактичної суми

заборгованості, яка підлягає погашенню згідно з умовами договорів із контрагентами.

Застосування такої прозорої методики оцінки дозволяє ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» підтримувати високий рівень достовірності звітності при раціональному використанні наявних ресурсів.

Застосування таких методичних підходів дозволяє ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» забезпечити послідовність обліку та зіставність показників фінансової звітності, водночас зменшуючи ризики виникнення помилок і викривлень (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Методичні підходи до оцінки активів, зобов'язань, доходів і витрат ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН»

Об'єкт обліку	Метод оцінки	Характеристика методу	Особливості застосування на малому підприємстві
Основні засоби	Первісна вартість	Оцінка за фактичними витратами на придбання	Переважно без переоцінки
Амортизація основних зассобів	Прямолінійний метод	Рівномірне списання вартості	Простота розрахунків
Нематеріальні активи	Первісна вартість	Включає витрати на придбання	Обмежений склад НМА
Запаси	Первісна вартість	Фактичні витрати на придбання	Невелика номенклатура
Списання запасів	ФІФО або середньозважена	Відповідає вимогам НП(С)БО	Обирається один метод
Дебіторська заборгованість	Номінальна вартість	Сума, що підлягає отриманню	Резерв сумнівних боргів часто не створюється
Зобов'язання	Фактична сума заборгованості	Вартість погашення	Відсутність складних оцінок
Доходи	Метод нарахування	Визнання за фактом надання послуг / продажу	Орієнтація на касові потоки
Витрати	Принцип відповідності	Витрати визнаються у періоді отримання доходів	Мінімальна деталізація
Фінансові результати	Різниця доходів і витрат	Узагальнюючий показник	Висока чутливість до помилок

Поряд із вибором методичних підходів до оцінки активів, зобов'язань, доходів і витрат важливим є врахування ризиків, що можуть виникати в

процесі їх застосування. Для ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» такі ризики посилюються обмеженістю ресурсів, спрощеною організацією облікового процесу та поєднанням облікових і контрольних функцій.

Неправильна оцінка об’єктів бухгалтерського обліку може призвести до викривлення показників фінансової звітності та негативно вплинути на прийняття управлінських рішень, що зумовлює необхідність їх ідентифікації та узагальнення (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Основні ризики оцінки активів, зобов’язань, доходів і витрат на ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН»

Об’єкт оцінки	Характер ризику	Причини виникнення	Можливі наслідки для фінансової звітності
1	2	3	4
Основні засоби	Неправильне визначення первісної вартості	Неповний облік витрат на придбання	Викривлення вартості необоротних активів
Амортизація	Невірний вибір методу або строку	Недостатнє професійне судження	Спотворення витрат і фінансового результату
Запаси	Некоректна оцінка при списанні	Порушення методики обліку	Завищення або заниження собівартості
Дебіторська заборгованість	Нереальна оцінка погашення	Відсутність резерву сумнівних боргів	Завищення активів
Зобов’язання	Неповне визнання зобов’язань	Помилки у первинних документах	Заниження зобов’язань
Доходи	Передчасне або несвоєчасне визнання	Невірне визначення моменту реалізації	Спотворення фінансового результату
Витрати	Невідповідність принципу нарахування	Спрощені процедури обліку	Неправильний розподіл витрат
Податкові зобов’язання	Некоректна оцінка податкових сум	Часті зміни законодавства	Штрафні санкції
Фінансові результати	Кумулятивний ефект помилок оцінки	Сукупність викривлень	Зниження достовірності звітності

Ідентифікація ризиків оцінки стає ключовим вектором для подальшого вдосконалення методики підготовки фінансової звітності ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН». Посилення контрольних процедур на етапі оцінювання активів та зобов’язань дозволяє мінімізувати ймовірність викривлення показників та гарантує високу якість фінансової інформації.

Звіт про фінансові результати (форма № 2-м) у Товаристві виступає аналітичним інструментом, що розкриває ефективність господарської діяльності через призму доходів, витрат та підсумкового фінансового результату.

Основна концепція складання цієї форми полягає у дотриманні принципу відповідності: фінансовий результат (прибуток або збиток) визначається шляхом зіставлення сукупних доходів, акумульованих на рахунках класу 7 «Доходи», із витратами звітного періоду, зафіксованими на рахунках класу 9 «Витрати діяльності». Такий підхід забезпечує надання користувачам неупередженої інформації про здатність підприємства генерувати додану вартість.

Процес формування Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва (ФЗСМП) у Товаристві базується на синтезі даних облікових регістрів, оборотів та кінцевих залишків за відповідними рахунками.

Важливо зауважити, що облікова система ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» є адаптивною: до наказу про облікову політику було оперативно внесено корективи у відповідь на оновлення нормативної бази, зокрема змін до спрощеного Плану рахунків, затверджених Міністерством фінансів України [50]. Це підтверджує прагнення менеджменту дотримуватися актуальних стандартів прозорості та правової відповідності.

Зміни, пов'язані:

– із виключенням рахунків 8-го класу (84 «Витрати операційної діяльності», 85 «Інші затрати»)

– введенням – 9-го (90 «Собівартість реалізації», 96 «Інші витрати»), що призвело до модифікації технології заповнення звіту про фінансові результати малими підприємствами (табл. 2.10).

Адаптація облікової системи до сучасних нормативних вимог та розвиток аналітичних навичок менеджменту є стратегічними пріоритетами для ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН».

Таблиця 2.10 – Технологія заповнення Звіту про фінансові результати СМП (ф. №2-м) ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН»

Стаття звіту	Код рядка	Зміст статті	Методика розрахунку
1	2	3	4
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	Вирахування з доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) непрямих податків та інших вирахувань з доходу	різниця Кт 70 і Дт 70
Інші операційні доходи	2120	Дохід від операційної оренди активів; дохід від операційних курсових різниць; відшкодування раніше списаних активів; дохід від реалізації оборотних активів (крім фінансових інвестицій), необоротних активів, утримуваних для продажу, та груп вибуття тощо	Кт 74 по інших операційних доходах
Інші доходи	2240	Дивіденди, відсотки, доходи від участі в капіталі та інші доходи, отримані від фінансових інвестицій; дохід від реалізації фінансових інвестицій; дохід від неопераційних курсових різниць; інші доходи, які виникають у процесі звичайної діяльності, але не пов’язані з операційною діяльністю підприємства. Також у цій статті наводиться сума доходів від надзвичайних подій	Кт 74 по інших звичайних (крім операційних) та надзвичайних доходах
Разом доходи	2280	Загальні доходи від звичайної та надзвичайної діяльності за мінусом непрямих податків та інших вирахувань з доходів	Сума ряд. 2000-2240
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	Виробнича собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) та/або собівартість реалізованих товарів, визначена відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»	Дт 90 + Дт 91
Інші операційні витрати	2180	Адміністративні витрати, витрати на збут, а також собівартість реалізованих оборотних активів (крім готової продукції, товарів і фінансових інвестицій), необоротних активів, утримуваних для продажу, та груп вибуття;	Дт 96 по інших витратах операційної діяльності
		відрахування на створення резерву сумнівних боргів і сума списаних безнадійних боргів; втрати від знецінення виробничих запасів; втрати від операційних курсових різниць; визнані економічні санкції; відрахування для забезпечення відшкодування наступних операційних витрат; інші витрати, що пов’язані з операційною діяльністю підприємства. У цій статті також відображається належна до сплати за звітний період відповідно до законодавства сума податків і зборів	

Продовження таблиці 2.10

1	2	3	4
Інші витрати	2270	Витрати на сплату процентів та інші витрати підприємства, пов'язані із запозиченнями; втрати від участі в капіталі; собівартість реалізації фінансових інвестицій; втрати від неопераційних курсових різниць; втрати від уцінки фінансових інвестицій та необоротних активів; інші витрати, які виникають у процесі звичайної діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства. Також у цій статті наводяться втрати від надзвичайних подій	Дт 96 по інших звичайних (крім операційних) та надзвичайних витратах за мінусом нарахованого податку на прибуток
Разом витрати	2285	Загальні витрати від звичайної та надзвичайної діяльності	Сума ряд. 2050-2270
Фінансовий результат до оподаткування	2290	Різниця між чистими доходами та витратами підприємства	Різниця між ряд. 2280 та ряд. 2285
Податок на прибуток	2300	Сума податку на прибуток, яка визначається в розмірі податку на прибуток за звітний період	Дт 96 на суму нарахованого податку на прибуток
Чистий прибуток (збиток)	2350	Чистий прибуток або чистий збиток – різниця між сумою фінансового результату до оподаткування і сумою витрат з податку на прибуток	ряд. 2290 – ряд. 2300

Оновлення спрощеного Плану рахунків диктує необхідність негайної ревізії наказу про облікову політику, оскільки використання застарілих або виключених рахунків у діючих регістрах може призвести до методологічних помилок у звітності.

Зокрема, критичної модифікації потребує Відомість 5-м. Її оновлення в частині обліку витрат (виробничих, майбутніх періодів та забезпечень), доходів і власного капіталу дозволить трансформувати цей регістр у потужний узагальнюючий документ. Це не лише спростить процес заповнення Звіту про фінансові результати, а й забезпечить вищий рівень контролю за формуванням чистого прибутку.

Важливим кроком у розвитку системи управління ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» стало опанування керівництвом методики «техніки читання звітності». Завдяки горизонтальному та вертикальному аналізу балансу, менеджмент отримав можливість перетворювати сухі цифри на наочну

дорожню карту діяльності. Це дозволяє директору чітко ідентифікувати майновий стан, структуру фінансування та ефективність взаємодії з контрагентами.

Систематична інтерпретація фінансової звітності виконує для директора роль багатофункціонального інструмента:

– оцінка фінансового здоров'я: моніторинг платоспроможності та структури капіталу для запобігання дефіциту ліквідності;

– результативність: аналіз доходів і витрат для виявлення причин відхилень від планових показників;

– оптимізація ресурсів: контроль за використанням основних засобів та запасів (особливо актуально для кавового зерна) з метою зниження собівартості;

– стратегічне планування: обґрунтування рішень щодо інвестицій, розширення мережі або залучення кредитного капіталу.

При читанні балансу по вертикалі та горизонталі, директор ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» перш за все звертає увагу на статті балансу, що свідчать про можливі недоліки та незадовільну роботу підприємства. Так, при здійснені аналізу проводить об'єктивну оцінку вартості майна в цілому, а також тієї частки, що реально знаходиться у власності та розпорядженні підприємства, також оцінює стан необоротних активів підприємства та рівень його забезпеченості оборотними засобами (табл. 2.11).

Ознаками «позитивного» балансу в Товаристві визнані:

– валюта балансу звітного періоду збільшилась в порівняно з початком;

– темп приросту оборотних активів вищі, ніж темпи приросту необоротних активів;

– власний капітал підприємства перевищує позиковий і темпи приросту необоротних активів;

– темпи приросту дебіторської та кредиторської заборгованості є приблизно однаковими;

– частка власних засобів в оборотних активах повинна бути більше 10%.

Таблиця 2.11 – Значення фінансової звітності для управлінських рішень директора ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН»

Показник фінансової звітності	Що бачить директор	Які управлінські рішення приймаються
Активи підприємства	Обсяг і структура ресурсів	Інвестування, оновлення основних засобів
Зобов'язання	Рівень боргового навантаження	Перегляд умов кредитування, оптимізація боргів
Власний капітал	Фінансова стійкість бізнесу	Рішення щодо розвитку або реінвестування
Дохід від реалізації	Масштаби та динаміка діяльності	Розширення або скорочення операцій
Собівартість і витрати	Ефективність використання ресурсів	Оптимізація витрат, контроль бюджету
Фінансовий результат	Прибутковість або збитковість	Коригування цінової та витратної політики
Грошові кошти	Поточна ліквідність	Управління грошовими потоками
Дебіторська заборгованість	Якість розрахунків із клієнтами	Посилення контролю за дебіторами
Кредиторська заборгованість	Зобов'язання перед постачальниками	Планування платежів
Податкові показники	Податкове навантаження	Податкове планування та контроль

Аналіз динаміки ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» демонструє специфічну ситуацію: попри позитивну тенденцію зростання валюти балансу, що свідчить про розширення майнового потенціалу, очікуваного рівня прибутку досягнуто не було. Це вказує на наявність внутрішніх диспропорцій або зростання витрат, які нівелюють ефект від збільшення активів.

Звіт про фінансові результати в цій ситуації стає головним діагностичним інструментом для директора та Ради засновників. Він не лише надає верифіковану інформацію про доходи та видатки, а й слугує базою для факторного аналізу. Використання абсолютних та відносних показників у динаміці дозволяє менеджменту перейти від констатації фактів до активного управління, ідентифікуючи приховані резерви росту та фактори, що провокують негативні тренди.

Важливим аспектом управління є розуміння того, що фінансовий аналіз не дає безапеляційних відповідей, а лише маркує «слабкі місця» в структурі бізнесу. Директор, спираючись на специфіку кавового ринку та власний практичний досвід, має інтерпретувати ці сигнали для ліквідації негативних тенденцій на ранніх етапах.

Для стабілізації фінансового стану та виходу на заплановані рівні прибутковості ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» потребує впровадження прогресивних форм господарювання. Фундаментом для таких науково обґрунтованих рішень має стати якісна фінансова звітність, сформована на основі чітко регламентованого бухгалтерського обліку.

РОЗДІЛ 3
ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ ТА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ НА ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН»

3.1 Напрями удосконалення організації бухгалтерського обліку на підприємстві

Сектор малого підприємництва є об’єктивно необхідним елементом сучасної господарської системи, що виконує критичні соціально-економічні функції та забезпечує стійкий розвиток суспільства. У країнах із розвиненою ринковою економікою саме малі підприємства є найбільш гнучкою та динамічною формою ділової активності. Проте в українських реаліях цей потенціал залишається не до кінця реалізованим через недостатню активізацію інноваційної діяльності та складність адаптації до трансформаційних процесів [10, 51].

Ефективність функціонування суб’єктів малого бізнесу безпосередньо залежить від якості організації бухгалтерського обліку. Своєчасність та достовірність фіксації господарських операцій є не просто вимогою закону, а фундаментом для формування прозорої фінансової звітності. В умовах високої конкуренції показники фінансових результатів стають «дзеркалом» усіх внутрішніх процесів: від якості технологічного циклу до ефективності системи управлінського контролю.

Попри активну державну політику щодо лібералізації та спрощення системи оподаткування й обліку, чинне нормативне поле все ще містить певні недоліки. Наявні стандарти часто не повною мірою враховують специфіку малих підприємств, що створює простір для методологічних помилок та підвищує адміністративне навантаження.

У процесі господарської діяльності підприємства малого бізнесу, як і всі інші суб'єкти господарювання, використовують основні засоби. Правильність обліку та контролю за збереженням та ефективним використанням даного виду майна на кожному підприємстві забезпечується наказом про облікову політику, який обов'язково повинен містити розділ щодо обліку основних засобів.

Безперечно, що на малому підприємстві через невелику кількість об'єктів основних засобів, відповідні записи будуть не по кожній групі. Але в будь-якому випадку систематизація обліку сприяє не лише чіткості, але й полегшує його ведення.

Слід мати на увазі, що поряд з бухгалтерським обліком основних засобів, необхідно забезпечити зберігання технічної документації на основні засоби: техпаспортів, калібрувальних паспортів, проектно-кошторисної документації.

На кожну групу основних засобів у відомості треба відвести таку кількість рядків, яка дає можливість вести роздільний облік кожного суб'єкта з урахуванням їх можливого надходження в очікуваній перспективі. Необхідно зазначити, що Товаристві замість пропонованої відомості облік основних засобів ведуть у інвентаризаційних описах.

Не менше одного разу на рік доцільно вираховувати і записати в техпаспорти обсяг робіт виконаних автомобілями. Це дозволить своєчасно здійснювати профілактичні заходи, уникати перевитрат на несвоєчасні ремонти.

Віднесення вартості основних засобів на витрати виробництва бажано проводити щомісяця, виходячи із встановлених норм амортизації, які затверджені відповідними законодавчими актами для всіх підприємств. Проте в умовах малого підприємства, щомісячне віднесення амортизації на витрати недоцільне, оскільки це ускладнює облік. Тут, вважаємо, можна обмежитись включенням амортизації у витрати один раз у квартал. Робити це потрібно обов'язково, оскільки це забезпечує правильне визначення

собівартості послуг, а в кінцевому підсумку й прибутку. Крім того, регулярне нарахування амортизації забезпечує резервування коштів на поновлення основних засобів, сприяє зміцненню фінансового стану Товариства.

У ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП) розглядаються як специфічна категорія запасів, що вимагає багаторівневого контролю. Оскільки діяльність компанії пов’язана з обробкою кави, до цієї групи потрапляє широкий перелік об’єктів: від дрібного інвентарю для обсмажування до спецодягу персоналу.

Згідно з положеннями облікової політики, МШП класифікуються за функціональним призначенням, що дозволяє організувати деталізований облік за місцями їхнього фізичного зберігання (склади, цехи, зони обслуговування).

В Товаристві до МШП належать предмети, що використовуються протягом не більше одного року. Якщо термін служби МШП більше року їх зараховують до складу МНМА, але за умови, що їх вартість не перевищує граничну величину, встановлену в наказі про облікову політику на підприємстві. У разі перевищення цієї граничної вартості предмети відносять до складу необоротних активів.

Аналіз використання МШП в Товаристві системи обліку призводить до висновку про недостатність для контролю за використанням МШП типових форм первинних документів (МШ-1 – МШ-8). Оскільки вартість МШП, переданих в експлуатацію, виключається зі складу активів і відноситься на витрати звітного періоду, в умовах Товариства доцільно здійснювати оперативний кількісний облік таких предметів за місцями їх експлуатації та відповідальними особами протягом терміну їх фактичного використання. Цей термін має бути встановлений спеціально створеною комісією для кожного виду МШП по Товариству в цілому та відображений в наказі про облікову політику на підприємстві, якого, нажаль, в Товаристві ще немає.

При цьому є доцільним створення додаткового реєстру оперативного (кількісного) обліку руху малоцінних і швидкозношуваних предметів, які

знаходяться в експлуатації. Цей реєстр повинен включати за кожним видом МШП наступну інформацію:

1) про надходження (найменування МШП, дата і джерело надходження, кількість, первинна вартість, реквізити первинного документа, що підтверджує факт надходження МШП);

2) про передачу в експлуатацію (дата передачі, місце експлуатації, відповідальна особа, реквізити первинного документа, що підтверджує факт передачі МШП в експлуатацію);

3) про припинення експлуатації (дата вибуття МШП з експлуатації, причина вибуття, реквізити первинного документа, що підтверджує факт вибуття МШП з експлуатації);

4) про вибуття (дата вибуття, кількість, причини вибуття, реквізити первинного документа, що підтверджує факт вибуття МШП);

5) про наявність МШП на підприємстві (у тому числі – в експлуатації).

Включення або виключення МШП з реєстру оперативного обліку може здійснюватися тільки на підставі первинних документів, що підтверджують надходження МШП або, відповідно, на підставі акта їх списання. Аналогічно мають бути підтверджені первинними документами видача МШП зі складу та їх повернення на склад.

Для підвищення ефективності системи внутрішнього контролю в ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» вбачається доцільним реформування та спрощення загального порядку проведення інвентаризації, який зазвичай орієнтований на великі суб’єкти господарювання. Враховуючи компактні масштаби діяльності, порівняно невеликі обсяги товарно-матеріальних запасів та обмежену кількість об’єктів у складі необоротних активів, формування громіздких спеціальних інвентаризаційних описів є адміністративно невиправданим. Натомість процес верифікації фактичної наявності майна з обліковими показниками раціонально здійснювати шляхом безпосередньої звірки з даними карток або книг складського обліку та відомостей обліку

основних засобів, що дозволить мінімізувати бюрократизацію процесу без втрати його контрольної функції.

З огляду на характер послуг, що надаються Товариством, та потребу в оптимізації облікових процедур, повну інвентаризацію всіх активів і зобов'язань доцільно закріпити як щорічну процедуру, що проводиться станом на 31 грудня з метою підтвердження достовірності показників річної фінансової звітності. Водночас для підтримки операційного контролю передбачається можливість проведення часткових інвентаризацій у міру виникнення потреби за розпорядженням директора, що дозволить оперативно уточнювати відповідність фактичних залишків конкретних видів цінностей обліковим даним у разі виникнення сумнівів щодо їх збереження або при зміні ринкової ситуації. Такий гнучкий підхід до організації перевірок забезпечує необхідний рівень фінансової дисципліни при раціональному використанні кадрових та часових ресурсів підприємства.

СМП застосовують спрощений План рахунків лише у разі складання ними фінансової звітності у складі балансу та звіту про фінансові результати відповідно до вимог НП(С)БО [50].

Для обліку доходів, витрат та фінансових результатів діяльності суб'єкти малого підприємництва використовують рахунки класів 7 «Доходи і результати діяльності» та 8 «Витрати за елементами». Обороти по рахунках класів 7 та 8 призначено для ведення обліку господарських процесів та заповнення показників звіту про фінансові результати (форма № 2-м).

У зв'язку з тим, що бухгалтерський облік відіграє важливу роль у прийнятті рішень, слід урахувати вимоги, які ставлять до нього різні користувачі облікової інформації. Співставлення потреб у обліковій інформації зовнішніх та внутрішніх користувачів дає можливість виявити певні відмінності. До основних відмінностей у складі зовнішніх користувачів звітності малих підприємств на противагу іншим належать:

– обмежена кількість юридичних і фізичних осіб, залучених до процесу інвестування малих підприємств;

– обмежений ступінь участі цих підприємств у міжнародному бізнесі.

У системі бухгалтерського обліку ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН», як і в більшості малих підприємств, пріоритет зміщується у бік внутрішнього використання фінансових даних. Це зумовлює необхідність такої побудови обліку, яка б першочергово задовольняла інформаційні запити керівництва для прийняття оперативних рішень.

Однак аналіз структури Звіту про фінансові результати (форма № 2-м) виявляє методологічні невідповідності між статтями звітності та архітектурою спрощеного Плану рахунків. Зокрема, для узагальнення всіх видів доходів передбачено лише один синтетичний рахунок 70 «Доходи». У той самий час показники звітності вимагають диференціації доходів за різними статтями, що значно ускладнює процес автоматизованого заповнення звіту. Для вирішення цієї проблеми підприємству доцільно або впровадити систему аналітичних субрахунків до рахунку 70, або перейти на використання загального Плану рахунків, що дозволить більш точно класифікувати фінансові потоки.

Аналогічна ситуація спостерігається і в обліку витрат, де основне навантаження припадає на рахунок 84 «Витрати операційної діяльності». На ньому кумулюються різнорідні за своєю економічною суттю елементи: від матеріальних витрат та оплати праці до амортизаційних відрахувань. Оскільки Звіт про фінансові результати вимагає детального розкриття цих складових, використання одного синтетичного рахунку без належної аналітики стає неефективним.

Відтак, для забезпечення коректності звітування та підвищення аналітичності обліку, у ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» критично важливим є розширення номенклатури субрахунків до рахунку 84. Це дозволить автоматично групувати дані за відповідними статтями витрат, мінімізуючи вплив людського фактору та пришвидшуючи процес підготовки фінансової звітності.Таким чином, можна стверджувати, що План рахунків суб’єктів малого підприємництва по суті не дає бажаного спрощення облікового

процесу, оскільки все одно необхідно відкривати додаткові субрахунки до запропонованих синтетичних рахунків.

Для подолання методологічного розриву між архітектурою спрощеного Плану рахунків та структурою показників форми № 2-м доцільно імплементувати систему додаткових субрахунків. Це дозволить накопичувати інформацію про доходи та витрати у розрізі, що повністю відповідає змісту статей Звіту про фінансові результати. Такий підхід забезпечить автоматичну трансформацію облікових даних у звітні форми, мінімізує ризики механічних помилок при ручному розподілі сум та підвищить прозорість фінансових показників для внутрішніх і зовнішніх користувачів.

Ефективне функціонування бухгалтерського обліку в ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» як торговельному підприємстві критично залежить від раціональної організації документообігу. Специфіка діяльності, що включає інтенсивні операції з придбання кавової продукції, її подальшу реалізацію, складні готівкові та безготівкові розрахунки, а також обов’язкове використання реєстраторів розрахункових операцій, потребує жорсткого регламентування руху первинних документів. Чіткий графік документообігу дозволяє синхронізувати роботу фронт-офісу та бухгалтерії, забезпечуючи своєчасне відображення господарських подій в облікових регістрах та контроль за збереженням активів на кожному етапі їхнього руху.

Оптимізація цього процесу передбачає встановлення персональної відповідальності за створення, передачу та обробку документів, що є особливо важливим в умовах високої операційної активності. Впровадження електронного документообігу або стандартизованих внутрішніх реєстрів дозволить Товариству уникнути дублювання інформації та пришвидшити процес підготовки звітності, що безпосередньо впливає на якість управлінських рішень.

Запровадження графіка документообігу дозволяє впорядкувати процес складання, перевірки та передання облікових документів, визначити

відповідальних осіб і строки їх обробки, що сприяє своєчасному відображенню господарських операцій у бухгалтерському обліку та підвищенню рівня внутрішнього контролю на малому торговельному підприємстві (табл. 3.1)

Таблиця 3.1 – Графік документообігу малого торговельного підприємства

№	Вид документа	Хто складає	Строк складання	Хто перевіряє	Куди передається	Строк передавання	Місце зберігання
1	Договір з постачальником	Керівник	До початку співпраці	Бухгалтер	Бухгалтерія	У день підписання	Архів
2	Рахунок від постачальника	Постачальник	До поставки	Бухгалтер	Бухгалтерія	У день отримання	Бухгалтерія
3	Прибуткова накладна	Постачальник / комірник	У день надходження товару	Бухгалтер	Бухгалтерія	1 роб. день	Архів
4	Товарно-транспортна накладна	Постачальник	У день доставки	Бухгалтер	Бухгалтерія	1 роб. день	Архів
5	Податкова накладна	Бухгалтер / постачальник	У строк, встановлений ПКУ	Бухгалтер	ЄРПН	Згідно ПКУ	Електронний архів
6	Акт приймання товарів	Комірник / матеріально відповідальна особа	У день надходження	Бухгалтер	Бухгалтерія	Того ж дня	Архів
7	Звіт касира (Z-звіт РРО)	Касир	Щоденно	Бухгалтер	Бухгалтерія	Наступний роб. день	Архів
8	Товарний звіт	Матеріально відповідальна особа	Щомісяця	Бухгалтер	Бухгалтерія	До 2 числа	Архів
9	Видаткова накладна (опт)	Менеджер / комірник	У день відпуску товару	Бухгалтер	Бухгалтерія	1 роб. день	Архів
10	Банківська виписка	Банк	Щоденно	Бухгалтер	Бухгалтерія	У день отримання	Бухгалтерія
11	Акт інвентаризації товарів	Інвентаризаційна комісія	За графіком	Керівник	Бухгалтерія	У день складання	Архів
12	Фінансова звітність	Бухгалтер	Квартально / річно	Керівник	Держоргани	Згідно строків	Архів

Запровадження чіткого графіка документообігу в ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» виступає запорукою впорядкованого руху первинної документації та гарантує своєчасне відображення операцій з обігу товарів у системі обліку.

Такий підхід суттєво посилює внутрішній контроль за збереженням активів і грошових коштів, мінімізуючи ризики втрати інформації на етапах придбання та реалізації. Запропоновані заходи з удосконалення документообігу та структури рахунків не лише полегшують роботу бухгалтерського апарату при підготовці звітності, а й створюють аналітичне підґрунтя для дослідження фінансових результатів, що безпосередньо підвищує якість та обґрунтованість управлінських рішень менеджменту.

Дослідження специфіки діяльності малого підприємства дозволяє зробити висновок про недоцільність використання низки рахунків, що зазвичай застосовуються великим бізнесом. Зокрема, з огляду на відсутність практики участі в капіталі інших суб’єктів, для Товариства є зайвим ведення рахунків 14 «Довгострокові фінансові інвестиції» та 35 «Поточні фінансові інвестиції». Аналогічно, через відсутність значних витрат, які потребують розподілу на майбутні періоди, відпадає потреба у рахунку 39. Навіть у випадках оренди майна чи передплати періодичних видань, такі витрати є несуттєвими, що дозволяє включати їх до складу поточних витрат виробництва безпосередньо у момент виникнення.

З тих самих міркувань раціональності Товариству доцільно відмовитися від застосування рахунків 69 «Доходи майбутніх періодів» та 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів», оскільки подібні операції в діяльності малих підприємств зазвичай не виникають. Оптимальна модель обліку для ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» передбачає використання рахунків класу 8 «Витрати за елементами» у поєднанні з рахунком 23 «Виробництво». За такої схеми витрати на фінансову діяльність та податки акумулюються на рахунку 85 «Інші витрати», що цілком достатньо для коректного визначення собівартості та формування звітності. Такий підхід повністю узгоджується з позицією провідних фахівців, таких як В. М. Пархоменко та С. Ф. Голов, щодо недоцільності перевантаження обліку малих підприємств рахунками класу 9 [53, 54].

Отже, запропоновані форми обліку для Товариства дозволяють вибрати

найбільш оптимальний її варіант, що дає змогу директору і власникам отримувати економічну інформацію для оцінки результатів господарської діяльності та складання балансу, забезпечити основну мету ведення обліку - отримання інформації про прибуток, який в свою чергу залежить від обліку доходів і витрат.

3.2 Удосконалення методичних підходів до формування фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва

Функціонування сучасної ринкової економіки, як у глобальному вимірі, так і в межах України, неможливе без активного розвитку суб'єктів малого підприємництва. Вони виступають невід'ємним елементом господарської системи, створюючи необхідне конкурентне середовище, оперативно реагуючи на динамічні зміни споживчого попиту та забезпечуючи формування стабільного середнього класу через створення нових робочих місць [55]. Для ефективної дії загальнодержавного господарського механізму вкрай важливо забезпечити всіх учасників ринку комплексною та достовірною інформацією, яка переважно концентрується та розкривається у фінансовій звітності підприємств [56].

Фінансова звітність за своєю суттю є інструментом задоволення інформаційних потреб суб'єктів економічних відносин, оскільки від точності відображення майнового стану та результатів діяльності залежить обґрунтованість і правильність управлінських та інвестиційних рішень. Проте в сучасних реаліях практикуючі фахівці з обліку стикаються із серйозними викликами, зумовленими наявністю певних неточностей та методологічних неузгодженостей у вітчизняному нормативному полі. Такі розбіжності в інструктивних документах суттєво ускладнюють процес

об’єктивної інтерпретації обліково-аналітичних даних, що вимагає від бухгалтера високого рівня професійного судження.

Бухгалтерський облік у ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» слід розглядати як складну впорядковану систему, що являє собою сукупність взаємопов’язаних елементів, поєднаних регулярною взаємодією. Ця система акумулює та систематизує інформацію про наявність і рух ресурсів підприємства, характер його господарських процесів та фінансові результати, узагальнюючи кожну операцію в єдиному грошовому вимірнику [57]. Таким чином, цілісність цієї інформаційної системи є базовою умовою для якісного управління бізнесом та забезпечення його прозорості перед стейкхолдерами.

Побудова раціональної моделі бухгалтерського обліку в ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» базується на детальному розробленні систем організації, які чітко регламентують зміст, логічну послідовність та часові межі виконання облікових процедур. Така структура визначає порядок збору первинної інформації, алгоритми її обробки, а також правила формування та подання звітності. Комплексна система організації обліку інтегрує в собі декілька взаємопов’язаних компонентів: архітектуру плану рахунків та схеми їх кореспонденції, регламенти документообігу, систему звітності та технологічний план технічного оформлення даних.

Система звітності підприємства охоплює чітко визначений перелік форм, а також встановлені графіки їх складання. Важливо розмежовувати зовнішню звітність, яка базується на нормативно-правових актах Міністерства фінансів України та є обов’язковою для контролюючих органів, і внутрішню (управлінську) звітність. Параметри останньої – її форми, періодичність та аналітична глибина – визначаються безпосередньо керівником та головним бухгалтером Товариства, виходячи з потреб операційного менеджменту та контролю.

Саме зміст звітності та порядок її подання виступають фундаментом для планування всього облікового процесу. Вони значною мірою диктують правила організації як поточного фінансового, так і управлінського обліку.

Для забезпечення ефективності цього процесу підготовка кожної звітної форми та надання оперативно-аналітичної інформації закріплюються за конкретними виконавцями у загальному плані робіт, що гарантує персональну відповідальність та дотримання встановлених дедлайнів.

Для суб'єктів малого підприємництва, до яких належить ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН», чинним законодавством передбачено можливість використання скороченої фінансової звітності. Вона складається з «Балансу» (форма № 1-м) та «Звіту про фінансові результати» (форма № 2-м), склад та порядок заповнення яких регламентуються нормами НП(С)БО 25. Паралельно з цим, Наказом Міністерства фінансів України № 186 для таких суб'єктів затверджено Спрощений план рахунків. Ключова особливість цієї моделі полягає у суттєвій агрегації облікових даних, коли один синтетичний рахунок Спрощеного плану об'єднує в собі інформаційне навантаження декількох рахунків загального Плану рахунків.

Для систематизації процесу підготовки звітності та встановлення чітких алгоритмів перенесення облікових даних, порядок заповнення основних форм (№ 1-м та № 2-м) доцільно представити у вигляді порівняльних таблиць. У межах цього дослідження розроблено таблиці 3.2 та 3.3, а також узагальнюючу таблицю 3.4, які містять деталізований перелік необхідних рахунків для заповнення відповідних рядків звітності. При формуванні цих таблиць було проведено зіставлення змісту рахунків Спрощеного плану із показниками загального Плану рахунків підприємств, що дозволяє чітко простежити логіку трансформації первинних даних у звітні показники.

Методика побудови зазначених таблиць виключає підсумкові рядки, фокусуючись виключно на аналітичному наповненні кожної статті звіту. Такий підхід забезпечує пришвидшення процесу звітування та нівелює ризики помилок при виборі джерел інформації для заповнення балансових статей та результатів діяльності. Це є особливо актуальним для малих

підприємств, де бухгалтер має забезпечувати високу оперативність обробки даних при обмежених кадрових ресурсах.

Таблиця 3.2 – Порядок заповнення активу балансу суб'єктами малого підприємництва

Рядок балансу (код рядка)	Рахунок Спрощеного Плану рахунків	Відповідний рахунок або субрахунок Плану рахунків, що містить аналогічну інформацію
1	2	3
Нематеріальні активи (1000)	Рядок 1001 мінус рядок 1002	
первісна вартість (1011)	12 «Нематеріальні активи»	12 «Нематеріальні активи»
Накопичена амортизація (1012)	13 «Зношення необоротних активів»	13 «Зношення необоротних активів»
Незавершені капітальні інвестиції (1005)	15 «Капітальні інвестиції», 37 «Розрахунки з різними дебіторами»	15 «Капітальні інвестиції», 371 «Розрахунки з різними дебіторами»
Основні засоби (1010)	Рядок 1011 мінус рядок 1012	
первісна вартість (1011)	10 «Основні засоби»	10 «Основні засоби», 11 «Інші не обігові матеріальні активи»,
знос (1012)	13 «Зношення необоротних активів»	13 «Зношення необоротних активів»
Довгострокові біологічні активи (1020)	16 «Довготермінові біологічні активи» минус 13 «Зношення не обігових активів»	16 «Довготермінові біологічні активи» минус 134 «Нагромаджена амортизація довготермінових біологічних активів»
Довгострокові фінансові інвестиції (1030)	14 «Довготермінові фінансові інвестиції»	
Інші не оборотні активи (1090)	18 «Інші не обігові активи», 31 «Рахунки в банках»	16 «Довготермінова дебіторська заборгованість», 18 «Інші не обігові активи», 19 «Гудвіл при придбанні», 31 «Рахунку в банках»
Запаси (1100)	20 «Виробничі запаси», 23 «Виробництво» і 37 «Розрахунки з різними дебіторами» 26 «Готова продукція»	20 «Виробничі запаси», 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети», 23 «Виробництво», 24 «Брак у виробництві», 25 «Напівфабрикати», 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» 26 «Готова продукція», 27 «Продукція с/г виробництва» і 28 «Товари»
Поточні біологічні активи (1110)	21 «Поточні біологічні активи»	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, робои, послуги (1125)	37 «Розрахунки з різними дебіторами»	36 «Розрахунки з покупцями і замовниками»; 371 «Розрахунки за виданими авансами», 377 «Розрахунки з іншими дебіторами», 34 «Короткострокові векселі отримані» минус 38 «Резерв сумнівних боргів»
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом (1135)	64 «Розрахунки за податками і платежами»	641 «Розрахунки за податками» і 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»

Продовження таблиці 3.2

1	2	3
Інша поточна дебіторська заборгованість (1155)	37 «Розрахунки з різними дебіторами», 64 «Розрахунки за податками і платежами», 66 «Розрахунки з оплати праці», 68 «Розрахунки за іншими операціями»	372 «Розрахунки з підзвітними особами», 373 «Розрахунки за нарахованими доходами», 374 «Розрахунки за претензіями», 375 «Розрахунки за відшкодування завданих збитків», 376 «Розрахунки за позиками членам кредитних спілок», 377 «Розрахунки з іншими кредиторами», 65 «Розрахунки за страхування», 66 «Розрахунки з оплаті праці» 67 «Розрахунки з учасниками», 68 «Розрахунки за іншими операціями»
Поточні фінансові інвестиції (1160)	35 «Поточні фінансові інвестиції»	352 «Інші поточні фінансові інвестиції»
Гроші та їх еквіваленти (1165)	30 «Каса» і 31 «Рахунки в банках»	30 «Каса», 31 «Рахунки в банках», 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті», 351 «Еквіваленти грошових коштів»
Витрати майбутніх періодів (1170)	39 «Витрати майбутніх періодів»	
Інші оборотні активи (1190)	30 «Каса» і 64»Розрахунки за податками і платежами»	331 «Грошові документи в національній валюті», 332 «Грошові документи в іноземній валюті», 643 «Податкові зобов’язання»

Порядок заповнення пасиву балансу суб’єктами малого підприємництва наведено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Порядок заповнення пасиву балансу суб’єктами малого підприємництва

Рядок балансу (код рядка)	Рахунок Спрощеного Плану рахунків	Відповідний рахунок або субрахунок Плану рахунків, що містить аналогічну інформацію
1	2	3
Зареєстрований (пайовий) капітал (1400)	40 «Власний капітал»	
Додатковий капітал (1410)	40 «Власний капітал»	41 «Пайовий капітал», 42 «Додатковий капітал»
Резервний капітал (1415)	40 «Власний капітал»	43 «Резервний капітал»
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) (1420)	44 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)»	
Неоплачений капітал (1425)	40 «Власний капітал»	45 «Вилучений капітал», 46 «Неоплачений капітал»
II. Довгострокові зобов’язання, цільове фінансування та забезпечення (1595)	55 «Інші довготермінові зобов’язання»	50 «Довготермінові позики», 51 «Довготермінові векселі видані», 52 «Довготермінові зобов’язання за облігаціями», 53 «Довготермінові зобов’язання з оренди», 55 «Інші довготермінові зобов’язання»

Продовження таблиці 3.3

1	2	3
Короткострокові кредити банків (1600)	68 «Розрахунки за іншими операціями»	601 «Короткострокові кредити банків у національній валюті», 602 «Короткострокові кредити банків в іноземній валюті», 603 «Відстрочені короткострокові кредити банків у національній валюті», 604 «Відстрочені короткострокові кредити банків в іноземній валюті»
Поточна заборгованість за довготерміновими зобов'язаннями (1610)	68 «Розрахунки за іншими операціями»	61 «Поточна заборгованість за довготерміновими зобов'язаннями»
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (1615)	68 «Розрахунки за іншими операціями»	62 «Короткострокові векселі видані», 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками»
з бюджетом (1620)	64 «Розрахунки за податками і платежами»	
зі страхування (1625)	64 «Розрахунки за податками і платежами»	65 «Розрахунки зі страхування»
з оплати праці (1630)	66 «Розрахунки з оплати праці»	
Інші поточні зобов'язання (1690)	64 «Розрахунки за податками і платежами», 68 «Розрахунки за іншими операціями»	605 «Прострочені позики в національній валюті», 606 «Прострочені позики в іноземній валюті», 644 «Податковий кредит», 67 «Розрахунки з учасниками», 68 «Розрахунки за іншими операціями»

З таблиць 3.2 та 3.3 чітко видно, що сальдо по певному рахунку не можна включити у повному обсязі у відповідний рядок ФЗСМП, тому для заповнення звітності, малим підприємствам необхідно робити вибірки за кожним рахунком, або ж відкривати субрахунки.

Варто зазначити, що грошові кошти, які не можуть бути використані для яких-небудь операцій протягом одного року з дати балансу або операційного циклу через будь-які обмеження, повинні відображатися у складі не обігових активів.

Важливим аспектом класифікації ресурсів ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» є коректне відображення грошових коштів залежно від термінів їх використання.

Таблиця 3.4 – Порядок заповнення звіту про фінансові результати СМП

Рядок Звіту про фінансові результати (форма № 2-м) (код рядка)	Рахунки Спрощеного Плану рахунків	Відповідні рахунки Плану рахунків
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів,робіт, послуг) (2000)	70 «Доходи» мінус (70 «Доходи»)	701 «Доходи від реалізації готової продукції», 702 «Доходи від реалізації товарів», 703 «Доходи від реалізації робіт і послуг» мінус (701 «Доходи від реалізації готової продукції», 702 «Доходи від реалізації товарів», 703 «Доходи від реалізації робіт і послуг», 704 «Відрахування з доходу»)
Інші операційні доходи (2120)	70 «Доходи»	71 «Інший операційний дохід»
Інші доходи (2240)	70 «Доходи»	72 «Доходи від участі в капіталі»; 73 «Інші фінансові доходи», 74 «Інші доходи»
Собівартість реалізованих товарів (2050)	84 «Витрати операційної діяльності»	
Інші операційні витрати (2180)	85 «Інші витрати»	
Інші витрати (2270)	85 «Інші витрати»	
Податок на прибуток (2300)	85 «Інші витрати»	
Чистий прибуток (збиток) (2350)	Різниця значень рядків 070 і 180	

Грошові кошти, використання яких для поточних операцій обмежене на строк понад один рік з дати балансу або протягом одного операційного циклу, втрачають ознаки оборотних активів і підлягають відображенню у складі необоротних активів підприємства. Таке розмежування забезпечує достовірність показників ліквідності та платоспроможності в межах звітності малого бізнесу.

Процес визначення чистого фінансового результату діяльності Товариства за звітний період вимагає комплексного підходу до оцінки витрат. Відповідно до пункту 44 НП(С)БО 25, при розрахунку результату необхідно враховувати не лише фактично здійснені матеріальні витрати, витрати на оплату праці та інші елементи операційних витрат, а й коригувати

їх на суму збільшення або зменшення залишків незавершеного виробництва та готової продукції. Таке коригування є критично важливим для кавового виробництва, де наявність залишків необсмаженого зерна або готової до реалізації продукції безпосередньо впливає на точність обчислення собівартості.

Особливої уваги заслуговує специфіка обліку для суб'єктів, що перебувають на спрощеній системі оподаткування (єдиний податок). Законодавство надає таким платникам право списувати всі витрати поточного місяця на витрати, пов'язані з підприємницькою діяльністю, оскільки об'єктом оподаткування виступає виручка від реалізації продукції, а не прибуток. За такої спрощеної логіки питання залишків незавершеного виробництва або готової продукції нібито втрачає актуальність.

Проте такий спрощений підхід входить у суттєве протиріччя з фундаментальним принципом бухгалтерського обліку – принципом нарахування та відповідності доходів і витрат. Згідно з цим принципом, витрати мають визнаватися в тому ж періоді, що й відповідні їм доходи. Списання всієї суми понесених витрат без урахування залишків продукції, що не була реалізована, може призвести до викривлення показників реальної рентабельності бізнесу. Для ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» це означає необхідність дотримання балансу між податковими правилами та методологією бухгалтерського обліку для отримання об'єктивної картини фінансового стану.

Згідно з НП(С)БО 25, СМП можуть усю суму витрат операційної діяльності з кредиту рахунків класу 8 «Витрати за елементами» списувати до дебету рахунку 79 «Фінансові результати» [27]. У результаті цього ніяких залишків за дебетом рахунків 23 «Виробництво» і 26 «Готова продукція» Спрощеного Плану рахунків не буде. Далі НП(С)БО 25 пропонує: вартість залишку незавершеного виробництва і готової продукції визначати так:

– інвентаризацією на кінець звітного року (або кварталу) встановлюється залишок незавершеного виробництва, який оцінюється за

прямими матеріальними витратами і прямими витратами на оплату праці з відображенням за дебетом рахунку 23 «Виробництво» і кредитом рахунку 79 «Фінансові результати»;

– на підставі первинних документів, якими оформляється рух (виготовлення, передача в місця зберігання, відпуск на сторону, реалізація) готової продукції, підприємство забезпечує кількісний (оперативний) облік виробленої, відпущеної, а також залишку готової продукції за центрами відповідальності. Залишок готової продукції який встановлюється за даними кількісного (оперативного) обліку на дату балансу, оцінюється за справедливою вартістю (ціна реалізації за вирахуванням непрямих податків, витрат на збут і суми прибутку, виходячи з прибутку для цього конкретного виду готової продукції) і відображається у звітному місяці за дебетом рахунку 26 «Готова продукція» і кредитом рахунку 79 «Фінансові результати».

Особливу увагу в ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» слід приділити специфіці оцінки залишків незавершеного виробництва та готової продукції, оскільки методологія НП(С)БО 25 пропонує підхід, що суттєво відрізняється від загальноприйнятих стандартів і містить внутрішні відмінності залежно від виду активу.

Замість традиційної оцінки за фактичною виробничою собівартістю, незавершене виробництво (рахунок 23) пропонується оцінювати виключно за сумою прямих матеріальних витрат та прямих витрат на оплату праці, виключаючи всі інші непрямі витрати. Водночас готова продукція (рахунок 26) оцінюється за справедливою вартістю, що створює певний методологічний розрив у процесі відображення вартості продуктів переробки кави на різних етапах їхньої готовності.

Процес формування показників у звітності відбувається шляхом відображення залишків за дебетом рахунків 23 «Виробництво» та 26 «Готова продукція» у відповідних рядках Балансу (форма № 1-м) на кінець звітного періоду. На основі цих даних проводиться розрахунок зміни залишків згідно

з вимогами пункту 44 НП(С)БО 25: від суми залишків на кінець періоду віднімаються аналогічні показники на початок року, визначені за тією ж методикою. Отриманий результат відображає приріст або зменшення активів, причому від'ємне значення (зменшення залишків) обов'язково вказується у дужках.

Незважаючи на певні відмінності в аналітиці, загальні правила заповнення звітних форм для суб'єктів малого підприємництва та мікропідприємництва є максимально наближеними. Це дозволяє уніфікувати облікові процедури в Товаристві, забезпечуючи при цьому виконання вимог щодо нарахування та відповідності доходів і витрат, навіть за умови використання спрощеного Плану рахунків.

Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що суб'єкти малого підприємництва – юридичні особи, які відповідають критеріям пункту 154.6 ПКУ та мають право на застосування нульової ставки податку на прибуток, володіють законодавчим підґрунтям для суттєвого спрощення облікових процедур. Згідно з положеннями пункту 44.2 ПКУ, такі платники отримують право на спрощений бухгалтерський облік доходів і витрат, що дозволяє їм без зайвих методологічних ускладнень формувати фінансову звітність за формами № 1-м та № 2-м. Важливо підкреслити, що Податковий кодекс акцентує увагу саме на спрощенні обліку фінансових результатів, а не всієї господарської діяльності в цілому, що відкриває шлях до впровадження нових, раціональніших правил підготовки звітності.

Сучасна практика формування спрощеної фінансової звітності супроводжується певним конфліктом інтересів між укладачами, які прагнуть мінімізації трудовитрат, та користувачами, зацікавленими у прозорості даних. На нашу думку, існуючий розподіл звітності для малого бізнесу на різні категорії лише створює додаткові бар'єри в обліковому процесі та не повною мірою реалізує комунікативну функцію звітності. Фінансовий звіт має виступати не формальним документом, а дієвим елементом ринкової інфраструктури, що забезпечує ефективний діалог між підприємством та

зовнішніми стейкхолдерами.

Вважаємо за доцільне, щоб усі малі підприємства, які мають право на спрощений облік доходів і витрат, зосередилися на якісному формуванні та поданні фінансового звіту за формами № 1-м і № 2-м. Саме ці форми забезпечують оптимальний баланс між простотою підготовки та аналітичною цінністю інформації. Використання даних такої звітності дозволяє об’єктивно оцінити майновий стан, реальні результати діяльності та економічний потенціал суб’єкта господарювання, що є критично важливим для прийняття стратегічних управлінських рішень та залучення інвестицій.

Отже, розглянувши порядок заповнення звітності суб’єктами малого підприємництва, з врахуванням нововведень внаслідок прийняття ПКУ, а також розглянувши низку законодавчих актів, що стосуються цієї тематики, можна зробити висновок про те, що спрощення ведення бухгалтерського обліку зводиться до того, що для достовірності відображення даних, уникнення помилок у веденні бухгалтерського обліку рекомендовано робити вибірки за рахунками Спрощеного плану рахунків. Це допоможе повніше відобразити діяльність підприємства і заповнити фінансову звітність малих підприємств.

3.3 Впровадження автоматизації бухгалтерського обліку з урахуванням специфіки малого підприємства

Ефективність і стабільний розвиток сучасного підприємства безпосередньо залежать від якості його інформаційного забезпечення. Фундаментом цієї структури виступає система бухгалтерського обліку, яка не лише реєструє та обробляє дані про господарські операції, а й інтерпретує їх, трансформуючи у фінансову звітність для зовнішніх і внутрішніх стейкхолдерів. Оскільки обліковий процес характеризується значною

трудомісткістю та високим рівнем відповідальності, будь-яка похибка може призвести до суттєвого викривлення показників майнового стану. В умовах стрімкої цифровізації цінність достовірної та оперативної інформації зростає, що робить автоматизацію ключовим інструментом мінімізації професійних ризиків.

Автоматизація є стратегічним шляхом спрощення облікової роботи, оскільки вона не лише запобігає виникненню помилок, а й створює базу для цифровізації інших управлінських функцій. Наприклад, впровадження автоматизованої системи розрахунків з оплати праці є необхідною передумовою для налагодження безперебійних виплат персоналу. Засоби інформатизації дозволяють оперативно формувати масиви даних, які використовуються для редагування первинних документів, підготовки квартальної та річної звітності, а також забезпечують контролюючі органи та менеджмент актуальними відомостями про результати діяльності.

Впровадження спеціалізованих комп’ютерних програм суттєво підвищує ефективність праці бухгалтерів, аналітиків та аудиторів. Хоча комп’ютеризація не змінює базові методологічні принципи бухгалтерського обліку, вона докорінно вдосконалює техніку збору та обробки первинної інформації. Це відкриває додаткові можливості для здійснення внутрішнього контролю, дозволяючи виявляти розбіжності в режимі реального часу [58]. Таким чином, автоматизація стає не просто технічним оновленням, а необхідним елементом сучасної системи управління, що гарантує точність облікових даних та швидкість прийняття стратегічних рішень.

В широкому розумінні метою запровадження автоматизації бухгалтерського обліку є створення автоматизованої системи обробки даних, яка має задані споживчі якості: функціональна повнота, своєчасність, функціональна надійність, адаптивна надійність, економічна ефективність, що забезпечить підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності економічного об’єкта, покращення його техніко-економічних показників через кращу якість управління, соціальних умов через зменшення

чисельності працівників, підвищення рівня кваліфікації персоналу та досягнення інших результатів [59].

Практика свідчить, що через специфічні облікові особливості малих підприємств, інші об'єктивні та суб'єктивні причини, значна їх кількість застосовують не стандартні продукти, такі, як, наприклад, BAS Бухгалтерія, Дебет Плюс, Парус, СофтТАКСІ, АБ-Система, Імпакт, Баланс-Клуб, GMS, Torgsoft, Xero, QuickBooks, Sage 50, а переважно власні програмні продукти. Для цих підприємств основними і найбільш впливовими факторами господарської діяльності, які стимулюють процес автоматизації обліку, є наступні:

– специфіка обліку підприємств;
– недосконаліть державного регулювання;
– суттєві відмінності між бухгалтерським і податковим обліком;
– відсутність галузевих методичних рекомендацій щодо особливостей застосування НП(С)БО та складання фінансової звітності.

Однак, слід зазначити, що у більшості випадків, програмні продукти бухгалтерського обліку, які застосовуються малими підприємствами далеко не всі відповідають сучасним вимогам [60].

Однією з найбільш вживаних є програма BAS Бухгалтерія. Це універсальний програмний продукт, що рекомендований для малого та середнього бізнесу. Дана програма є нескладною та зручною у використанні і не вимагає чіткого розподілу функціональних обов'язків. Оскільки, як правило, облік на малих підприємствах забезпечується кількома особами, складовою частиною якої є BAS Бухгалтерія. Це програма, передбачена для ведення системи бухгалтерського обліку, основними складовими якої є: план рахунків, константи, довідники, документи, журнали, звіти, сервіс, система допомоги.

Слід відмітити, що довідкова інформація досить потужна. Дозволяє користувачу отримати достатню інформацію про функціональне значення пінктограм, а також інструкції щодо введення, редагування та обробки

облікових даних і формування звітності.

Функціональні можливості програми досить широкі. Режим «Конфігуратор» забезпечує налагодження (дозволяє налаштування плану рахунків, системи аналітичного обліку, створення нових форм документів, звітів та розрахункових алгоритмів). При роботі в програмі можна використати калькулятор, календар та елементи аналізу через систему побудови графіків та діаграм. Також програма забезпечує перевірку на коректність господарських проведень, пропонує великий перелік типових проводок. Зокрема через звіт «Технологический анализ бухгалтерского учета» можна здійснити перевірку господарських записів за такими напрямами:

– аналіз робочого Плану рахунків;
– аналіз рахунків, що підлягають закриттю в кінці звітного періоду;
– аналіз бухгалтерських залишків;
– аналіз бухгалтерських проводок.

Звісно, що виявити всі недоліки та помилки неможливо, але така система забезпечує достатній рівень хай формальної, але все-таки перевірки бухгалтерських даних.

В інформаційному вікні, при проведенні первинних та зведених документів, виводяться повідомлення щодо допущених помилок. Програма забезпечена системою захисту. Зокрема регулює можливість зняття копій з електронних документів та забезпечує режим авторизації доступу через систему паролю.

Приступаючи до введення господарських операцій необхідно здійснити налаштування: 1) робочий план рахунків, що враховує особливості господарюючого суб’єкта, його систему обліку та оподаткування; 2) первинні та зведені документи, що є характерними для малих підприємств аграрної сфери; 3) звітні документи.

Облікову роботу в режимі BAS Бухгалтерія необхідно організовувати за такими етапами (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Етапність організації облікового процесу в режимі BAS Бухгалтерія

Етап	Зміст етапу
1	2
I етап Налаштування облікового періоду.	Встановити робочу дату та звітний період можна в меню «Сервис» – «Параметры» та робочий період – «Операции» – «Управление бухгалтерскими итогами».
II етап Сформувати вхідну інформацію у вигляді довідників та констант.	У програмі реалізовано великий перелік довідників, що містяться в меню «Справочники». Формуючи довідники, необхідно враховувати особливості аналітичного обліку. Оскільки довідники відповідають певному виду субконто. Робота з константами ведеться в спеціалізованому вікні «Константы» в меню «Операции», або через «Помощь- Помощник заполнения констант»
III етап – Введення вступних залишків	Залишки рекомендовано вводити через документи: – запасів (Документ «Остатки ТМЦ») Шлях: «Журналы» – «Прочие-Ввод остатков»; – дебіторської та кредиторської заборгованості (документ «Остатки взаиморасчетов») Шлях: «Журналы» – «Прочие-Ввод остатков»; – заборгованості по заробітній платі (документ «Начисление ЗП») Шлях: «Журналы» – «Зарплата ». По інших рахунках за допомогою «Журнал операции». Шлях: «Журналы» – «Журнал операций - Insert».
IV етап Відображення господарських процесів.	Фіксації фактів господарських процесів здійснюється в первинних документах, що містяться в меню «Документы» або «Журналы». Доцільніше новий документ формувати через Журналы», оскільки в цьому режимі доступні документи, що вже проведені. Тож можна здійснити контрольну та аналітичну функції обліку до існуючих документів, а також ввести новий. Нестандартні операції можна провести через «Журнал операций»–«Операция». При цьому, користувач самостійно проставляє Дт і Ктта заповнює аналітику через систему субконто. Вводячи господарські операції «вручну» необхідно провести всі пов’язані бухгалтерські проводки. Адже, при формуванні первинного документа користувач регулює лише кілька рахунків що задіяні при формуванні операції, а решта рахунків та проводок формується автоматично на підставі підв’язаних шаблонів. У процесі формування операцій слід не забувати про послідовність оформлення документів: малі підприємства, як правило, є платниками ПДВ, то право на податковий кредит чи податкове зобов’язання надає «перша подія» Так, при авансі – це «Банковская выписка», а за умови після оплати – «Приходная накладная» або «Услуги сторонних организаций». При формуванні витрат на виробництво першим документом є «Предварительная калькуляция», а лише в кінці звітного періоду на підставі проведених документів автоматично сформується «Окончательная калькуляция». Слід пам’ятати – послідовність проведення докумен-тів. Першим завжди проводиться «документ-замовлення», що є основою для формування інших пов’язаних документів. Наприклад: рахунок-фактура–видаткова накладна–податкова накладна–банківська виписка; вхідний рахунок-платіжне доручення–банківська виписка–податкова накладна–прибуткова накладна.

Продовження таблиці 3.5

1	2
V етап Формування звітності	Перед формуванням звітності необхідно провести закриття облікового періоду через документ «Финансовые результаты». У програмі реалізовано великий перелік управлінської та фінансової звітності, що формується програмою автоматично, на підставі проведених документів. Фінансова звітність міститься в меню «Отчеты» – «Регламентированные», а управлінська – «Стандартные». Стандартні звіти призначені для формування даних за підсумками по бухгалтерських проведеннях в різних розрізах. Зокрема про залишки та обороти по всіх рахунках та операціях звітного періоду – «Оборотно-сальдовая ведомость» та «Главная книга», «Шахматка». Також можна сформувати звітність в розрізі рахунку чи субконто: «Анализ счета», «Анализ субконто», «Картка счета», «Картка субконто» тощо.

Таким чином для більш якісного та оперативного обліку на Товаристві пропонується, за допомогою альтернативних методичних підходів, впровадити програму BAS Бухгалтерія.

Враховуючи особливості структури управління підприємства, положення про облікову політику, організаційну структуру бухгалтерії, рівень комп'ютеризації, терміну підприємством можуть бути використанні різні методи впровадження цієї програми. Виходячи з цього, нами пропонується два методи впровадження програми BAS Бухгалтерія (табл. 3.6).

Перший метод базується на зміні типової конфігурації відповідно до робочого плану рахунків підприємства. Другий метод базується на збільшенні рівнів структури і кількості довідників при незміненій конфігурації програми BAS Бухгалтерія.

При впровадженні AICO як за першою, так і за другою методикою є позитивні та негативні сторони. Так, при впровадженні першої методики серед наявних переваг вважаємо за доцільне виділити наступне:

– змінений план рахунків повністю відповідає робочому плану рахунків підприємства, що полегшує адаптацію бухгалтера до роботи в програмі;

– залишається незмінним підхід ведення аналітичного обліку;

– за допомогою нових впроваджень краще розкривається специфіка підприємства.

Таблиця 3.6 – Альтернативні методи автоматизації обліку

Показник	Заходи при впровадженні			
	Перший метод	перевага «+», недолік «-»	Другий метод	перевага «+», недолік «-»
Зміна плану рахунків	план рахунків програми змінюється	«+» / «-»	план рахунків програми не змінюється	«-»
Поглиблення аналітичного обліку	шляхом відкриття субрахунків	«+» / «-»	шляхом збільшення рівня структури і кількості довідників	«+»
Процес впровадження АІСО	процес навчання та введення даних в програму передує процесу вдоскона-лення системи бухгалтерського обліку відповідно до НП(С)БО	«+»	процес вдосконалення бухгалтерського обліку відповідно до НП(С)БО передує процесу навчання і введення даних в програму	«-»
Можливість використання автоматизованих форм документів	можливість викорис-тання достатньо малою кількістю автоматизованих форм звітності	«-»	можливість викорис-тання у повному обсязі автоматизованих форм звітності	«+»
Наслідки змінення типової конфігурації	несумісність зміненої конфігу-рації з новими програмними продуктами BAS	«-»	ссумісність зміненої типової конфігурації з новими програмними продуктами BAS	«+»

Проте, поряд із зазначеними перевагами впровадження першої методики існує ряд недоліків, які призводять до необхідності вирішення певних проблем, в тому числі наступних: існує потреба в постійному оновлені та допрограмуванні програми, оскільки змінена конфігурація несумісна з новими програмними продуктами BAS; при збільшенні кількості субрахунків, значно ускладнюється процес сприймання оборотно-сальдових відомостей за всіма рахунками. Слід зазначити, що при постійній зміні законодавства та нормативної бази України, а також швидкому розвитку програмного забезпечення підприємству доцільно отримувати безкоштовні

послуги із забезпечення новими версіями програми.

Впровадження підприємством другої методики автоматизації обліку дозволяє досягти більшої ефективності, оскільки вона базується на застосуванні типової конфігурації програми BAS Бухгалтерія. В свою чергу, це обумовлює наявність певних переваг, а саме, можливість:

– вивчення і використання функціональних можливостей програми BAS Бухгалтерія, зокрема, автоматизованих форм документів;

– прийняття більш раціональних і ефективних управлінських рішень, завдяки вдосконаленню аналітичного обліку, шляхом впровадження нових структурних рівнів довідників;

– без додаткового допрограмування застосовувати всі оновлення програмного продукту.

Однак, застосування другого методу при впроваджені автоматизованої системи обліку також має ряд недоліків, в тому числі серед найбільш вагомих можна виділити наступні: робочий план необхідно налаштовувати відповідно до плану рахунків типової конфігурації програми; можливість впровадження методики тільки на початку року, коли в облікову політику ще можна внести зміни.

Таким чином, застосування підприємством будь-якої з зазначених методик має свої переваги та недоліки. Рішення, щодо обрання оптимального методичного підходу до автоматизації обліку, доцільно приймати спираючись на результати порівняльного аналізу можливих варіантів, виходячи зі ступеню значимості кожного з критеріїв, а також з урахуванням особливостей структури підприємства, специфіки діяльності та характерних відмінностей в організації обліку.

Нова інформаційна технологія обробки облікових завдань охоплює всі рівні перетворення інформації, починаючи з етапу створення первинного облікового документа і закінчуючи складанням бухгалтерської звітності та її аналізом. Автоматизуються багато бухгалтерські розрахунки, які до цього виконувалися вручну. Наприклад, ведеться автоматичне нарахування усіх

видів оплат та утримань із заробітної плати, обчислення сум ПДВ, акцизів, податку з продажу та ін. З огляду на постійне внесення змін до форми бухгалтерської документації, програмні продукти складаються з таким розрахунком, щоб бухгалтер за своїм бажанням зміг сформувати різні нові форми документів, зведень, таблиць.

Економічна ефективність впровадження інформаційних систем обліку в ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» проявляється через дворівневий вплив на структуру управління. Прямий ефект полягає у суттєвому скороченні трудових витрат на виконання облікових процедур як базової функції менеджменту. Водночас непрямий ефект реалізується через підвищення якості управлінських рішень, що базуються на оперативній та релевантній інформації. Практичний досвід багатьох підприємств, які використовують систему BAS Бухгалтерія, підтверджує здатність програмного забезпечення гарантувати своєчасність та достовірність даних. Саме ці параметри є критичними для отримання економічної вигоди, що підтверджується прикладом світових лідерів, як-от компанія «CISCO», де впровадження інтегрованої системи дозволило скоротити термін підготовки звітності з 14 діб до 1,5 години, забезпечуючи доступ до фінансових показників у будь-який момент.

Комп’ютеризовані системи надають адміністрації Товариства розширений набір аналітичних інструментів, які дозволяють здійснювати безперервний моніторинг та оцінку діяльності. Наявність такого інструментарію зміцнює систему внутрішнього контролю та мінімізує ризики його неефективності. Важливою перевагою автоматизованої обробки є застосування уніфікованих алгоритмів до ідентичних господарських операцій. Це практично повністю нівелює ризик виникнення випадкових помилок, які є неминучими при ручному опрацюванні масивів даних.

Таким чином, перехід на сучасні цифрові рішення стає основою для побудови надійної інформаційної платформи, де технологічна точність поєднується з високою швидкістю обробки документів. Це не лише спрощує

щоденну роботу бухгалтера, а й перетворює систему обліку на потужний аналітичний центр, здатний підтримувати стабільний розвиток підприємства в умовах динамічного ринку.

Таким чином, як свідчить практика впровадження малих підприємствах, віддачу від інвестицій в автоматизовану систему управління отримують за рахунок:

– наскрізного і своєчасного оперативно-виробничого планування та обліку собівартості, що дозволяє на 20-30% знизити втрати безпосередньо на містах;

– зменшення рівня запасів на складах – на 20-25% (через 5-6 місяців після запуску системи);

– попередження неврахованих недостач (3-5% від рівня запасів);

– зниження необгрунтованої видачі матеріалів на (на 10-15%);

– зниження дебіторської заборгованості за рахунок її всебічного, персоніфікованого контролю (на десятки відсотків);

– зменшення необгрунтованих знижок при реалізації послуг (3-5% відвантажень) [58].

Отже, на сучасному етапі автоматизація бухгалтерського обліку відіграє важливу роль як на підприємстві, так і в економіці в цілому, адже підвищується продуктивність праці бухгалтерів, скорочуються витрати для отримання необхідної інформації, надається більша ефективність передачі даних та їх більша точність і достовірність. Запровадження комп’ютерних систем надає можливість не тільки забезпечити автоматизацію обліку, а й вирішити інші (організаційні, кадрові, фінансові) задачі, які постають перед підприємством в процесі його діяльності. Тому, в системі заходів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності підприємств обов’язковим складовим елементом є автоматизація системи бухгалтерського обліку, що надає можливість економити підприємству свій час та кошти, а головне своєчасно приймати ефективні управлінські рішення.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра представлено теоретичне узагальнення та розроблено практичні рішення щодо вдосконалення організації бухгалтерського обліку на малих підприємствах. Запропоновані підходи спрямовані на забезпечення належного функціонування облікової системи через органічне поєднання методичних стандартів та організаційних засад її проведення, що є критично важливим для суб'єктів малого бізнесу.

Результати дослідження підтверджують, що успішний розвиток малих підприємств виступає стратегічним фактором зміцнення вітчизняної економіки. Діяльність сегменту малого бізнесу відіграє ключову роль у стабілізації товарних ринків, створенні нових робочих місць, зниженні рівня безробіття та стимулюванні інноваційно-конкурентних процесів, що підкреслює високу соціально-економічну значущість цього сектору для України.

У роботі встановлено, що світова практика використовує диференційовані класифікаційні критерії для ідентифікації малих підприємств, серед яких домінують кількісний, якісний та комбінований підходи. Аналіз динаміки розвитку малого підприємництва в Україні свідчить про нерівномірність цього процесу, де темпи зростання напряму залежать від коливань зовнішнього середовища.

Характерною особливістю вітчизняного малого бізнесу залишається його недостатня життєздатність та фінансова нестійкість. Відтак, для активізації підприємницької діяльності та зміцнення ринкових позицій таких суб'єктів вбачається необхідним формування дієвого механізму державної та регіональної підтримки, який би враховував специфіку їх функціонування в сучасних економічних умовах.

Доведено, що малий бізнес є найбільш динамічним елементом у структурі господарської діяльності. Визначено основні чинники, які

заважають розвитку малого підприємництва та заходи вирішення проблем малого бізнесу в Україні за рахунок: 1) створення раціональної нормативно-правової бази: розробка і прийняття нової спрощеної системи бухгалтерського і податкового обліку та звітності малих підприємств; прийняття закону про малий бізнес, який регулюватиме всі економічні та правові аспекти забезпечення розвитку малого підприємництва; внесення змін до вже діючих законів, що визначають межі регулювання малим бізнесом; 2) організація фінансової підтримки і допомоги малому бізнесу: створення спеціальних установ для кредитування малих підприємств; використання Фонду сприяння зайнятості населення на розвиток малих підприємств; спрощення податкового законодавства і зменшення кількості зборів і відрахувань; віднесення на собівартість витрат, що пов'язані з формуванням страхового фонду в процесі кредитування; надання малим підприємствам державних гарантій у вигляді державних боргових зобов'язань; 3) організаційне забезпечення малого бізнесу: впровадження регіональних програм підтримки і розвитку малих підприємств; створення незалежної системи реєстрації та ліквідації малих підприємств; організація роботи окремої ланки виконавчої влади, яка би займалася виключно питаннями малого бізнесу; 4) створення забезпеченості інформацією та кадрами: створення спеціалізованих консультативних центрів по наданню інформації підприємцям; покращення освітніх програм напрямків підприємництва і бізнесу; організація програм підготовки і перепідготовки кадрів за державний рахунок.

Доведено, що в Україні сформувалася розгалужена багаторівнева система регулювання обліку та звітності, на розвиток якої суттєво вплинули ринкові трансформації та процес імплементації міжнародних стандартів фінансової звітності. За результатами дослідження було аргументовано доцільність виокремлення чотирьох ієрархічних рівнів нормативного регулювання для малих підприємств: законодавчого, нормативного, методичного та організаційного. Кожен із цих рівнів передбачає виконання

відповідних функцій та повноважень як з боку державних органів, так і безпосередньо суб'єктами малого бізнесу в межах їхньої компетенції.

Визначено, що на вибір оптимальної форми організації бухгалтерського обліку впливає сукупність факторів, які було запропоновано класифікувати за низкою ознак: відношенням до суб'єкта господарювання, специфікою поведінки, характером впливу, ступенем контрольованості, рівнем складності розв'язання та стійкістю характеристик. Така детальна класифікація дозволяє системно підходити до оцінки зовнішніх та внутрішніх умов при розбудові облікової моделі підприємства.

У роботі узагальнено ключові відмінності у нормативному забезпеченні бухгалтерського обліку зарубіжних країн порівняно з вітчизняною практикою. Визнано, що ці розбіжності безпосередньо впливають на формування облікової інформації, особливо в контексті трансформації фінансової звітності малих підприємств до вимог МСФЗ, що є актуальним для інтеграції вітчизняного бізнесу в міжнародне економічне середовище.

На підставі комплексного аналізу фінансово-економічного стану ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» виявлено позитивну динаміку розширення масштабів його діяльності та зростання чистого прибутку. Доведено, що Товариство характеризується достатньою ліквідністю та фінансовою стійкістю: спостерігається щорічне збільшення обсягів оборотних активів на тлі контрольованої динаміки поточних зобов'язань. В умовах загальної економічної дестабілізації підприємство демонструє високий потенціал саморозвитку, не потребує значних зовнішніх інвестицій і спроможне виступати активним учасником конкурентного ринку, сприяючи загальному економічному зростанню держави.

Встановлено, що при проведенні аналізу фінансової звітності управлінський персонал Товариства здійснює об'єктивну оцінку вартості майна в цілому та тієї його частки, що перебуває у безпосередній власності та розпорядженні підприємства. Аналітичний процес охоплює моніторинг стану

необоротних активів, оцінку рівня забезпеченості оборотними засобами, а також динамічне порівняння даних декількох звітних періодів. Визначення змін валюти балансу та характеру зрушень у складі окремих показників дозволило виокремити ознаки «позитивного» балансу, які слугують індикатором фінансового здоров’я малого підприємства та підґрунтям для оперативного прийняття управлінських рішень.

Попри надане малим підприємствам право вибору найбільш оптимальної системи обліку, чинна форма фінансового звіту через свою уніфікованість не завжди здатна повною мірою відобразити галузеву специфіку окремих суб’єктів. Доведено, що Спрощений план рахунків не забезпечує очікуваного полегшення облікової праці, оскільки вимагає відкриття значної кількості додаткових субрахунків для коректної деталізації даних. Для усунення методологічних протиріч між обліковими регістрами та звітністю пропонується імплементувати у План рахунків додаткові рахунки для акумуляції інформації про доходи та витрати, зміст яких повністю відповідатиме статтям фінансового звіту. Такі вдосконалення не лише спростять процес формування звітності, а й дозволять проводити глибинний аналіз результатів діяльності за ключовими показниками.

З метою розширення інформаційної місткості даних, що використовуються в контурі управління, та посилення їхньої ролі у стратегічному плануванні, необхідно забезпечити систематичне накопичення аналітичної інформації. Розроблені в межах дослідження форми внутрішніх документів спрямовані на підвищення рівня матеріальної відповідальності персоналу та створення прозорого інформаційного середовища. Це, у свою чергу, безпосередньо впливає на ефективність прийняття управлінських рішень, забезпечуючи керівництво надійними даними про наслідки господарської діяльності та стан ресурсів підприємства.

Автоматизація бухгалтерського обліку є стратегічним чинником розвитку як окремого суб’єкта господарювання, так і економіки в цілому. Її впровадження забезпечує суттєве зростання продуктивності праці облікового

персоналу, знижує витрати на підготовку аналітичних даних та гарантує високу точність і достовірність фінансових показників. Окрім суто облікових функцій, сучасні комп'ютерні системи дозволяють комплексно вирішувати організаційні, кадрові та фінансові завдання, що виникають у процесі діяльності підприємства. Таким чином, автоматизація стає обов'язковим елементом системи заходів, спрямованих на підвищення ефективності малого бізнесу, дозволяючи заощаджувати ресурси та забезпечувати своєчасність прийняття управлінських рішень.

Для підвищення якості та оперативності облікових процесів у ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН» обґрунтовано доцільність впровадження програмного продукту BAS Бухгалтерія. У межах дослідження розроблено покрокову етапність організації облікового процесу в середовищі цієї програми, що охоплює шлях від первинного введення даних до формування підсумкової звітності.

Окрім цього, визначено альтернативні методичні підходи до інсталяції системи, які враховують специфічні особливості Товариства: структуру управління, положення чинної облікової політики, організаційну побудову бухгалтерської служби та існуючий рівень технічного забезпечення. Такий індивідуалізований підхід до автоматизації дозволить підприємству максимально ефективно інтегрувати цифрові інструменти в щоденну практику, перетворюючи бухгалтерський облік на надійний фундамент для сталого економічного зростання.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Карасекін В. І. Інвестиційна політика: проблеми теорії і практики готельного бізнесу : підручник. Харків: ХДУХТ, 2015. 518 с.

2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. 6-ме вид., доп. І перероб. Житомир : ПП «Рута». 2015. 756 с.

2. Європейський комітет статистики. Офіційний сайт. URL : http://epp.eurostat.cec.eu.int/ (дата звернення : 22.10.2025).

3. Основні показники розвитку малих підприємств. Державний комітет статистики України. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/ (дата звернення : 22.08.2025).

4. Михайлов М.Г., Полятакіна Л.І., Славкова О.П. Організація бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу : навч. посіб. Київ : Центр. учбової літератури, 2018. 320 с.

5. Семернікова І. О., Мешнікова-Кравченко Н. В. Економіка підприємства : навч. посіб. Херсон : Олді - плюс, 2019. 311 с.

6. Ломоносов. А. В. Малі підприємства: економічні аспекти діяльності : навч. посіб. Херсон : 2018. 272 с.

7. Дем’янчук О. І. Формування підприємництва нового типу в системі самозайнятості України. *Економіка і бізнес*. 2014. № 2. С. 36-39.

8. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text (дата звернення : 22.10.2025).

9. Гриценко Л. Л., Боярко І. М., Шамкало К. Ю. Методи і методики аналізу фінансового стану: особливості використання для малих підприємств. *Вісник Університету банківської справи*. 2019. № 2-3(35-36). С. 108-115.

10. Commission Recommendation 2003/361/EC of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises. URL : http://eur-lex.europa.eu (дата звернення : 12.10.2025).

11. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text (дата звернення : 12.09.2025).

12. Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18.03.2004 р. № 1629-IV. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1629-15 (дата звернення : 12.10.2025).

13. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо приведення проектів нормативно-правових актів з питань спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва у відповідність до законодавства Європейського Союзу та вимог положень угод ГАТТ-СОТ, затв. Наказ ДПАУ від 28.09.2004 р. № 561. URL : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0578225-04#Text (дата звернення : 12.09.2025).

14. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22.03.2012 р. № 4618-VI. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text (дата звернення : 22.09.2025).

15. Концепція реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року : Розпорядження КМУ від 24.01.2020 р. № 66-р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/66-2020-%D1%80#Text (дата звернення : 22.09.2025).

16. Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні : Закон України від 21.12.2000 р. № 2157-III. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2157-14#Text (дата звернення : 22.09.2025).

17. Рум'янцева С. В. Фінансування підприємств малого та середнього бізнесу. *Цінні папери України*. 2019. № 44. С. 26-27.

18. Максименко І. А. Діяльність суб'єктів національного підприємництва в умовах фінансової кризи. *Економіка та держава*. 2019. № 7. С. 18-20.

19. Кампо Г. М. Методичний підхід до вимірювання розвитку малого бізнесу в містах і районах області. *Актуальні проблеми економіки*. 2018. № 6. С.169-179.

20. Про підприємництво : Закон України від 07.02.1991 р. № 698-XII. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text (дата звернення : 12.09.2025).

21. Пархоменко В. Сучасні проблеми бухгалтерського обліку. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 1. С. 3-6.

22. Кулик Р., Жубіль Г., Щирба М. Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського фінансового обліку в Україні. *Наукові записки*. 2015. Вип. 14. URL : http://www.library.tane.edu.ua/imagees/nauk_vydannya/gBrR0h.pdf.

23. Ловінська Л. Державне регулювання бухгалтерського обліку в Україні. *Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності: досвід та перспективи впровадження в країнах перехідної економіки* : міжнар. наук.-практ. конф. URL : http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=70591&cat_id=70590 (дата звернення : 10.08.2025).

24. Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку : Наказ Міністерства фінансів України від 19.04.2001 р. № 186. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0389-01#Text (дата звернення : 10.10.2025).

25. Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами : Наказ Міністерства фінансів України від 25.06.2003 р. №422. URL : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0422201-03#Text (дата звернення : 10.10.2025).

26. Спрощена фінансова звітність : Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 : Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. № 39. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text (дата звернення : 11.10.2025).

27. Податковий кодекс України 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text (дата звернення : 23.10.2025).

28. Білан О.Г. Організація управління підприємством : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 312 с.

29. Лігоненко Л.О. Менеджмент організацій : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2018. 452 с.

30. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит». 7-ме вид., доп. І перероб. Житомир : ПП «Рута». 2016. 832 с.

31. Войналович О. Бухгалтерський облік інвестиційної нерухомості: порівняльний аналіз П(С)БО та МСБО. *Сталий розвиток економіки*, 2018. №1(38). С. 150-156.

32. Скібіцька Л.І. Менеджмент : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 472 с.

33. Тарнавська Н. Вплив відомостей рівня техніки на визнання відповідності формули винаходу вимозі єдності винаходу. *Інтелектуальна власність в Україні*. 2017. № 5. С. 26-31.

34. Сопко В. В. Облік фінансових результатів. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2016. №4. С. 138-147.

35. Паламарчук Н. І. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 256 с.

36. Пушкар М. С. Illogicality Of Modern Accounting Science Title and Connect. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2016. Вип. 2. С. 9-17.

37. Бондар І.В. Організація обліку та контролю на підприємстві : підручник. Київ : КНЕУ, 2020. 288 с.

38. Пушкар М. Науковий апарат для розробки теорії контролю. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2017. Вип. 3/4. С. 7-20.

39. Паламарчук Н.І. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 320 с.

40. Остап'юк М. Я., Лучко М. Р., Даньків Й. Я. Історія бухгалтерського обліку : навч. посіб. Київ : Знання, 2015. 276 с.

41. Хомин П. Бухгалтерський облік: сакральні ритуали, чи інформація ажур?. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 4. С. 2–9.

42. ТОВ «!ФЕСТ КОФІ МІШН». Офіційний сайт. URL : https://festcoffeemission.com/ (дата звернення : 10.10.2025).

43. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Розвиток підприємництва в Україні та підтримка малого і середнього бізнесу» : Постанова Верховної Ради України від 13.04.2016 р. № 1090-VIII. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1090-19#Text (дата звернення : 10.08.2025).

44. Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку : Наказ МФУ від 29.12.2000 р. № 356. URL : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0356201-00#Text (дата звернення : 10.08.2025).

45. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ МФУ від 30.11.1999 р. № 291. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text (дата звернення : 10.08.2025).

46. Про затвердження Порядку визначення розміру збитків від крадіжки, недостачі, знищення (псування) матеріальних цінностей : Постанова КМУ від 22.01.1996 р. № 116. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-96-%D0%BF#Text дата звернення : 22.08.2025).

47. Цвєткова Н. Суттєвість інформації фінансової звітності та її вплив на економічні рішення користувачів. *Бухгалтерський облік і аудит*, 2017. №7. С. 38-45.

48. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності :

Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text (дата звернення : 23.08.2025).

49. Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку : Наказ МФУ від 19.04.2001 р. № 186. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0389-01#Text (дата звернення : 23.08.2025).

50. Жук В.М. Інституціональний підхід до розв'язання проблем бухгалтерського обліку в Україні. *Фінанси України*. 2019. № 7. С.100-113. URL : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fu/2009_7/pdf/ZHUK.pdf (дата звернення : 23.10.2025).

51. Єфименко Т. І. Проблеми та завдання реформування бухгалтерського обліку в Україні. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності: досвід та перспективи впровадження в країнах перехідної економіки : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. URL : http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=70591&cat_id=70590.

52. Пархоменко В.М., Баранцев П.П. Реформування бухгалтерського обліку в Україні : підручник. Луганськ : Промдрук, 2014. 272 с.

53. Голов С. Креативний облік – загроза професії та суспільству. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2011. № 1. С. 31-42.

54. Бєлоусова І. Розвиток бухгалтерської професії як важливий чинник подолання економічної кризи в Україні. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2019. № 5. С. 3-6

55. Тимощенко Ю.М. Проблеми інформаційної цінності фінансових звітів в управлінні активами підприємств України. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Фінансовий ринок України: глобалізація та євро інтеграція*. Зб. наукю праць. Національна академія наук України, Інститут регіональних досліджень. Львів, 2018. С. 460-466

56. Тимощенко Ю.М., Гольцова С.М. Вимоги до показників фінансової

звітності малих підприємств в умовах впровадження ринкових реформ. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*: зб. наук. праць. Т. 10. Суми : ВВП «Мрія -1» ЛТД, УАБС, 2014. С. 72-77

57. Кудлаєва Н. В., Косташ Т. В., Михалків А. А.. Вплив цифрових технологій на трансформацію системи бухгалтерського обліку в Україні. *Актуальні питання економічних наук,* № 7 (2025). URL : https://zenodo.org/records/14635426.

58. Сопко В. В., Бенько М. М. Мета і принципи автоматизації бухгалтерського обліку. *Актуальні проблеми економіки*. 2017. №12. С. 186-192.

59. Марченко Д.М. Автоматизація бухгалтерського обліку як джерело підвищення його ефективності. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2019. № 6(96). С. 248-254.

60. Лещенко А.О., Шершньова. Г.В. Компютерна система обробки облікової інформації. *Вісник ДонНУЕТ*. 2019. С. 173-15.

61. Про затвердження Методичних рекомендацій із застосування регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами : Наказ Міністерства фінансів України від 15.06.2011 р. № 720. URL : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0720201-11#Text (дата звернення : 23.10.2025).

62. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об’єднань юридичних осіб : Закон України від 09.01.2025 р. № 4196-IX. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text (дата звернення : 23.10.2025).

63. Хомин П. Я. Податкова політика України на тлі класичних принципів оподаткування. *Фінанси України*. 2022. № 8. С. 118-128.

64. Про схвалення Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2027 роках : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.08.2024 р. № 821-р. URL :

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/821-2024-%D1%80#Text (дата звернення : 23.10.2025).

65. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Розвиток підприємництва в Україні та підтримка малого і середнього бізнесу» : Постанова Верховної Ради України від 13.04.2016 р. № 1090-VIII. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1090-19#Text (дата звернення : 23.10.2025).

66. Костенко Н. Політика підприємства щодо обліку. *Податки та бухгалтерський облік*. 2022. № 3. С. 5-15.

67. Кузь В.І. Організація бухгалтерського обліку : навч. посіб. : ЧНУ ім. Юрія Федьковича : Рута, 2019. 223 с.

68. Пантелійчук Л. Облікова політика підприємства. *Праця і зарплата*. 2020. № 3. С. 20.

69. Васільєва Л.М. Поняття та основні передумови раціональної організації обліку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 14. С. 31-33.

70. Amiram, D., Bozanic, Z., Cox, J., Dupont, Q., Karpoff, J., and Sloan, R., 2018. Financial reporting fraud and other forms of misconduct: A multidisciplinary review of the literature. *Review of Accounting Studies*, 23, 732–783.

71. Brown, N., Crowley, R., and Elliott, W., 2020. What are you saying? Using topic to detect financial misreporting. *Journal of Accounting Research*, 58 (1), 237–291.

72. Cooper, S., 2020. Real effects of financial reporting and disclosure on innovation – a practitioner view. *Accounting and Business Research*, 50 (5), 422–424.

73. Holmes, K., 2020. Reporting matters: the real effects of financial reporting on investing and financing decisions – a practitioner view. *Accounting and Business Research*, 50 (5), 443–447.

74. Kraft, A., Vashishtha, R., and Venkatachalam, M., 2018. Frequent financial reporting and managerial myopia. *The Accounting Review*, 93 (2), 249–275.